

Jongeren aan het werk in de wijk, is een betere kijk!

Jongeren aan het werk in de wijk, is een betere kijk!

Dit is een onderzoek naar de rol die jongeren uit de Haagse stadsdelen Laak en Schilderswijk kunnen hebben in de aanpak van hun problematiek en vrijetijdsbesteding.

Jongeren aan het werk in de wijk, is een betere kijk!

Dit is een onderzoek naar de rol die jongeren uit de Haagse stadsdelen Laak en Schilderswijk kunnen hebben in de aanpak van hun problematiek en vrijetijdsbesteding.

Geschreven door:

Samya Khallouki
Kamalia Talhaoui
Soumaya el Hamdaoui
Nici Huberts

Voorwoord

Dit project is tot stand gekomen vanuit het initiatief van de Haagse Hogeschool. Na een oriënterend gesprek te hebben gehad met Dr. D.A. Lammers tevens onze projectbegeleider, hebben we ons gestort op de opdracht.

Na een lange periode te hebben georiënteerd op het onderwerp hebben we uiteindelijk een goede richting gevonden voor ons uiteindelijke afstudeerproject.

De ervaring die we hebben opgedaan door het maken van dit project is van grote waarde, bij het maken van een eventueel volgend project en kan ons bijstaan in onze toekomstige carrière als maatschappelijk werkers.

We willen een aantal mensen bedanken die ons hebben bijgestaan, tijdens de totstandkoming van dit stuk.

Allereerst willen we de projectbegeleider, D.A. Lammers, hartelijk danken voor zijn steun en begeleiding. Daarnaast willen we de mensen bedanken die ons informatie hebben verschaft voor ons project en de jongeren die we hebben mogen interviewen.

Bedankt voor de tijd die jullie hebben geïnvesteerd en voor de heldere inzichten die jullie ons hebben verschaft.

Wij wensen u veel leesplezier!

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: De opdracht

	Blz.
1.1 Onderwerp afstudeerplan	1
1.2 Probleemstelling	2
1.3 Doelstelling	2
1.4 Begrippenkader	3
1.5 Onderzoeksplan	3
1.6 Hoofdstukindeling	4

Hoofdstuk 2: De jongerenproblematiek en de verschillende leefwerelden

2.1 Inleiding	6
2.2 Algemene jongerenproblematiek	6
2.2.1 Wat is probleemgedrag?	6
2.2.2 Jeugdcriminaliteit	7
2.2.3 Geweld door jongeren	8
2.2.4 Overlast door jongeren	9
2.2.5 Vrije tijd en sociale controle	11
2.3 De verschillende leefwerelden	12
2.3.1 Het gezin	12
2.3.2 Het onderwijs: zelfverantwoordelijkheid leren	14
2.3.3 Arbeid	15
2.3.4 Vrijetijdsbesteding	17
2.4 De rol van de opvoeding	22
2.4.1 Het gezin als opvoedingsmilieu	22
2.4.2 De school als opvoedingsmilieu	23
2.4.3 Sport als opvoedingsmilieu	24
2.4.4 Activiteiten als opvoedingsmilieu	25
2.5 Conclusie	26

Hoofdstuk 3: Het aanbod van het welzijnswerk

3.1 Inleiding	27
3.2 Het welzijnswerk	27
3.3 Het aanbod van het welzijnswerk	30
3.4 Tekortkomingen in het welzijnswerk aangaande de gedragsproblemen	33
3.5 Wat vinden de jongeren zelf van het aanbod?	35
3.6 Conclusie	37

Hoofdstuk 4: De rol die de jeugd zelf kan spelen in de aanpak van hun problemen

4.1 Inleiding	39
4.2 De pedagogische infrastructuur die de jeugd aanspreekt	39
4.2.1 De kern van de pedagogische infrastructuur	39
4.2.2 Het belang van de pedagogische infrastructuur voor jongeren	40
4.2.3 De eisen die jongeren stellen aan (participatie) initiatieven	41
4.2.4 Wat spreekt de jeugd aan?	41
4.3 De rol van de jongeren in de aanpak van hun problemen	42
4.3.1 De jongeren in de adviserende en uitvoerende rol	42
4.3.2 Het doel van de Haagse Jongerenraad	43
4.3.3 Peerpreventie	46
4.3.4 Empowerment	46
4.4 De visie van de jeugd bij de aanpak van gedrags- en opvoedingsproblemen	47
4.5 De vaardigheden die jongeren nodig hebben bij de aanpak van hun problemen	50
4.6 Conclusie	51

Hoofdstuk 5: Methodieken en projecten met de nadruk op de bijdrage van de jongeren zelf

5.1 Inleiding	53
5.2 Methodieken en projecten waarin jongeren als ‘onderwerp’ fungeren	53
5.2.1 Methodiek: Opgroeien en opvoeden in de wijk	53
5.2.2 Project: Communities that Care, preventie van probleemgedrag bij jongeren	54
5.2.3 Methodiek: ‘Vindplaatsgericht werken’	54
5.3 Projecten waarin methodieken naar voren komen die gericht zijn op de bijdrage van de jongeren zelf	56
5.3.1 Project: Peer-raadpleging in Amersfoort	56
5.3.2 Project: Community Youth Mapping in Prins Alexander Rotterdam	58
5.4 Onze eigen aanpak gebaseerd op de gekozen hanteerbare methodieken	62
5.5 Conclusie	63

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbeveling

6.1 Inleiding	64
6.2 Conclusies en aanbevelingen	64
6.3 Aanbevolen methodiek	67

Bronvermelding

Bijlage 1:	Community Youth Mapping
Bijlage 2:	Interviewvragen Sleutelinformanten
Bijlage 3:	Interviewvragen jongeren in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier

Hoofdstuk 1: De opdracht

1.1 Onderwerp afstudeerplan

De doelgroep die wij hebben gekozen zijn jongeren tussen de 12-16 jaar van allochtone en autochtone afkomst in de stadsdelen Laak en Schilderswijk. We hebben voor deze groep gekozen omdat deze de meeste gedragsproblemen vertonen.

Onderzoek en stadsdeelbeschrijvingen (Gemeente Den Haag) aangaande Laak en Schilderswijk tonen aan dat vele actoren in de stad situaties zoals onleefbaarheid, vervuiling en verloedering, onveiligheid en het ontstaan van vervuiling met name wijt aan gedrag van de jeugd (tussen 12 – 16 jaar). Ook het verval van normen en waarden wordt voor een deel toegeschreven aan het gedrag van de jeugd. De Gemeente Den Haag wil in dit kader via (welzijns) projecten, burgerinitiatieven en de inzet van de jeugd zelf het getij keren (zie o.a. het huidige Haagse normen en waarden project ‘Dat zien wij graag in Den Haag’). Verder ziet men bij de gemeente in dat het nodige werk verzet moet worden teneinde tekortkomingen en misstanden in de pedagogische infrastructuur in de stad aan te pakken. De gevolgen van deze ongewenste ontwikkelingen zijn zichtbaar in de stad. Denk bijvoorbeeld aan isolement van ouderen, gevoelens van onzekerheid en onveiligheid onder burgers of het ontbreken van sociale cohesie. Het (sociaal-pedagogisch en agogische) welzijnswerk en het opbouwwerk brengen deze problematiek in wijken en straten expliciet in verband met gedrag- en opvoedingsproblemen. Zij stellen dat jongerenproblematiek te wijten is aan frustraties, draaglastproblemen, verkeren in zwakke netwerken, niet gezien of gehoord worden of voor vol (competent) worden aangezien, het ontbreken van adequate hulp, geringe of geen ontwikkelingskansen en (opvoedings) problemen in de thuis- en omgevingssituatie, etc.

Aangaande de aanpak van jeugdvraagstukken zit het welzijnswerk in stadsdeel Laak en Schilderswijk (vooral de instelling Ondernemend Welzijn) met diverse knelpunten en vragen. Ondermeer vraagt men zich af hoe men de jeugd kan bereiken (Algemeen Maatschappelijk Werk Laak kreeg in 1,5 jaar minder dan 10 jeugdigen binnen); hoe men gedrag- en opvoedingsproblemen moet gaan aanpakken. Diverse signalen geven aan dat het welzijnswerk voor jongeren te hoogdrempelig is, te aanbodgericht, te weinig intercultureel en te weinig outreachend. Instellingen weten dat het betrekken van de jeugd zelf bij de aanpak van jeugdproblematiek en hulpvragen belangrijk is. Met name via programma's, die uitgaan van acceptatie, participatie, kwalificatie, actief burgerschap, de leefwereld van jongeren op de voorgrond zetten en empowermend werken. Ook kunnen zij op de hoogte zijn van het gegeven dat deze zijn onder te brengen in een moderne ‘social work’ aanpak waarbij agogische en pedagogische functies en methodieken worden gecombineerd. Desondanks heeft men bij het welzijnswerk nog niet de juiste sleutel gevonden voor deze verborgen schatten. Ondermeer onderzoek onder jongeren heeft dit uitgewezen. (Onderzoeksrapport¹)

¹ Onderzoeksrapport, ‘Waar blijven de jongeren?’, Katja van de Logt et, april 2003

1.2 Probleemstelling

Gezien de inleiding komen wij tot de volgende deelvragen. We hebben de probleemstelling geformuleerd in drie delen omdat dit voor de lezer meer duidelijkheid schept.

De formulering van onze probleemstelling luidt als volgt:

- 1) Vele opvoedkundige-, gedragsproblemen en vragen van de jeugd in Laak en Schilderswijk worden door het huidige welzijnswerk (van maatschappelijk werk en opbouwwerk tot en met pedagogische hulpverlening) niet goed aangepakt of sluiten niet aan bij de belevingswereld van de jeugd. Welke zijn dit en waar gaat het wel goed?
- 2) Welke rol in de aanpak (door instellingen) van de hierboven genoemde problematiek is weggelegd voor de jongere zelf? Welke vaardigheden vraagt dit van de jongeren? Welke methodieken en/of (participatie) initiatieven komen in dit verband in aanmerking?
- 3) Indien er sprake is van een aanpak waarbij de nadruk ligt op de inzet van de jongere zelf, welke eisen stellen zij dan aan participatie initiatieven, die zich via agogisch en pedagogisch (social work) werk inzetten voor de aanpak van opvoedkundige- en gedragsproblemen?

1.3 Doelstelling

Wij willen inzicht krijgen in de tekortkomingen in het huidige welzijnswerk aangaande opvoedkundige- en gedragsproblemen voor de jeugd in Laak en Schilderswijk. Met name willen wij hier gaan kijken hoe deze tekortkomingen tot stand zijn gekomen en wat de rol van de jongeren hierbij is geweest. Wij willen ook nagaan welke rol de jeugd zelf kan gaan spelen in de aanpak van deze problematiek en of zij hierin al een rol hebben gespeeld. Om de jongeren te betrekken in de aanpak van deze problematiek is het van belang om te onderzoeken welke agogische- en pedagogische infrastructuur de jongeren aanspreekt. Hierbij willen wij inzicht krijgen, in welke methodieken en projecten bekend zijn bij de jongeren. Na het onderzoeken van deze punten zullen wij vaststellen wat de tekortkomingen van het welzijnswerk in Laak en Schilderswijk zijn. Hierbij kan gedacht worden aan jongeren in een adviserende en uitvoerende rol bij de participatie initiatieven.

De consultatie van verschillende werkers en jongeren zal hier centraal zijn en waarbij een literatuuronderzoek een belangrijke ondersteunende functie zal hebben. Aan de hand van onze verkregen inzichten willen wij komen tot bruikbare aanbevelingen t.a.v. de doelgroep jongeren van 12-16 jaar wonend in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier.

1.4 Begrippenkader:

Ondernemend Welzijn (OW) :	Welzijnsorganisatie die een groot deel van het welzijnswerk verricht in de Haagse stadsdelen Schilderswijk, Laakkwartier en Ypenburg.
Schilderswijk en Laakkwartier:	Twee stadswijken in Den Haag met een relatief grote verscheidenheid aan etniciteiten.
Pedagogische infrastructuur:	Opvoedkundige aanwezige omgeving.
Participeren:	Deel uitmaken van iets; bijvoorbeeld een project.
Competenties:	Bevoegdheden.
Opvoedkundige- en gedragsproblemen:	Problemen in het gedrag van jongeren met een viertal criteria te onderscheiden die tot meer kennis bijdragen: de frequentie, de duur, de omvang en de gevolgen.
Acceptatie:	Aanvaarding.

1.5 Onderzoeksplan

Type onderzoek:

Verkennend kwalitatief onderzoek

Datavergaring:

Wij hebben een literatuur onderzoek gedaan aan de hand van literatuur en overige bronnen. Onder literatuur verstaan wij: notulen, tijdschriften, kranten, artikelen, boeken en documenten.

Onder bronnen verstaan wij: Bijv. De Haagse Jongerenraad, internet, instellingen die kunnen fungeren als informatieverschaffers.

Ook zullen wij informatie vergaren uit vraaggesprekken. Dit zal gebeuren met de jongeren zelf en sleutelinformanten. Onze sleutelinformanten zijn:

<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Instelling</i>
Yamina Kamhi	contactfunctionaris allochtonen	Politiebureau Laak
Paulien v. Oosten	medew. Haagse Jongerenraad	Jongerenraad
Boukhiar Akachar		Marokkaanse Jongeren Ver.
Dhr. Muhamed	conrector	Johan de Witt College
Stella Stiefelhage	‘voorkeurfunctionaris’	Bureau Jeugdzorg

Verder willen wij in de literatuur bestaande methodes voor activiteiten onderzoeken. Ook willen we instellingen op dit gebied gaan bezoeken en gaan we interviews houden en bestaande onderzoeken bekijken.

Instellingen die we gaan bezoeken zijn:

- Bureau Jeugdzorg;
- Buurtcentra (Om en Bij, de Mussen, Molenwijk, AMW Schilderswijk);
- Marokkaanse Jongeren Vereniging;
- Haagse Jongerenraad;
- Het Johan de Witt College.

1.6 Hoofdstukindeling

In hoofdstuk 2 geven we een weergave van de algemene jongerenproblematiek. In deze paragraaf komen de volgende onderwerpen aan de orde, namelijk: wat is probleemgedrag, jeugdcriminaliteit, geweld door jongeren, overlast door jongeren, vrije tijd en sociale controle. Vervolgens gaan we in op de verschillende leefwerelden van jongeren en lichten deze toe. De leefwerelden die door ons gekozen zijn, is het gezin, onderwijs, arbeid, vrijetijdsbesteding, de buurt en woonomgeving. Daarna komen de verschillende opvoedingsmilieus aan de orde en wordt er afgesloten met een conclusie. In deze conclusie worden onze bevindingen weergegeven. Dit hoofdstuk zal voornamelijk een beschrijvend gedeelte zijn aan de hand van de literatuur en moet een inleiding bieden voor de overige hoofdstukken van het afstudeerproject.

Hoofdstuk 3 zal worden gewijd aan het aanbod en de tekortkomingen van het welzijnswerk. Er zullen verschillende bestaande projecten worden genoemd om een idee te geven waar het aanbod o.a. uit bestaat. Deze projecten hebben als doel het bevorderen van het welzijn van jongeren. Daarna komen de tekortkomingen in het welzijnswerk aan bod. Deze paragraaf gaat in op het accent op enkelvoudige problematiek, professionals die denken voor jongeren en ouders, de sociaal culturele dimensie en de onbekendheid van jongeren aangaande het aanbod van het welzijnswerk. Vervolgens zullen de jongeren zelf hun mening van het aanbod geven en worden de bevindingen in de conclusies weergegeven.

Hoofdstuk 4 zal gaan over de rol die de jeugd zelf kan spelen in de aanpak van hun problemen. Eerst zal er ingegaan worden op de pedagogische infrastructuur. De kern, het belang en de eisen die jongeren stellen aan participatie initiatieven worden belicht. Aansluitend daarop komen onze bevindingen uit de interviews naar voren. In de volgende paragraaf komt de rol van de jongeren in de aanpak van hun probleem. Hier kan gekeken worden naar jongeren in een adviserende en uitvoerende rol. Ook komen o.a. onderwerpen als de Haagse Jongerenraad en peerpreventie aan bod. Vervolgens kan er gekeken worden naar de visie van de jeugd bij de aanpak van gedrags- en opvoedingsproblemen. Hier komen eigen bevindingen naar voren en dit wordt met literatuur aangevuld. Daarna worden nog de vaardigheden belicht die jongeren moeten bezitten.

Hoofdstuk 5 zal gaan over verschillende methodieken en projecten die reeds bestaan in Nederland, waarbij de nadruk zal liggen op bruikbare elementen voor ons eigen stappenplan (zie hfst 6). Eerst komen er methodieken en projecten aan bod waarbij jongeren als 'onderwerp' fungeren en vervolgens komen we met methodieken en projecten waarbij

jongeren zelf een bijdrage kunnen leveren. Daarna komt onze eigen aanpak gebaseerd op de gekozen hanteerbare methodieken aan bod.

Tot slot zal hoofdstuk 6 gaan over de conclusies en aanbevelingen die zijn ontstaan aan de hand van de voorgaande hoofdstukken.

Hoofdstuk 2: De jongerenproblematiek en de verschillende leefwerelden

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in paragraaf 2.2 de algemene jongerenproblematiek benoemen en verder toelichten. Een aantal voorbeelden zijn: wat is jeugdcriminaliteit, geweld door jongeren, overlast door jongeren etc. In paragraaf 2.3 beantwoorden wij deelvraag één. Deze deelvraag gaat over de aanpak van het welzijnswerk die niet goed aansluit bij de belevingswereld van de jeugd. Om een goed beeld te krijgen van deze belevingswerelden beschrijven we in deze paragraaf de vijf leefwerelden van de jongeren. In paragraaf 2.4 beschrijven we de rol van de opvoeding. Ook dit doen we aan de hand van literatuur en interviews die we gehouden hebben.

De deelvraag die we in dit hoofdstuk beantwoord hebben is: wat zijn de problemen die het meest voorkomen in Laak en Schilderswijk, hoe is de leefwereld van de jongeren en de verschillende opvoedingsmilieus.

Aan het eind van dit hoofdstuk in paragraaf 2.5 vindt u nog een conclusie van dit hoofdstuk.

2.2 Algemene Jongerenproblematiek

Al geruime tijd wordt in de Haagse stadsdelen Laak en Schilderswijk gesignaleerd dat er problemen rond jongeren bestaan.

Wijkbewoners en allerlei instellingen en organisaties geven aan overlast te ervaren van rondhangende jongeren. Vooral in de avonduren geeft dit wijkbewoners een gevoel van onveiligheid.

2.2.1 *Wat is probleemgedrag?*

Wanneer is het gedrag van een jeugdige nu te beschouwen als een probleem? Waar ligt de grens die bepaalt dat de gedragingen zijn aan te merken als problematisch?

Dergelijke vragen lijken op het eerste gezicht niet moeilijk te beantwoorden. Ouders, leerkrachten en andere opvoeders weten in het algemeen wel aan te geven wanneer jeugdigen gedragingen vertonen die hun zorgen baren. Ze vinden de jeugdigen dan ongehoorzaam, onaangepast, onbetrouwbaar, onberekenbaar enzovoort. Deze jeugdigen komen niet tegemoet aan de gestelde verwachtingen en houden zich niet aan de geldende regels en afspraken. Daarmee lijkt de dagelijkse praktijk het antwoord te geven op de vraag wanneer er sprake is van probleemgedrag. Maar zo simpel is het niet.

Het voorgaande geeft aan dat ouders, leerkrachten en andere opvoeders vanuit de voor hen geldende normen bepalen wanneer er sprake is van probleemgedrag. In die zin is probleemgedrag een subjectief en normatief begrip. Niet alle ouders immers zullen dezelfde normen en waarden hanteren. Dat betekent dat de ene ouder van probleemgedrag zal spreken waar de ander datzelfde gedrag niet als een probleem ervaart. Zo is het ook met andere opvoeders. Waar de een zich ernstig zorgen maakt over het agressieve gedrag van jeugdige, zal de ander spreken van een gezonde opstandigheid. Wat de een sterk teruggetrokken gedrag noemt, ziet de ander als gepaste bescheidenheid. Probleemgedragingen zijn derhalve gedragingen waarvan de beoordelingen het resultaat zijn van de interpretaties van de betrokkenen.

Voor een nadere beantwoording van de vraag of er sprake is van probleemgedrag zijn er een viertal criteria te onderscheiden die tot meer kennis bijdragen: de frequentie, de duur, de omvang en de gevolgen (v/d Ploeg, 2000).

Wat de eerste twee criteria frequentie en duur betreft kan men zich voorstellen dat het veel uitmaakt of iemand een keer in de put zit of het herhaaldelijk niet meer ziet zitten. In het algemeen geldt dat naarmate bepaalde ongewenste gedragingen vaker voorkomen er meer reden is om van probleemgedrag te spreken. Datzelfde geldt ook voor de duur van gedragingen die door de omgeving als negatief worden aangemerkt. Empirisch onderzoek heeft ook aangetoond dat hoe langer dergelijke gedragingen aanhouden, hoe groter de kans op probleemgedrag is.

Met omvang bedoelen we aan te geven of het negatieve gedrag zich beperkt tot een situatie of dat dit in meerdere situaties voorkomt. Maar behalve dat het gedrag meerdere situaties kan omvatten, kan het probleemgedrag zich ook in meerdere vormen uiten en niet beperkt blijven tot slechte relaties met leeftijdsgenoten of hyperactief gedrag.

Het laatste aspect verwijst naar de gevolgen die het gedrag heeft. De consequenties kunnen betrekking hebben op de omgeving, maar ook op de betrokkenen zelf. Wanneer bepaalde gedragingen tot gevolg hebben dat de jeugdige zijn leeftijdsgenoten voortdurend tot een last of een plaag is, dat zal de omgeving brengen tot afwijzing. Dat zal het sociaal functioneren van de jeugdige ernstig belemmeren. Wanneer dat bovendien tot gevolg heeft dat de jeugdige daardoor geïsoleerd komt te staan, zal dat voor de jeugdige zelf ook schadelijke gevolgen hebben. Voor een ontplooiing van de eigen mogelijkheden is sociaal contact met anderen nu eenmaal onontbeerlijk. De gevolgen worden hier vooral gedefinieerd in termen van psychische schade.

Met het laatste criterium komen we aan de inhoudelijke kanten toe van het probleemgedrag. Gedragsproblemen verwijzen vrijwel altijd naar onderliggende disfunctionerende psychische processen enerzijds en een problematische (gezins)omgeving anderzijds. Het is vooral van de theoretische visie afhankelijk hoe men aan deze interne psychische processen en omgevingsfactoren inhoud toekent.

Voorlopig beschouwen we probleemgedrag als een relatief concept dat aan de orde is als de op dat moment in die omgeving heersende normen en geldende regels worden overschreden. De ernst van het probleemgedrag wordt verder bepaalde aan de hand van de frequentie, de duur en de omvang, evenals door de mate waarin de betrokkene zichzelf en/of zijn omgeving psychische schade berokkent.

2.2.2 Jeugdcriminaliteit

De puberteit is de periode waarin jongeren zich losmaken van hun ouders en op zoek gaan naar hun eigen identiteit. Dit proces gaat veelal gepaard met verzet tegen de normen en waarden van volwassenen. Jongeren gaan zich in toenemende mate identificeren met leeftijdsgenoten (Engels: 'peers'). Dit betekent dat vorming van 'peer groups', en het daarmee samenhangende groepsgegedrag, een belangrijke plaats in hun leven gaat innemen. De meeste jongeren vinden wel een (sub)groep, waarbij ze zich prettig voelen en aansluiten. Hier is in Schilderswijk en Laak ook duidelijk sprake van. Er worden in deze twee stadsdelen veel groepjes gevormd.

Veel vrije tijd brengen de jongeren door met hun vrienden. Samen zoeken ze naar plezier, spanning en sensatie. De wereld wordt als het ware opnieuw ontdekt. Helaas voor hen zijn er

meestal maar weinig activiteiten te bedenken, die voldoende ‘kick’ opleveren. In vergelijking met het benijdenswaardige leven van jongeren en sterren in films, op televisie en in reclames komen ze er maar bekaaid af. De legale manier om status, plezier, spanning en sensatie te verwerven, stuiten op nogal wat beperkingen. Niet in de laatste plaats door het kleine budget, waarmee de meeste jongeren het moeten zien te rooien. Vooral de jongeren uit achterstandswijken zoals de Schilderswijk en het Laakkwartier waarvan de ouders meestal alleen een uitkering ontvangen, hebben weinig geld uit te besteden. Om een beetje redelijk voor de dag te komen, en op het gebied van mode en muziek niet te veel achterop te raken, kunnen ze met hun zakgeld of bescheiden inkomsten uit een baantje nauwelijks rondkomen. Dat wordt helemaal moeilijk als ze zo nu en dan nog eens een avondje met vrienden gaan stappen.

De spanningen tussen wensen en behoeften enerzijds en mogelijkheden om die te vervullen anderzijds, maakt dat het voor de jongeren uit het Laakkwartier en de Schilderswijk soms aantrekkelijk dingen te doen die niet mogen. In veel gevallen gebeurt dit in vriendengroepen. De daders gaat het om de ‘kick’, om het imponeren van vrienden, het tonen van lef – ‘ik durf wat jij niet durft’. Al naar gelang de ernst van de overtreding heet dit baldadigheid, vandalisme of jeugdcriminaliteit. Het bekladden van muren, het verzamelen van auto-emblemen, zwartrijden of winkeldiefstal biedt jongeren niet alleen spanning, maar daarmee zetten zij zich ook af tegen de wereld van de ‘machtige’ volwassenen. Bovendien levert het plegen van deze delicten weinig negatieve gevolgen op. De risico’s zijn klein: de kans dat je gepakt wordt is minimaal.

2.2.3 Geweld door jongeren

Op het eerste oog is men geneigd te zeggen dat de gewelddadigheid van jongeren de afgelopen decennia sterk is gestegen. De toename zou zich vooral vanaf het midden van de jaren tachtig hebben voorgedaan. Voor de meeste landen zou het zelfs gaan om een verdubbeling of meer. Bovendien lijkt gewelddadig gedrag onder jeugdigen sterker te stijgen dan onder volwassenen.

Deze conclusie lijkt eveneens op Nederland van toepassing. Landelijke politiecijfers wijzen uit dat het aantal minderjarige verdachten sinds de jaren negentig sterk is gestegen. Ook hier moet men de vraag stellen of die cijfers naar een werkelijke toename verwijzen of dat ze voortvloeien uit een actiever beleid en een betere registratie. Er zijn aanwijzingen (v/d Ploeg 2000) dat de alarmerende toename van geweldsdelicten bij jongeren voor een deel door de politiestatistiek wordt veroorzaakt. Dader enquêtes geven een veel minder sterke groei te zien. Waarschijnlijk is de toename in het aantal jongeren dat verdacht wordt van geweld deels het gevolg van de toenemende aandacht van politie en justitie voor jeugdcriminaliteit en met name voor geweld gepleegd door jongeren (Wittebrood, 2000).

Bij die toegenomen aandacht kan het om twee dingen gaan. Ten eerste om verbetering van de politieregistratie als gevolg van automatisering en andere maatregelen. Ten tweede om een meer intensieve inzet van politie en justitie op het terrein van jeugdcriminaliteit. Dat laatste is sinds het einde van de jaren tachtig onmiskenbaar het geval in het Laakkwartier en de Schilderswijk. Men ontwikkelde preventieve activiteiten in de buurt zoals het jaarlijkse survivalweekend, maakte afspraken over een groter aantal taakstraffen of zogeheten ‘Halt-aftoeningen’, en verleende criminele jongeren een hogere prioriteit. Al deze inspanningen hebben tot meer geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren tachtig geleid. Hieruit volgt niet dat de geweldsdelicten van jongeren naar aard en omvang hetzelfde zijn gebleven. Maar wie zich daarvan een beeld wil vormen, moet zelfrapportages raadplegen waarbij jongeren aangeven hoe vaak ze tijdens het afgelopen jaar een bepaald delict hebben gepleegd. Hoewel

ook deze bron niet zonder smetten is, kan men de voornaamste trends ermee in kaart brengen. Bovendien kunnen de zelfrapportages inzicht verschaffen in de meer alledaagse criminaliteit die vaak niet ter kennis van de politie komt maar wel een belangrijk deel van de totale jeugdcriminaliteit uitmaakt.

Welke conclusie moeten we nu trekken uit de bevindingen van de literatuur? Het staat buiten kijf dat de geregistreerde geweldscriminaliteit onder jongeren de afgelopen decennia is toegenomen. Sommige deskundigen stellen dat die toename vooral door een betere registratie of een actiever optreden van de politie is veroorzaakt. Andere deskundigen benadrukken dat het gewelddadige gedrag van jongeren daadwerkelijk is gestegen. Onze opvatting is dat beide ontwikkelingen zich hebben voorgedaan, al kan men de afzonderlijke bijdragen van respectievelijk de registratie en de feitelijke toename moeilijk vaststellen.

Wel is het daarbij zinvol twee fasen te onderscheiden. De geleidelijke toename kwam al in de jaren zeventig op gang en zette zich voort tot ver in de jaren negentig. Ze riep op haar beurt een reactie op.

2.2.4 Overlast door jongeren

Op het eerste oog gaat het om een min of meer natuurlijke ontwikkeling. Vanaf een jaar of twaalf maken de meeste kinderen zich los van hun ouderlijk milieu. Ze zoeken naar een eigen weg, trekken bij voorkeur met leeftijdsgenoten op en stellen sociale grenzen op de proef. Als gevolg daarvan neemt het aantal asociale gedragingen, waaronder ook geweldsdelicten in enge zin, na het twaalfde jaar sterk toe. Bij het naderen der volwassenheid neemt dat aantal weer af, mede omdat jongeren dan een vaste relatie of een vaste baan krijgen. Een en ander lijkt te bevestigen wat tal van ouders, leerkrachten en politieagenten al uit waarneming menen te weten, namelijk dat agressief gedrag 'nu eenmaal bij de leeftijd hoort', dat het vanzelf overgaat en dat je er dus maar niet te veel aandacht aan moet besteden. Maar die toename van asociaal gedrag vanaf het twaalfde jaar en de latere afname ervan zijn niet alleen een gevolg van rijping. We zitten immers met het gegeven dat asociaal gedrag van jongeren de laatste decennia aanzienlijk is toegenomen. Er zijn dus ook andere factoren dan rijping in het spel, factoren die samenhangen met ontwikkelingen die uitlopen op een grotere gevoeligheid en daarmee een geringe tolerantie voor asociaal gedrag.

Laten we eens nagaan hoe de assertiviteit van jongeren en de tolerantie jegens hen zich met het vorderen der jaren ontwikkelen. De fase tussen geboorte en het vierde levensjaar kunnen we daarbij buiten beschouwing laten omdat de gedragsregulatie in die jaren een geheel eigen dynamiek vertoont. In de daaropvolgende jaren vertoont de assertiviteit een karakteristieke ontwikkeling. Ten tijde van het basisonderwijs stellen veel kinderen zich relatief terughoudend op, maar vanaf hun twaalfde maken ze ingrijpende lichamelijke en persoonlijke veranderingen door, die een meer zelfbewuste houding tot gevolg hebben. Zij zoeken een eigen identiteit, stellen zich onafhankelijker op, ontwikkelen eigen voorkeuren en zijn bijzonder duidelijk in wat ze afwijzen. Er zijn natuurlijk individuele variaties en ook verschillen per cultuur, maar globaal gesproken maakt elke jongere zo'n fase van eigenzinnigheid door.

Hoe staat het nu met de tolerantie tegenover dat eigenzinnige gedrag? Over het algemeen zal de tolerantie vanaf het zesde levensjaar verminderen. Jonge kinderen kunnen zich nog wel het een en ander permitteren maar naarmate ze ouder worden hanteren de volwassenen hogere verwachtingen. In de loop der jaren neemt de tolerantie af en rond het twaalfde levensjaar belandt ze op een dieptepunt. Dat is een van de redenen waarom de puberteit voor veel ouders

zo'n vermoeiende en pijnlijke episode vormt. Dat komt niet alleen doordat de kinderen een eigen weg inslaan, maar ook doordat de ouders het gedrag van hun kroost vanuit hun eigen normen of verwachtingen beoordelen en vaak veroordelen. Wanneer probleemgedrag van jongeren vanaf hun twaalfde levensjaar toeneemt en de tolerantie ervoor bij volwassenen afneemt, ontstaat er vanzelf een heel scala aan gedragingen die als overlast en als ongewenste agressie worden ervaren. Bij het naderen van de volwassenheid verandert dat weer. Het probleemgedrag neemt af en de tolerantie neemt weer toe. Volwassenen zien in dat het weinig zin heeft om hun verwachtingen koste wat kost aan jongeren op te leggen. Van hun kant beginnen de jongeren hun expansieve gedrag in te nemen, hetzij door normatieve druk uit de omgeving, hetzij door volwassen worden.

In de assertieve samenleving is het scala aan gedragingen die als ongewenst ervaren worden groter dan in een meer traditionele samenleving. Jongeren zijn agressiever en volwassenen zijn minder tolerant. Bovendien duurt de fase waarin het gedrag van jongeren botst met de verwachtingen van volwassenen langer. Jongeren beginnen immers later aan een baan en stichten later een gezin. Het resultaat is dat het assertieve gedrag van jongeren vaker dan voorheen als overlast wordt ervaren. In elk geval komt de klacht dat jongeren steeds lastiger worden, regelmatig voor.

Wij noemen een voorbeeld uit eigen bevindingen in de praktijk. In Molenwijk, een deelgebied in het Laakkwartier storen buurtbewoners zich aan het gedrag van opgeschoten jongeren. Ze bellen regelmatig de politie, klagen over vandalisme, voelen zich bedreigd door rondhangende groepen, enzovoort. Uit een onderzoek naar dit soort klachten bleek dat de mate waarin buurtbewoners overlast ervaren, vooral samenhangt met hun eigen houding (Van Dijk, 2000). Het rondhangen van jongeren vormt vaak op zichzelf een vrij onschuldig tijdverdrijf. Maar sommige buurtbewoners leggen strikte normen aan en spreken onmiddellijk van overlast. Anderen brengen meer tolerantie op; ze erkennen dat de samenleving bepaalde regels kent maar accepteren dat jongeren die wel eens aan hun laars lappen.

Opmerkelijk is dat de houding van de klagers zelf weer invloed heeft op het gedrag van de jongeren. Die zijn zich daar ook terdege van bewust. Een van hen zegt: 'Over het algemeen klagen mensen heel snel. Dat komt waarschijnlijk omdat ze schrik hebben voor jongeren in groepen. Maar de overlast van die groepen valt wel mee en als mensen het normaal zeggen is er niks aan de hand. Als mensen woedend reageren dan reageren wij ook woedend terug'. Zo dreigt in deze wijk een heilloze cyclus te ontstaan, waarbij het toegenomen gevoel van eigenwaarde bij jongeren en de afgenomen tolerantie bij de volwassenen elkaar over en weer versterken.

Wat in deze wijk gebeurt, zien we op grotere schaal in de samenleving als geheel. De overtuiging dat de criminaliteit onder jongeren schrikbaren toeneemt, is de meer extreme versie van hetzelfde proces. Het vloeit voort uit het feit dat het bestaan als jeugdige in Nederland meer en meer in het teken is komen te staan van een cultuur waarin grotere assertiviteit op gespannen voet is komen te staan met steeds hogere verwachtingen. Die spanning geldt voor jongeren net zo goed als voor volwassenen. In die zin krijgt elke maatschappij de jeugd die zij verdient en houden asociale jongeren de volwassenen een spiegel voor. Ze wijzen ons nog eens nadrukkelijk op het feit dat de kans op botsingen is toegenomen omdat wij per saldo allemaal wat assertiever zijn geworden.

2.2.5 *Vrije tijd en sociale controle*

In het domein van de vrije tijd zijn de normen weinig strikt en is de sociale controle zwak. Er is alle ruimte om de teugels van de zelfbeheersing te laten vieren. Uiteraard moeten er bepaalde grenzen in acht worden genomen, maar die zijn veel ruimer dan gedurende het doordeweekse leven. Jongeren gaan tijdens vakanties en weekeinden massaal op zoek naar intensieve ervaringen. Het domein van de vrije tijd staat, wellicht als compensatie voor de hoge eisen op school en op het werk, in het teken van de kick. Sommige jongeren vatten dat letterlijk op en gaan over tot schoppen, slaan en andere vormen van agressie. Geweldpleging is nu eenmaal een van de meest intensieve ervaringen.

Een aantal factoren speelt daarbij een rol. Om te beginnen: drank. Als jongeren agressief worden is er 86 procent van de gevallen drank in het spel (Bieleman & Maarsingh, 1998). De functie van het alcoholgebruik ligt voor de hand: de meeste mensen durven meer wanneer ze het een en ander op hebben. Jongeren zeggen dat ze meer zelfvertrouwen hebben wanneer ze in korte tijd grote hoeveelheden drank naar binnen werken. Ze hebben het gevoel dat ze de hele wereld aankunnen en denken minder na bij wat ze doen. Toch is het effect van alcohol niet zo direct als men doorgaans denkt. Er zijn ook mensen die veel drinken maar geen vreemde dingen doen. Alcohol heeft vooral een katalyserende werking: hij vergemakkelijkt gedrag waar iemand uit zichzelf al toe neigt maar veroorzaakt dat gedrag niet.

Behalve drank werkt ook de herrie, drukte en stress van het uitgaansleven agressieve reacties in de hand. Grote drukte betekent al snel dat men elkaar aanstoot of dat er wordt gemorst met drank. Dat zijn dingen die zelfs de meest vriendelijke bezoekers agressief maken. Verder speelt het soort en het volume van de muziek een rol. Wanneer men elkaar in een discotheek niet langer kan verstaan, leiden kleine incidenten gemakkelijk tot botsingen. Dit soort irritaties brengt vooral jonge mannen tot agressie.

Ten slotte is er nog het element van het groepsgedrag. De meeste jongeren storten zich groepsgewijs in het uitgaansleven. Jongeren die met een grote groep uitgaan gebruiken meer alcohol dan jongeren in kleinere gezelschappen. Maar ook los van het drinken spelen groepsprocessen een belangrijke rol. Jongens die ruzie zoeken met anderen doen dat vrijwel nooit als eenlingen. Bovendien nemen er verhoudingsgewijs veel groepen delinquenten jongeren aan het uitgaansleven deel. Gewone jongeren laten zich door hen verleiden tot asociaal gedrag dat zij elders niet aan de dag zouden leggen. En dat heeft weer alles te maken met de combinatie van een geringe normatieve druk en een zwakke sociale controle.

Er is nog een ander domein waar normen en toezicht zwak of hooguit variabel zijn: de gewelddadige films, tv-series en computerspelletjes die door een flink deel van de jeugd bekeken of gespeeld worden. De beelden die jongeren daarbij zien, roepen sinds jaar en dag de verontrusting van ouders, leerkrachten en andere opvoeders op. Toch kan men deze vorm van vrijetijdsbesteding niet op een lijn stellen met dat wat in het openbare domein of in het uitgaansleven gebeurt. Hoe gewelddadig de getoonde beelden soms ook zijn, ze leiden niet bij iedereen tot meer agressieve gedragingen. Bovendien laat het overvloedige onderzoek naar effecten van gewelddadige beelden zien dat de invloed niet erg groot is. Men moet vooral goed blijven beseffen dat films, televisieseries en computerspelletjes voor jongeren in de eerste plaats een vorm van amusement zijn.

Van de andere kant hangen al die beelden van agressie en geweld in de moderne media wel degelijk samen met het huidige klimaat van de maatschappij waarin de assertiviteit is toegenomen. Het beeld van de eenzame filmheld die in zijn omgeving dood en verderf zaait, die zich mag wreken voor de hem aangedane krenkingen en aan niemand verantwoording schuldig is, sluit nauw aan bij het beeld van de assertieve burger in de huidige samenleving. Het zegt iets over de manier waarop hedendaagse burgers zichzelf zien.

De held in geweldsbeelden is voor jongeren aantrekkelijk omdat hij zich niet door morele overwegingen laat weerhouden. Hij schreeuwt, slaat, schopt en schiet er naar hartelust op los zonder dat er een sociale norm of een vorm van controle lijkt te zijn. In zoverre biedt de geweldfilm een extreme uitbeelding van de droom die jongeren in het uitgaansleven najagen. Tegelijkertijd is er een belangrijk verschil. Hoe dun de scheidslijn tussen werkelijkheid en verbeelding in het uitgaansleven soms ook is, er zijn nog altijd andere mensen in het geding. Bij film en computerspel kan men zich radicaler overgeven aan het geweld juist omdat het een imaginair karakter heeft. In het uitgaansleven en op straat kunnen jongeren hun dromen slechts in beperkte mate najagen. Het zijn de brokkenmakers die droom en werkelijkheid door elkaar halen.

De besteding van de vrije tijd is een enorm probleem. Er zijn jongeren die geen keuze kunnen of willen maken voor het deelnemen aan een bepaalde activiteit. Uit eigen onderzoek zijn we tot de conclusie gekomen dat sommige jongeren de voorkeur geven aan rondhangen op straat. Een van de oorzaken daarvoor is het thuis geen ruimte krijgen/hebben. Ook is uit ons onderzoek gebleken dat veel instellingen in Laak en Schilderswijk de hand in eigen boezem steken door te constateren dat er in de stadsdelen te weinig activiteiten voor jongeren worden georganiseerd. Jongeren klagen over het gebrek aan activiteiten voor hen in het stadsdeel waar ze wonen, ze vinden het er saai en vervelen zich.

2.3 De verschillende leefwerelden

2.3.1 Het gezin

Karakteristiek en veranderingen

In allochtone gezinnen zijn andere patronen en ontwikkelingen waarneembaar. In Surinaams-Creoolse en Antilliaanse milieu is van oudsher een matrifocale gezinsstructuur gangbaar. Naast de moeder, die veelal ook optreedt als kostwinster, hebben daarin vrouwelijke familieleden een belangrijk aandeel in opvoeding. Tegen de helft van de kinderen groeit op zonder vader of een man in het gezin (Martens & Verweij, 1997a; 1997b). Meisjes worden weer emancipatoir opgevoed en door intergenerationele overdracht zijn vrouwen beter in staat het een-ouderschap te vervullen dan geldt voor moeders in wier omgeving het volledige gezin het dominante patroon vormt. Het is echter eveneens vanwege de dominantie van dit kerngezin dat het matrifocale gezinstype voor de migranten aan vanzelfsprekendheid verliest. Daarbij komt dat het informele netwerk afbrokkelt door de migratie en door een toenemende individualisering (Distelbrink, 1998a; Vedder, 1998).

In andere etnische groeperingen, zoals Turkse en Marokkaanse vormt het gezin een vader, moeder en kinderen het overheersende gezinstype. De vader werkt, en ook bij diens werkloosheid speelt de moeder de hoofdrol wat de gezinstaken betreft.

Het gemiddelde aantal kinderen is groter en familieleden spelen in de opvoeding van oudsher een belangrijker rol dan in autochtoon Nederlandse gezinnen (Pels & Rispens, 1998). Maar ook hier komen veranderingen op gang, het kindertal per gezin begint te dalen. Meer allochtone vrouwen betreden de arbeidsmarkt en meisjes gaan langer naar school (Distelbrink, Pels & Roode, 1995; Martens & Veenman, 1996). De steun vanuit het informele netwerk neemt ook in deze groeperingen af, het aantal echtscheidingen neemt toe (Eldering & Born, 1996a; 1996).

De laatste decennia is dus de variatie in de samenstelling van gezinnen groter geworden. Dit betekent dat de context waarin jongeren opgroeien aan veranderingen onderhevig is. Zo brengen jongeren in gezinnen van tweeverdieners minder tijd door met hun ouders (lees: moeders) en meer tijd alleen, of in ander verband. Jongeren waarvan de ouders gescheiden zijn groeien op in een 'moedergezin' of in twee huishoudens en kunnen te maken krijgen met nieuwe partners van de ouders. Hoewel in de onderzoeksliteratuur nog weinig eensgezindheid bestaat over de gevolgen van deze veranderingen voor de ontwikkeling van jongeren, kan men er wel van uitgaan dat zij nieuwe eisen stellen aan hun vermogen tot flexibiliteit en aanpassing.

Behalve veranderingen in de gezinsstructuur hebben zich ook ingrijpende verschuivingen voorgedaan in de onderlinge betrekkingen tussen de gezinsleden.

Allereerst zijn, zeker in autochtoon-Nederlandse gezinnen, de machtsverschillen tussen ouders en kinderen in snel tempo kleiner geworden en hebben jongeren in gezinnen meer te vertellen gekregen. Bevel en gehoorzaamheid zijn grotendeels ingeruild voor overleggen, overtuigen en onderhandelen (De Swaan 1979). Dat betekent niet dat externe dwang is verdwenen, wel dat ze minder is geworden en dat ze een vaak ook een ander karakter heeft gekregen. De communicatie tussen de generaties is veelzijdig, waarbij over regels wordt onderhandeld; bij meningsverschillen is er ruimte voor argumenten en bij problemen wordt zoveel mogelijk gezocht naar oplossingen die voor alle betrokkenen acceptabel zijn. Manuela du Bois e.a. (1990) wijzen erop informalisering van gedragsstandaarden en onderhandelen een hoge mate van zelfcontrole en van het je kunnen verplaatsen in iemand anders impliceren. Dat geldt voor ouders en voor kinderen. Naarmate meer zelfcontrole van kinderen wordt verwacht emanciperen zij zich uit traditionele afhankelijkheidsverhoudingen die hun controle van buitenaf opleggen in de vorm van ouderlijke geboden en verboden. De omgangsvormen tussen ouders en kinderen worden dus aan de ene kant losser, aan de andere kant vermindert de controle niet. (Du Bois- Reymond e.a. 1994; Du Bois- Reymond 1997). Ouders staan hun kinderen een grotere vrijheid toe, maar dit betekent zeker niet een grotere ongebondenheid of de verdwijning van discipline. Eerder is het tegendeel het geval. De nieuwe omgangsvormen brengen voor jongeren een grote zelfstandigheid en alleen op het aanwezige 'gezag' afstemmen, maar het van jongs af aan ook zelf leren bepalen. Dat vraagt van hen niet alleen om meer zelfdiscipline, maar ook om meer zelfsturend vermogen en om de sociale en communicatievaardigheden die daarbij onmisbaar zijn. Voor ouders betekenen deze veranderingen dat zij hun kinderen zelfsturing moeten bijbrengen zonder dat ze hun gezag op de traditionele, autoritaire manier kunnen uitoefenen. Dat laatste zou er immers mee in de strijd zijn. Ouders moeten tegenwoordig hun gezag waarmaken door middel van uitleggen en overtuigen in plaats van door machtsuitoefening. Zij moeten hun kinderen autonomie toestaan in die zin dat zij meer inbreng krijgen bij regels, taken en beslissingen die hen aangaan. Dit stelt nieuwe eisen aan de opvoedingscompetentie van ouders. Overigens wijst onderzoek uit, dat het merendeel van hen zichzelf als competente opvoeders beschouwt en slechts een kleine minderheid zegt opvoedingsonzekerheid of ernstige opvoedingsproblemen te ervaren (Rispen et al., 1996). Hetzelfde geldt trouwens voor allochtone ouders. Wel lijkt de ervaren opvoedingsonzekerheid, althans onder Marokkaanse en Turkse ouders, wat groter. Dit heeft te maken met hun zoektocht naar een nieuwe balans tussen continuïteit en verandering een zoektocht waarbij de eigen opvoeding van vroeger of het Westerse alternatief onvoldoende als leidraad kan dienen.

Ouders zijn als eersten verantwoordelijk voor het opvoeden van hun kinderen. Een goede opvoeding bestaat uit:

- Het bieden van structuur en veiligheid;
- Het kind wordt in zijn ontwikkeling begeleid;
- Er is toezicht;
- En afwijkend gedrag wordt gecorrigeerd (Bol, 2002).

Ondanks de hierboven genoemde punten gaat het met een grootdeel van de gezinnen in Laak en Schilderswijk niet goed, dit komt doordat deze genoemde punten niet of onvoldoende aanwezig zijn.

Deze achterstandswijken hebben een aantal kenmerken die ongunstig zijn voor een gezonde ontwikkeling van kinderen, namelijk:

- Een te krappe behuizing (het gaat vaak om grote gezinnen);
- Weinig speelruimte binnenshuis en buitenshuis (verkeer, onveiligheid in de buurt);
- Weinig toezicht;
- Weinig structuur.

2.3.2 Het onderwijs: zelfverantwoordelijk leren

De laatste jaren heeft de inhoud en de aard van het onderwijs van overheid en publiek veel aandacht gekregen. Nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen werpen vragen op over de betekenis van het onderwijs. De noodzaak van onderwijs is in een kennisintensieve samenleving boven elke twijfel verheven, maar dit leidt niet tot een helder antwoord op de vraag wat het onderwijs kan en moet betekenen zowel op het niveau van de samenleving als in het leven van jongeren. Van het antwoord op die vraag lijkt ook de bereidheid tot investeringen in het onderwijs afhankelijk.

Kennis veroudert snel waardoor de nadruk op reproduceerbare kennis uit de tijd is. Een voorbereiding die jongeren in staat stelt snel nieuwe kennis te verwerven speelt beter in op de eisen van het moderne leven. Vandaar de groeiende nadruk op het 'leren leren' in bijna alle sectoren van het onderwijs.

Aanvankelijk verwees deze slogan vooral naar metacognitieve vaardigheden. Maar de laatste tijd lijkt de betekenis van het begrip in beweging. De begripsinhoud breidt zich uit. Dat is het gevolg van twee ontwikkelingen. Het werken in een snel groeiende dienstverleningseconomie vereist beheersing van sociale en communicatieve vaardigheden. Ze worden in het maatschappelijke verkeer steeds belangrijker. Daarnaast vraagt de alsmaar groeiende informatiestroom om uitgebreidere oriëntatie-, selectie- en organisatiebekwaamheden. De graad van individuele autonomie die een individu weet te bereiken krijgt steeds meer een spilfunctie, niet alleen in het werk maar ook daarbuiten in het gezin en het publieke verkeer. Jongeren worden in het onderwijs in toenemende mate aangesproken op zelfwerkzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Vandaar dat het begrip 'leren leren' ook steeds meer in verband wordt gebracht met eigenschappen die dit strikt cognitieve vaardigheden overstijgen zoals initiatief, motivatie, veerkracht en het vermogen te zorgen voor eigen psychisch welbevinden. Het werk van de Amerikaanse psycholoog Bandura is in deze toonaangevend en krijgt ook in Nederland steeds meer invloed². Hij heeft het complex van vaardigheden waarover leerlingen steeds vroeger in hun schoolloopbaan moeten beschikken om succesvol te zijn in een compact

² Zie bijvoorbeeld het juli nummer van de studiehuisreeks (1998).

beeld samengebracht. De grondgedachte is dat een leerproces uit meer bestaat dan kennisverwerving alleen (Bandura 1993). Een succesvolle leerling is iemand die niet alleen goed kan leren maar ook in staat is de juiste leerdoelen te kiezen, over intellectuele capaciteiten en intelligentie denkt als te ontwikkelen eigenschappen, voldoende zelfvertrouwen bezit, de juiste leersstrategieën hanteert, succes toeschrijft aan eigen capaciteiten, falen wijt aan controleerbare factoren als eigen inspanning en taakmoeilijkheid en bij tegenslag over een adequate copingstijl beschikt. Zo iemand is in staat het eigen leerproces te plannen en overzicht te houden over de eigen vordering. Het sleutelwoord is zelfeffectiviteit. Het 'leren leren' wordt zo ook steeds meer een identiteitsvraagstuk.

School en schoolproblemen

Uit verschillende onderzoeken van dienst OCW (ook in Laak en Schilderswijk) is gebleken dat de culturele afstand tussen gezin en school het grootst is bij laag opgeleide, allochtone ouders. Veel kinderen beginnen school met geen of onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, de eerste taal blijft dominant aanwezig. Het gevolg is dat aan het eind van de basisschool allochtone leerlingen een achterstand van (ongeveer) 2 jaar op taal hebben (Eldering, 2002). De culturele bagage van allochtone leerlingen – vooral van Turkse en Marokkaanse leerlingen – verschilt op verschillende punten van school. De kennis die leerlingen thuis hebben opgedaan, maar ook de normen, gebruiken en gewoonten die zij zich hebben eigen gemaakt, wijken in meerdere mate af van de schoolcultuur. Een aantal oorzaken van probleemgedrag in hun omgeving en op school zijn:

- De ouders die buiten Nederland zijn geboren hebben grote moeite om hun kinderen voor te bereiden op het Nederlandse onderwijs.
- Allochtone kinderen blijken op school, gemiddeld genomen, minder goed te functioneren. Zij zitten meestal op een concentratieschool met een hoog percentage allochtone leerlingen.
- De kennis en het gebruik van de Nederlandse taal ligt voor allochtonen op een laag niveau.
- Onder de Marokkanen en Turken van de eerste generatie en tweede generatie komt nog een hoog percentage analfabetisme voor.
- De sociale vaardigheden van kinderen ontbreken grotendeels waardoor ze op latere leeftijd niet competent genoeg zijn.

2.3.3 Arbeid

Nieuwe banen ontstonden hoofdzakelijk in de sfeer van de dienstverlening, bij de overheid en semi- overheid. Wat er aan handarbeid verloren ging kwam er zo ongeveer aan hoofdarbeid bij. De nieuwe werkgelegenheid was kennisintensief. Momenteel is meer dan zestig procent van de Nederlandse beroepsbevolking werkzaam in de dienstverlening, zestig procent daarvan werkt in bedrijven met minder dan honderd werknemers, terwijl het werkgelegenheidsaandeel van de industriële sector inmiddels is teruggedaald naar een kwart van de beroepsbevolking. Veel van de nieuwe banen zijn de afgelopen jaren bij vrouwen terechtgekomen, die sinds het begin van de jaren zeventig aan een opzienbarende inhaalmanoeuvre op de arbeidsmarkt bezig zijn. Tot aan 1955 kende Nederland nog een arbeidsverbod voor gehuwde ambtenaressen en als de schooljuf ging trouwen mocht ze haar baan inleveren. Het aantal gehuwde werkende vrouwen bedroeg in die eerste naoorlogse jaren nog geen vijf procent, een

laagterecord in Europa. In 1971 was het aantal gegroeid tot 17 procent en inmiddels heeft ongeveer 50 procent van de gehuwde vrouwen een baan. Nieuwe banen zijn ook steeds vaker deeltijdbanen. In 1994 werd 35 procent van de werkgelegenheid gevormd door deeltijdbanen die voor driekwart door vrouwen werd bezet. Nederland is daarmee absoluut koploper in de wereld³. Terwijl de verdeling en de inhoud van de arbeid dus veranderde door de komst van nieuwe banen, functies, ontwikkelde de snelgroeiende middenklasse gaandeweg ook een andere houding ten opzichte van werk. Voor hen was het meer dan een bestaansmiddel. Werken kreeg iets extra's een veel ambitieuzere, veel persoonlijker en meer immateriële betekenis: werken werd het middel tot zelfontplooiing. Werk moest leuk, spannend en uitdagend zijn en je moest er aardige collega's treffen.

Jongeren en werk

Al deze stormachtige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt lijken jongeren nauwelijks te interesseren. Ze zijn er niet mee bezig. Niet in het onderwijs en niet tijdens hun weekendbaantjes. Zij leven voor een belangrijk deel bij de dag, waarin de besognes van het onderwijs en de verwachtingen van hun leeftijdgenoten hun leefwereld bepalen. Jongeren ontwikkelen steeds minder een vastomlijnde arbeidsidentiteit, ze zijn met arbeid bezig als het aan de orde is, eerder niet. Een meer ingevulde arbeidsidentiteit ontwikkelen ze pas vanaf het moment dat ze de arbeidsmarkt betreden. Eigen lichaam eerst, lijkt een formule waarmee veel jongeren de onzekerheid over beroep en toekomst proberen te bezweren. Dat zijn zorgen voor later.

Meijers (1995) beschrijft deze houding als volgt: 'hedendaagse jongeren willen zich om een beeldspraak te gebruiken nog niet begeven op het toneel van volwassenheid. Zij zitten in de zaal en amuseren zich daar in de afwachting van de voorstelling prima. Ze weten dat ze zich achter het toneeldoek een ander leven afspeelt, maar ze houden zich daar nu niet zo erg mee bezig. Zij voelen overigens in meerderheid geen principiële bezwaren om te zijner tijd het toneel te betreden. Maar tot die tijd laten zij zich lijken het leiden door twee parolen. Het eerste is 'doe goed je best op school (want dat is de sleutel tot succes)'. Het tweede parool luidt: 'geniet van je jeugd (want later moet je nog hard werken)'.

Grote onzekerheid slaat toe op het moment dat jongeren een keuze moeten maken in hun onderwijscarrière: wat moet ik kiezen, kies ik wel het goede? De strategie is doorgaans om zolang mogelijk zo veel mogelijke opties open te houden. Objectief gezien is dat geen onverstandige aanpak: naarmate je immers langer en hoger een opleidingstraject volgt wordt je kwalificatie breder, heb je meer mogelijkheden om je ook op andere terreinen te ontwikkelen en investeer je dus beter in je employability.

Maar subjectief wordt deze functionaliteit doorgaans niet door jongeren zo beleefd. Zij moeten investeren in onderwijs, terwijl het rendement van die investeringen ongewis is. Betrokkenen kunnen het rendement van die investeringen slechts in de negatieve termen omschrijven: wie niet investeert, beperkt zijn mogelijkheden. De strategie die jongeren volgen is 'op hoop van zegen' en niet gekoppeld aan een duidelijke arbeidsidentiteit (Dronkers 1995).

De strategie om zolang mogelijk zoveel mogelijk opties open te houden roept bij leerlingen overigens veel stress op. Volgens Meijers en Wijers (1997) is deze het gevolg van het feit 'dat zij niet meer in staat zijn een betekenisvolle relatie te leggen tussen educatie, arbeid en levensloop'.

³ CBS 1996

Er zijn echter verschillen per onderwijs sector. De oriëntatie op de arbeidsmarkt wordt groter naarmate een leerling een lager onderwijs traject volgt, vaak als gevolg van een negatieve onderwijsidentiteit. Maar die vroegtijdige oriëntatie werkt op termijn weer nadelig doordat jongeren zich daardoor in de dynamische arbeidsmarkt te snel beperken en vastzetten. Met andere woorden: door hun vroegere arbeidsoriëntatie neigen ze ertoe te weinig en te kort in hun employability te investeren.

Er is dus sprake van een paradox. Om goede kansen te hebben op de arbeidsmarkt, moeten jongeren zo lang mogelijk investeren in onderwijs. Nog steeds is het behaalde onderwijs niveau de belangrijkste determinant voor wat betreft het niveau van de eerste baan (De Graaf en Luijkx 1995). Dit verklaart het streven van de meeste leerlingen en hun ouders om zo lang mogelijk in het onderwijs te blijven.

Maar het diploma als zodanig biedt minder kans op het krijgen en vooral ook het behouden van een baan. Daarvoor moeten jongeren naast een diploma ook over een arbeidsidentiteit beschikken. Met andere woorden: niet het diploma maar personeelskenmerken bepalen de mate van employability. Lange tijd 'blind' investeren in onderwijs is dus niet goed voor de employability. Aangezien het onderwijs nog steeds vooral gericht is op de overdacht van (vak) kennis, is het milieu van herkomst via het aldaar beschikbare culturele kapitaal nog steeds de belangrijkste determinant van de persoonskenmerken die jongeren aan het einde van hun schoolloopbaan hebben ontwikkeld.

Dit impliceert dat het ontbreken van een duidelijke arbeidsidentiteit voor een jongere uit de midden en hogere sociale milieus minder schadelijk is voor de employability en daarmee voor de arbeidscarrière. Voor jongeren uit lagere sociale milieus brengt het ontbreken van een arbeidsidentiteit daarentegen buitengewoon veel risico's met zich mee (ook al zijn zij in eerste instantie in technische zin beter gekwalificeerd voor de uitoefening van een beroep).

De positie van allochtone jongeren op de arbeidsmarkt is sterk afhankelijk van hun schoolloopbaan. Omdat de allochtone jongeren uit het Laakkwartier en de Schilderswijk in het algemeen een lage opleiding hebben, is de kans op een baan gering⁴. Dit betekent dat het bemiddelen naar werk en het vinden van een baan voor deze groep moeilijk wordt. Zodoende zijn de jongeren uit deze wijken in verhouding hoog vertegenwoordigd in de werkloosheidscijfers.

Intussen hebben ouders hoge verwachtingen met betrekking tot het kostwinnerschap van de jongeren, vooral bij de Marokkanen. De jongeren voelen zich hierdoor onder druk gezet waardoor ze gemakkelijker neigen de criminaliteit in te gaan om toch te kunnen voldoen aan de verwachting met betrekking tot het kostwinnerschap.

2.3.4 Vrijtijdsbesteding

Vrije tijd is voor jongeren het levensterrein bij uitstek waarin zij los kunnen komen van de normen en waarden van school en gezin. Het is het terrein waar ze hun eigen verlangens kunnen uitleven, niet in de laatste plaats doordat de bemoeienis met hen minder direct is. Het zijn immers niet ouders, onderwijzers of leidinggevers die hier de controle uitoefenen, maar toezichthouders op afstand, zoals agenten, buurt- en jongerenwerkers, sportleiders, kroegbazen of toevallige aanwezige volwassenen. Die omstandigheden zorgen ervoor dat jongeren zich bezighouden omwille van die dingen zelf, omdat zij die gewoon 'leuk' vinden. Sinds de jaren zestig is 'jeugdland' uitgegroeid tot een door en voor jongeren 'bevrijd' gebied, waarin zij hun eigen ervaringen kunnen opdoen, smaken en stijlen kunnen uitproberen en hun

⁴ Gebiedsbeschrijving Laak 2002

eigen onderscheidingen en verschillen kunnen aanbrengen. In zeker opzicht bezitten jongeren een dubbele nationaliteit: ze bewonen als een soort volwassene hun eigen jeugdland; terwijl ze als jongere in het land van de volwassenen wonen. Jongeren gebruiken het terrein van de vrije tijd om langzaam maar zeker vorm te geven aan hun eigen identiteit.

In hun beleving is dat een proces waarvan ze zelf regisseur zijn. In werkelijkheid handelen ze echter allerm minst op eigen houtje, maar zijn ze in het opzuigen van hun eigen identiteit sterk afhankelijk van de smaakfrequenties in hun vriendenkring (peergroup). De dominante trends op school of in jeugdcultuurland en het materiaal dat de commercie aandraagt.

Juist in de sfeer van de vrije tijd zoeken jongeren voortdurend een eigen weg tussen de twee polen van zelfbesturing, tussen authenticiteit en conformisme, tussen het ik en de anderen, tussen de eigen individualiteit en de eisen vanuit de omgeving. Om die reden is participatie in jeugdland, de losse sfeer van vrije tijd en onder elkaar zijn, voor jongeren een belangrijk oefenterrein om zich de competities tot zelfbesturing eigen te maken.

Vrijtijdsbesteding in Laakkwartier en Schilderswijk

De invulling van de vrije tijd speelt een cruciale rol bij het voorkomen van probleemgedrag (Ministerie van Justitie, 1998). Sportbeoefening als vrijtijdsbesteding biedt mogelijkheden voor positieve socialisatie. Rond de vrijtijdsbesteding zijn er in het Laakkwartier en de Schilderswijk negatieve verschijnselen te constateren. Er doen maar weinig jongeren aan sport. De jongeren staan niet ingeschreven bij sportscholen of verenigingen waar zij één of twee keer in de week een sport beoefenen. Ook zoeken de jongeren van Marokkaanse en Turkse afkomst vaak na schooltijd hun vertier, omdat hier binnenshuis geen ruimte voor is. Het gevolg hiervan kan zijn dat jongeren op plaatsen spelen waar zij uit het zicht blijven van de ouders of andere buurtbewoners en hun gang kunnen gaan. Het rondhangen wordt een onderdeel van een belangrijke tijdverdrijf en er kunnen hierdoor groepen ontstaan, die elkaar opzoeken. Gevolgen hiervan kunnen zijn dat kinderen voor overlast in de wijk zorgen. Uit vele geraadpleegde bronnen en ons eigen interview met de jongeren in Laak en Schilderswijk. Komen we tot de ontdekking dat de oorzaak van het rondhangen voor een deel voort komt uit het ontbreken van een alternatieve vrijtijdsbesteding. Bijvoorbeeld het beoefenen van een sport in verenigingsverband of het bezoeken van een jongerencentrum.

Buurt en woonomgeving

De gevolgen van het feit dat de groepsidentiteiten steeds minder aan een zelfde plek zijn gebonden, zijn vooral in de oudere buurten en wijken van steden zichtbaar geworden. Buurten zijn steeds minder homogeen; de verschillende bevolkingsgroepen hebben geen vanzelfsprekend verband met elkaar. Studenten, alleenstaanden, oudere, jonge gezinnen met jonge kinderen, gezinnen met oudere kinderen, gezinnen zonder kinderen, autochtonen, allochtonen; ze wonen allemaal in elkaars buurt zonder dat er nog eenduidige omgangsvormen en manieren van sociale controle bestaan die hun onderlinge verkeer regelen (Blokland 1998). Dat uit zich in het feit dat mensen ondanks de duidelijke verbeteringen in de kwaliteit van hun woningen steeds meer klagen over burenoverlast (NOV-barometer 1998), wat kan variëren van geluidsoverlast tot last van spelende kinderen. De ergernisdrempel lijkt steeds lager te worden.

De leefbaarheid van buurten is daardoor steeds minder een vanzelfsprekend gegeven geworden en steeds meer iets wat "tot stand gebracht" moet worden. Een efficiënt beheer van buurten, waarvoor politie, justitie, woningcorporaties welzijnswerk, sociale dienst,

onderwijsinstellingen en buurtbewoners de handen in een moeten slaan, moet voorkomen dat de problemen zich opstapellen. Waar het geloof in de maakbaarheid van de samenleving de afgelopen decennia snel verschrompelt, lijkt -noodgedwongen door de omstandigheden- het geloof in de maakbaarheid van de leefbaarheid van buurten daarentegen ongeschonden. Anders gezegd: het besef breekt door dat op het microniveau van de samenleving sociale samenhang niet langer een vanzelfsprekend gegeven is, maar permanente inspanningen behoeft.

Die gezamenlijke inspanningen worden ook ingegeven door een groeiende onbehagen dat als keerzijde van alle moderne veranderingsprocessen (heterogenisering, pluralisering) in veel van deze buurten rondgaat. De ongerustheid uit zich onder meer in grotere gevoelens van onveiligheid. Bijna 40% van de bewoners in Nederland vinden hun buurt onveilig (NWR 1996). Dat wijst erop dat de openbare ruimte in een flink aantal buurten “onteigend” is. De openbare ruimte is een anoniem terrein geworden, waar mensen geen verplichtingen meer voelen dat is voor velen een situatie die angst inboezemt.

Rondhangen

Naarmate kinderen ouder worden, neemt hun mobiliteit toe en worden zij voor het verplaatsen minder afhankelijk van hun ouders. De buitenruimte wordt niet alleen een ruimte om te spelen, maar vooral ook een ruimte om je te manifesteren, om in je eigen groep te zijn, om branie te schoppen en het gezag te tarten en om je te verhouden tot het andere geslacht. Jongeren-onder-elkaar is dan een min of meer dwingende behoefte geworden. In veel gevallen heeft die behoefte een plek nodig. Dat is een constante in de geschiedenis van de jeugd: in het schermgebied tussen kind-zijn en volwassenheid verzamelen jongeren zich van oudsher op dorpspleinen, op hoeken van straten, bij snackbars of ander plekken waar ze onbekommerd kunnen rondhangen (Dresen – Coenders, Hazekamp & Van Hessen, 1991).

Wat voor plek jongeren kiezen en waar hangt in hoge mate samen met hun eerdere geschiedenis in het gebruik van de openbare ruimte. Naarmate ze als kind meer op hun buurt georiënteerd waren, zullen ze hun hangplek ook dichterbij huis zoeken. Naarmate ze als kind meer georiënteerd waren op een niet-buurt-gebonden netwerk is de kans groter dat ze die plek verder weg zoeken, in verenigingsverband aan die behoefte voldoen of bij vrienden of vriendinnen thuis bij elkaar kruipen. Dat verschil valt in hoge mate samen met sociale en culturele verschillen. Deze “bezetting” van jongeren van een stukje openbare ruimte is vaak aanleiding voor ergernis en klachten. Balorigheid en geintjes uithalen horen nu eenmaal bij deze leeftijdsfase en zijn al snel een resultaat van het groepsproces dat zich op deze plekken afspeelt. Daarover wordt geklaagd en als het aanhoudt, volgt daar doorgaans een reactie van de lokale autoriteiten op. De plek die de jongeren nodig hebben wordt dan in de buurt- en clubhuizen samen met hen en voor hen ingericht voor jeugd- en jongerenwerkers. Het idee erachter is eenvoudig en inmiddels uitgegroeid tot een staande uitdrukking in de Nederlandse taal: hou ze van de straat. Maar het binnen halen van jongerengroepen in de bestaande voorzieningen lukt net altijd. Het wordt moeilijker als het maatschappelijke isolement van de sociale groep groter is. Dat geldt in het bijzonder voor allochtone jongeren. In multiculturele buurten zijn jongeren van etnische minderheden op zoek naar een nieuwe positie en identiteit, tussen ouderlijk milieu en autochtone maatschappij. De straat is hun terrein om zich te manifesteren, daar tellen deze jongeren mee.

Ze kunnen nergens anders naartoe, niet in de laatste plaats vanwege bezuinigen in de sfeer van het wijk- en jongerenwerk. Ze domineren in het straatbeeld en laten zich nauwelijks corrigeren. Bovendien zijn ze zeer gevoelig voor achterstelling en discriminatie, waardoor veel voorvallen gemakkelijk in die termen worden beleefd. Veel van die factoren gelden ook

voor andere groepen “kansarme” jongeren. Maar de “afzondering” in een zelf gecreëerde omgeving wordt hier nog eens extra versterkt door de grotere culturele verschillen. De escalatie die op 23 april 1998⁵ in Amsterdam-West plaatsvond zou geduid kunnen worden als een uitbarsting van deze cocktail van factoren, waarbij een weinig diplomatiek politie optreden als lont in het kruitvat werkte.

Uit ons onderzoek is gebleken dat in het Laakkwartier en de Schilderswijk jammer genoeg ook sprake is van deze factoren waardoor de jongeren door de buurtbewoners worden gezien als crimineel, gevaarlijk en lastig.

Nieuwe ongelijkheden

De woonbuurt kan voor jongeren dus ruwweg twee tegengestelde betekenissen aannemen. De eerste is een overheersende betekenis: in alle ervaringen die jongeren opdoen, staat de buurt en zijn bewoners centraal; de tweede is een nevenschikkende betekenis; de woonbuurt is maar een bron van ervaring, naast andere, zoals clubjes, verenigingen, familie, logeeradressen, buitenschoolse activiteiten, etcetera. In de meeste socialisatieprocessen zal de buurt het midden houden; het is belangrijk, maar zeker niet het enige.

Naarmate echter de woonbuurt een centralere functie vervult in de socialisatie, wordt de kans groter dat jongeren zich minder bekwamen in die vaardigheden die voor de participatie in een netwerksamenleving noodzakelijk zijn. Ze zijn als het ware meer overgeleverd aan de omstandigheden waarin ze verkeren. De identiteit wordt gemodelleerd naar de levens van de mensen om zich heen.

Naarmate de woonbuurt een minder overheersende rol speelt in de socialisatie, moet men steeds verschillende ervaringsbronnen tegenover elkaar afwegen, men leert dat elke nieuwe situatie ander gedrag vereist. Er kan meer geëxperimenteerd worden met rollen en men wordt juist door de wisseling van ervaringsmilieus meer als individu dan als groepslid aangesproken. Het oefenen van vaardigheden is dus heel functioneel voor de vaardigheden die later nodig zijn als men op de arbeidsmarkt flexibiliteit moet tonen en zich een weg moet zien te vinden door verschillende beweeglijke en dynamische netwerken.

Buurtten zijn van oudsher het terrein waar maatschappelijke ongelijkheid werd gereproduceerd. Er waren goede buurten en slechte buurten en de kinderen uit de goede buurten schopten het in meerderheid verder dan kinderen uit slechte buurten. In een periode van dertig jaar zijn die buurten ingrijpend van karakter veranderd. Vrijwel nergens meer zijn ze homogeen samengesteld, de koppeling tussen rangen en standen en buurten is behalve voor echte achterstandswijken en echte rijkeluisbuurten verdwenen.

Toch blijft de buurt een voorspellende factor in maatschappelijk succes. Niet de buurt op zich doet er toe, maar of en hoe men eraan gebonden is (Van Gorcum, 1999). Naarmate er minder mogelijkheden zijn om de buurt los te laten, is er ook minder kans om zich in vaardigheden te bekwamen die functioneel zijn voor succes in een moderne, flexibele netwerksamenleving.

⁵ Algemeen Dagblad 30 april 1998

Rondhangen in Laakkwartier en Schilderswijk

Door de stad Den Haag kan men een lijn trekken. Aan de ene kant van de lijn liggen de ‘rijke’ wijken van Den Haag, met mooie grote huizen. Aan de andere kant van die lijn liggen de armere wijken van Den Haag, de volksbuurten met een hoge bevolkingsdichtheid. In deze wijken wonen veel jonge mensen en grote gezinnen in kleine huizen. Het Laakkwartier en de Schilderswijk zijn één van deze wijken en behoren zelfs tot de armere wijken in Nederland. Van de oude ‘oorspronkelijke’ bewoners trekken, de mensen die het zich kunnen veroorloven, weg naar de nieuwbouwwijken en daarvoor in de plaats komen veel jonge mensen, vaak met een niet Nederlandse achtergrond.

Door de migratie en immigratie in de wijken gaat de sociale samenhang achteruit. Mensen kennen elkaar niet meer; er is sprake van veel vandalisme en vernieling in de wijken. Er worden hiertegen veel te laat stappen ondernomen en het duurt lang voordat de schade is hersteld. Andere grote problemen waar de wijken mee te kampen hebben, zijn de vervuiling, de drugsoverlast en de jongerenproblematiek.

De politie heeft regelmatig te maken met rondhangende jongeren in deze twee stadsdelen. Volgens de politie hoeft dit geen problemen te geven, zolang de jongeren maar niet rondhangen op plekken die overlast geven, zoals: “het Kikkertje” (Laak-Noord) en “de Jacob van Campenplein” (Schilderswijk). De wijkagenten en de buurtbewoners kunnen hierin een rol spelen door aan te geven dat het alleen om rondhangende jongeren gaat en dat er door hen geen strafbare feiten worden gepleegd. Een andere mogelijkheid zou kunnen zijn dat de ouders toezicht houden, zodat er meer sociale controle is in de wijk en de jongeren hun grenzen leren kennen.

Op de hangplekken vinden regelmatig dingen plaats die niet mogen. De jongens proberen vaak een geintje uit te halen. De politie krijgt klachten van bejaarden, buurtbewoners en de woningbouwvereniging. De wijkagenten krijgen steeds moeilijker contact met deze groepen. Zij kunnen niet meer normaal hun werk doen. De jongeren schelden bewoners en agenten vaak gewoon uit. Fietsen worden gestolen, er wordt gegokt, er wordt gedeald, ruiten worden ingegooid, er wordt ingebroken, er vindt autodiefstal plaats, er worden straatroven gepleegd en de groepen maken lawaai op straat.

De jongeren merken zelf dat zij veel negatieve aandacht krijgen van de buurt en de politie. Sommige jongeren zien in dat dit komt door de overlast die zij in de wijk veroorzaken, andere zien dit niet. De jongeren die zich er bewust van zijn geven als mogelijke oorzaak het gebrek aan sociale controle in de wijk. Eenmaal buiten op straat, kunnen de jongeren veel meer uithalen zonder erop te worden aangesproken of ervoor gestraft te worden. Daarom proberen zij steeds nieuwe dingen uit, zij verleggen hun grenzen. Zij zijn op zoek naar de grootste uitdaging en dit kan voor veel weerstand zorgen vanuit de buurt en de politie.

Naast de geringe sociale controle geven de jongeren aan dat er nog andere oorzaken zijn dat zij zoveel hangen. De jongeren hebben weinig voorbeelden van hoe het wel moet. En het geringe aanbod van het Welzijnswerk zien zij als oorzaak voor het hangen.

Er is nu eenmaal weinig te doen in de twee stadsdelen en veel jongeren kunnen het niet betalen om op een club te zitten, als vrije tijdsbesteding. Het geringe aanbod van Het Welzijnswerk komt verder ter sprake in hoofdstuk 3 De beleveniswereld van de jeugd.

2.4 De rol van de opvoeding

2.4.1 Het gezin als opvoedingsmilieu

Ondanks de kritiek op en de relativisering van het gezin 'als hoeksteen van de samenleving', kan niet worden ontkend dat het gezin in onze tijd nog steeds het belangrijkste opvoedingsmilieu is. Verreweg de meeste kinderen worden in een gezinsverband geboren en opgevoed, ook al is de situatie en leefwijze van het gezin nogal wat verandert in relatie tot een aantal jaren geleden. We moeten daarbij opmerken dat het moderne gezin, zoals wij dat kennen: een min of meer geïsoleerd, in ieder geval zelfstandig leefverband van twee volwassenen (in het algemeen man en vrouw) met enige kinderen, nog niet zo heel lang bestaat.

Nog niet zo lang geleden was dit gezin nog veel meer ingebed in een familie, of in een buurt- of dorpsamenleving. De ouders konden rekenen op advies, morele steun en praktische hulp van familie, dorps- en buurtgenoten bij de opvoeding van hun kinderen. Maar de steun betekende ook controle en inmenging. De ouders konden maar tot op zekere hoogte zelf bepalen hoe zij hun kinderen op wilden opvoeden. De groep waartoe zij behoorden had daarop een grote invloed.

Door de snelle verandering van de maatschappij en de toegenomen mobiliteit van de bevolking zijn gezinnen geïsoleerd geraakt en veel meer op zichzelf aangewezen. Velen zullen dit als een bevrijding ervaren. Men kan naar eigen inzicht leven en zijn kinderen opvoeden, maar dat doet toch ook een groot beroep op verantwoordelijkheid en creativiteit van mensen.

De posities en situatie van het gezin in de samenleving is veranderd. Ook de interne verhoudingen zijn de laatste decennia in niet geringe mate gewijzigd. Daarbij zijn er belangrijke verschillen tussen gezinnen van verschillende milieus.

In de wat hoger geschoolde en intellectuele milieus voltrok de verandering zich vooral in de relatie en de rol van de ouders en opvoeders tot elkaar en de kinderen.

Het buitenhuis werken van de vrouw – in welke vorm dan ook – veranderde haar positie als moeder, maar ook die van de man als vader. Het bieden van koestering en veiligheid is niet meer de exclusieve taak van de moeder en het onderhouden van de relatie met de buitenwereld, de confrontatie met de maatschappij is niet meer voorbehouden aan de vader. Dit betekent dat de gevoelsontwikkeling – ook die van het jonge kind – niet meer gebonden is aan de moeder, maar aan vader en moeder.

De kinderen uit een arbeidersmilieu moeten op veel jongere leeftijd dan in andere milieus hun eigen beslissingen nemen, bijvoorbeeld over de besteding van zelf verdiend geld en over recreatie. De moeite die kinderen uit een arbeidersmilieu hebben met voortgezet onderwijs en de grote geneigdheid tot afhaken in opleidingssituaties hebben hiermee te maken.

De verandering in de gezinssituatie van arbeidersmilieus zijn veel meer gelegen in hun toegenomen isolement. Door de toegenomen mobiliteit, maar ook door de wijze waarop nieuwe arbeiderswijken zijn gebouwd, is het dagelijks contact met familieleden, burens en vrienden een stuk verminderd. Hierdoor wordt het gezin op zichzelf teruggeworpen.

En vooral de moeder is beroofd van haar 'natuurlijke' steun in de opvoeding van de kinderen. De man kan veelal slechts in beperkte mate dit verlies aan steun compenseren. Hij wordt extra zwaar in beslag genomen door zijn werk, door de veranderingen die daarin optreden.

Maar vooral belemmert het cultuurpatroon waarin man en vrouw zijn opgegroeid, de man om de steun bij de opvoeding te geven en de vrouw om daarom te vragen.

Veel arbeidersvrouwen in deze situatie zoeken in hun nieuwe omgeving nieuwe contacten, via de school, het buurthuis en het consultatiebureau waar zij andere moeders ontmoeten.

Niet zelden levert dit spanningen op, omdat die andere moeders niet behoren tot dezelfde groep, afkomstig zijn uit andere streken en buurten waar andere opvattingen heersen.

Ten aanzien van de identiteitsontwikkeling en het welbevinden van hun kinderen spelen ouders in het begin van de adolescentie een centrale rol in het persoonlijke netwerk. De invloed van de ouders is het sterkst op het terrein van school en beroep. Op het gebied van relaties heeft de moeder naast de leeftijdsgenoten, een belangrijke invloed.

Niet alleen is de invloed van ouders verschillend per levensdomein, maar het maakt ook verschil in welke gezinsvorm een jongere leeft. Na een echtscheiding bijvoorbeeld wordt de moeder nog belangrijker voor een jongere als deze bij haar inwoont. Wanneer de jongere daarentegen na de scheiding bij de vader woont, worden vrienden de belangrijkste referentiegroep op alle levensdomeinen, zelfs op het gebied van school. Het aantal verschillende gezinsvormen neemt toe.

De opvoeding in bepaalde groepen allochtone gezinnen kenmerkt zich in vergelijking met die in autochtone gezinnen, door meer nadruk op gehoorzaamheid en respect. Persoonlijke ontplooiing van het kind is minder expliciet een opvoedingsdoel dan passend sociaal gedrag. Het opvoedingsgedrag van de ouders is meer gericht op disciplineren. Bestrafing van ongewenst gedrag wordt minder terughoudend toegepast.

Er bestaat echter ook wel veel variatie in opvoedingsstijlen onder allochtone ouders, zowel tussen de verschillende etnische groepen als binnen groepen onderling. Antilliaanse en Creools Surinaamse gezinnen beschouwen assertiviteit en onderhandelen als voorwaarde voor maatschappelijk succes in Nederland. Sommige ouders uit Turkse en Marokkaanse gezinnen hanteren juist een defensieve opvoedingsstrategie tegen de Nederlandse normen van grote bewegingsvrijheid voor kinderen en gelijkheid in omgangsvormen tussen kinderen volwassenen.

Door instellingen en organisaties wordt als oorzaak van problemen die de jongeren ondervinden en veroorzaken de 'thuisbasis' genoemd. Ouders krijgen nogal eens te maken met relatie problemen en echtscheiding. Heel wat jongeren ontbreekt het in hun leven aan structuur en een gevoel van veiligheid. Veel ouders hebben zo de handen vol met zichzelf dat ze nauwelijks nog voldoende aandacht aan hun kinderen kunnen besteden. Allochtone jongeren voelen zich bovendien klem zitten tussen twee culturen. Het besef van de algemeen geldende normen en waarden bij vele jongeren is steeds verder te zoeken.. "Zij maken zelf wel uit wat wel en niet kan."

2.4.2 De school als opvoedingsmilieu⁶

De bedoeling is om hier iets te zeggen over de opvoedingsaspecten van de school. Daarbij zal vaak blijken dat deze aspecten van de school niet te scheiden en vaak zelfs moeilijk te onderscheiden zijn van de onderwijskundige kant.

Een kind brengt een groot deel van zijn leven op school door. Tegenwoordig is het op vijfjarige leeftijd leerplichtig en deze leerplicht loopt door tot aan het zestiende jaar, binnenkort wellicht tot achttien.

Hoe men ook over de school als maatschappelijk instituut moge denken niemand kan ontkennen dat de school voor vrijwel alle kinderen een levensgrote realiteit is.

Alleen daarom is de school belangrijk als opvoedingsmilieu. De ervaringen die een kind en jeugdige op school opdoet, zijn van doorslaggevende betekenis voor zijn of haar ontwikkeling

⁶ Professor de Winter

en kunnen een stempel drukken op het verdere leven. Het spreekt vanzelf dat dit geldt voor de kennis en vaardigheid die het kind op school worden bijgebracht. Maar ook de omgang met de onderwijsgeevenden, met klasgenoten, de leefsituatie in de school zijn van grote invloed.

Het is voor een kind belangrijk om naar school te gaan. En wel om de volgende redenen: De school vormt een onderdeel van het emancipatieproces van het kind. De school helpt het kind zich los te maken van de ouders en het gezin en een eigen identiteit te ontwikkelen.

De school stelt het kind in de gelegenheid zijn aandacht te richten op objectieve zaken buiten zichzelf, zich te identificeren met taken en opgaven. De bekende kinderpsychiater Erikson heeft erop gewezen hoe belangrijk dit is voor de identiteitsontwikkeling van het kind, nadat het in de eerste kinderjaren zozeer in beslag is genomen door emotionele zaken in verhouding tot de ouders.

Hierbij hoort dat het kind leert prestaties te leveren, daarin zichzelf en zijn mogelijkheden en beperkingen leert kennen. Het is voor de ontwikkeling van het kind van belang dat er eisen worden gesteld, mits daarbij met de mogelijkheden van dit individuele kind rekening wordt gehouden.

De school biedt op deze wijze aan het kind ook de mogelijkheid de wereld te leren kennen, zich vertrouwd te maken met feiten en ideeën, onafhankelijk van de ouders. Het zal daarbij ook al spoedig de neiging hebben zich op dit punt tegen de ouders af te zetten en de onderwijzer of onderwijzeres (later leraar) als autoriteit te plaatsen tegenover de ouders. Het is van belang dat zij deze houding van het kind niet misverstaan en zich gekwetst voelen.

De school biedt het kind de mogelijkheid om op een andere wijze dan in het gezin met leeftijdsgenoten om te gaan. Het leert zich zelfstandig in de groep te handhaven. Het leert contacten te leggen en zijn mogelijkheden en beperkingen daarin te onderkennen. Het leert sociale vaardigheden. Het leert zich te meten met anderen en daarin ontdekt het zichzelf. Deze leerschool van het sociale contact is niet zelden hard en men verwondert zich vaak over de 'wreedheid' en het incasseringsvermogen van kinderen onder elkaar. Maar het is een strijd die kinderen toch zelf moeten voeren en waarin de ouders en opvoeders –ook de opvoeders op school- niet zoveel meer kunnen doen dan gunstige voorwaarden scheppen.

Tenslotte biedt de school naast het gezin structuur aan het leven van het kind. De school geeft aan het leven een tijdsritme. Er is onderscheid tussen werktijd en vrije tijd, waardoor deze laatste meer betekenis krijgt. De tijd krijgt inhoud en betekenis en het kind leert deze te hanteren.

Naast deze tijd ontdekt het kind ook de ruimte. De gang naar school op een bepaalde tijd en de gang naar huis op een bepaalde tijd maken de wereld groter en beheersbaar, uiteraard op het niveau van het kind.

2.4.3 Sport als opvoedingsmilieu

"Sportactiviteiten hebben een belangrijke pedagogische waarde en dragen op die manier bij tot de versteviging van het maatschappelijk middenveld." Dat is het uitgangspunt voor het Europees Jaar van Opvoeding door Sport in 2004, een actie die het imago van de sport in onze samenleving wil herwaarderen. Het toenemende gebruik van nieuwe technologieën zorgt ervoor dat heel wat jongeren een sedentair leven leiden en in een sociaal isolement terechtkomen. Sportbeoefening brengt de jongeren letterlijk en figuurlijk in beweging. Door de actieve participatie in het verenigingsleven voelt de jongere zich meer betrokken bij de gemeenschap en voelt hij meer vertrouwen in de samenleving. Daarnaast heeft voldoende bewegen op jonge leeftijd een heilzaam effect op de gezondheid. Hierbij wordt dan het preventieve belang onderstreept. Jong geleerd is oud gedaan.

De meeste gezinnen waar ‘de Laakse en Schilderswijkse jongeren’ uit voortvloeien kunnen een lidmaatschap van een sportvereniging vaak niet betalen. Dit komt omdat ze vaak uit een groot gezin komen, en dit gezin van een uitkering leeft, waardoor er geen geld is om ieder kind een sport te laten uitoefenen. Voor een heleboel jongeren in deze wijken is dit dus een (groot) gemis. Als compensatie voor dit gemis worden er regelmatig sportactiviteiten (vaak voetbal) georganiseerd door de clubhuizen. Ook worden er (voetbal)pleintjes gebouwd in de wijken waar de jongeren wonen.

2.4.4 Activiteitencentra als opvoedingsmilieu

Gevraagd naar een nader uit te werken aanbeveling aan het ministerie, kiezen de jongeren voor de inrichting van activiteitencentra waar jongeren hun vrije tijd kunnen doorbrengen, voor een deel ook samen met hun ouders. Activiteiten in de vrije tijd bieden enerzijds de mogelijkheid om problemen die al in gezinnen bestaan (of dreigen) te voorkomen, anderzijds kunnen ze het leven van ouders en kinderen zodanig vergemakkelijken, dat zulke problemen helemaal niet hoeven op te treden. De voordelen die jongeren aan zo’n activiteitencentrum toekennen, zijn:

- de sociale omgang leren;
- niet uit verveling het criminele pad op gaan;
- je kunnen uitleven en je agressie kwijt kunnen in sport;
- de tijd gaat sneller en er is minder verveling;
- andere kinderen leren kennen en vrienden kunnen maken;
- ouders kunnen komen kijken;
- kinderen leren luisteren naar elkaar;
- spijbelaars hoeven niet naar de coffeeshop;
- niet buiten hoeven rondzwerven;
- van de activiteiten iets kunnen leren;
- activiteiten zijn gezellig;
- jongeren en ouderen kunnen van elkaar leren.

Een aantal van de bovengenoemde punten die voor ons van belang zijn, zullen wij toelichten. De doelen die de jongeren met activiteiten nastreven zijn samen te vatten als; het tegengaan van verveling doordat je je kunt vermaken met vrijetijdsactiviteiten, het ontmoeten van elkaar en volwassenen, en nieuwe dingen kunnen leren. Het moeten activiteiten zijn die jongeren aanspreken en die ze voor een deel zelf kunnen organiseren. Sommige activiteiten kunnen voor ouders en kinderen samen zijn. In het activiteitencentrum zouden jongeren eerst hun huiswerk kunnen maken en daarna leuke dingen gaan doen.

Er is ook meteen nagedacht over de zwakke punten van deze oplossing en hoe die zwakke punten in hun voordeel omgezet kunnen worden. Als zwakke punten werden genoemd: door zo’n jongerencentrum bestaat de kans dat jongeren hun ouders nog minder zien, omdat ze met activiteiten meedoen. Bij het samen activiteiten ondernemen, kan ruzie ontstaan en jongeren kunnen verkeerde dingen van elkaar leren. Dit kost een hoop tijd en uithoudingsvermogen.

Alcoholgebruik bij activiteiten zoals een disco kan ongelukken veroorzaken.

De nadelen bleken evenzovele aanknopingspunten om activiteiten en oplossingen te bedenken. Met ouders kun je afspreken, wanneer je thuis bent en wanneer je naar activiteiten gaat. Sommige jongeren vonden het niet zo’n bezwaar om hun ouders niet zo veel te zien, dan krijg je minder commentaar. Ruzie kun je tegengaan door bij activiteiten elkaar te respecteren

en regels af te spreken. Maar ruzie is niet altijd te voorkomen vooral niet in jongerencentra. Met jongeren die het slechte voorbeeld geven, kun je praten over normen en waarden, en je kunt zorgen dat anderen, bijvoorbeeld volwassen begeleiders, juist het goede voorbeeld geven. Ook voor de tijdsproblemen werden oplossingen bedacht: werklozen en vrijwilligers kunnen helpen, jongeren kunnen gezamenlijk een activiteit organiseren, activiteiten kunnen eenvoudig gehouden worden en activiteiten kunnen ook in het kader van school plaatsvinden.

2.5 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we ons beziggehouden met de algemene jongerenproblematiek, de verschillende leefwerelden en de opvoedingsmilieus van de jongeren in Laak, Schilderswijk en Nederland. De leefwerelden die wij uitgewerkt hebben zijn: het gezin, het onderwijs, arbeid, vrijetijdsbesteding en de buurt en woonomgeving. Wij hebben voor deze leefwerelden gekozen, omdat we ze belangrijk vonden voor ons onderzoek. Dit gaat namelijk over wat de jongeren bezighoudt en wat ze allemaal missen in hun vrije tijd en in de buurt waar in ze wonen.

Uiteindelijk zijn we tot de conclusie gekomen dat de problemen die jongeren veroorzaken vooral voortkomen uit verveling. Deze kan ondermeer voortkomen uit armoede en geen goede opleiding (om snel aan het werk te komen).

Ook zijn we tot de conclusie gekomen dat de opvoeding van de jongeren in Laak en Schilderswijk vooral op straat gebeurt. Thuis hebben de ouders geen controle over de kinderen, omdat het meestal grote gezinnen betreft, op school hangen ze maar wat rond en gaan vaak niet naar de les. De normen en waarden die deze jongeren dan mee krijgen zijn die van de straat en dit zijn niet altijd de goede.

Hoofdstuk 3: Het aanbod van het welzijnswerk

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan wij in op het eerste punt van onze probleemstelling; volgens ons worden veel opvoedkundige-, gedragsproblemen en vragen van de jeugd door het huidige welzijnswerk niet goed aangepakt of sluiten niet aan bij de belevingswereld van jongeren. Wij zullen hierbij de tekortkomingen van het welzijnswerk aangeven op basis van de bovengenoemde probleemgebieden. Verder zal het aanbod van het welzijnswerk in Den Haag weergegeven worden, hierbij zullen wij de mening van jongeren over dit aanbod naar voren laten komen. De meningen van de jongeren in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit interviews.

3.2 Het welzijnswerk

Het welzijnswerk in Den Haag stond de laatste maanden helaas niet op een positieve manier in de belangstelling. Het ging daarbij om financiële tekorten, mismanagement en uiteindelijk het faillissement van de welzijnsorganisatie Ondernemend Welzijn in Januari 2004. De Wethouder van Welzijn, Volksgezondheid en Emancipatie in Den Haag, Jetta Klijnsma heeft in de raadscommissie er flink van langs gekregen, maar is met het oplossen van de gerezen problemen sterk teruggekomen.

De verwijten aan haar adres gingen niet over de inhoud, maar meer over de procedure. Als betere werkwijze wordt door haar het “particulier initiatief” in het welzijnswerk aanbevolen. Wat daar precies mee bedoeld wordt maakt het PvdA niet duidelijk. Uiteindelijk is de oplossing die de wethouder van Den Haag heeft gekozen voor het welzijnswerk in Den Haag, in de stadsdelen Schilderswijk, Laak en Ypenburg volgens ons zeer kansrijk: de financiën zijn op orde gebracht, de activiteiten zijn weer opgepakt en het leeuwendeel van het personeel blijft aan het werk, maar hiermee is de kous niet af. Natuurlijk moeten eerst de gemoederen tot bedaren komen, maar daarna wachten nieuwe uitdagingen voor het welzijnswerk in Den Haag. Het welzijnswerk heeft een nieuw elan oftewel een andere geestdrift en eigentijdse impulsen nodig.

Het Haagse welzijnswerk is volgens ons wat hun productenpakket betreft op de inhoud broodnodig aan vernieuwing toe. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er in het verleden niets goed zou zijn gegaan, integendeel. Vele duizenden inwoners, vele honderden vrijwilligers en professionals treffen elkaar wekelijks bij welzijnsactiviteiten en genieten daar van. Bovendien wordt er misschien wel aan vernieuwing gedaan, maar is dat onvoldoende bekend of merkbaar.

Desondanks pleiten wij ervoor permanent open te staan en te werken aan vernieuwing van producten. Waarom is in Den Haag het stadsdeel Segbroek al drie jaar “aan het nadenken” over een jongerenruimte? Waar blijven de verfrissende nieuwe ideeën? Krijgen initiatieven van mensen in wijken inderdaad geen kans? Worden ideeën van onderaf onmiddellijk getorpedeerd omdat er geen geld voor is? Bepalen B en W en de gemeenteraad veel te veel van boven af? Wij denken van wel. Uit ons onderzoek is gebleken dat veel initiatieven van bewoners en jongeren genegeerd worden of in de doofpot worden gegooid. Dit geeft de bewoners en jongeren het idee dat er niet naar ze geluisterd wordt. De jongeren uit ons onderzoek geven aan dat ze wel vaker brieven hebben geschreven over eigen ideeën of klachten over de wijk, maar dat ze nooit respons hebben gehad. Dit geeft aan dat er te weinig contact is tussen de gemeente(raad) en de bewoners in de wijken van Den Haag, zowel de

volwassenen als de jongeren. Uit ons onderzoek blijkt ook dat er meer jongerenwerkers in de wijk moeten zijn als contactpersoon voor deze groep jongeren. Er moet meer gecommuniceerd worden tussen de jongeren en de gemeente(raad) zodat de kloof tussen de gemeente(raad), de bewoners en de jongeren niet groter wordt. De communicatie en ideeën over de wijk, moeten niet alleen top-down zijn, maar ook bottom-up.

Het is zeer wenselijk om een deel van het budget voor de welzijnsorganisaties op stadsdeelniveau flexibel te maken. De verleiding om de gebaande paden te blijven betreden wordt hierdoor kleiner en initiatieven en ideeën van onderop kunnen worden gehonoreerd. Goed lopende (let op, hier staat niet goed verpakte) activiteiten kunnen meer subsidie krijgen en slechtlopende bijeenkomsten worden beëindigd. Er zou ook een bonus kunnen worden gegeven op samenwerking en vernieuwing; een eigenschap van organisaties is om alles zelf te doen en geen samenwerking te zoeken. De stad is natuurlijk het meest gediend met het toepassen en belonen van goede ideeën! Wij vinden dat jongeren nauwer betrokken moeten worden bij het welzijn van hun wijk. Uit ons onderzoek blijkt dat jongeren dit niet zomaar uit zichzelf doen, zeker als ze geen zekerheid hebben dat er ook daadwerkelijk wordt geluisterd naar hun ideeën. Daarom zou er om de tafel gezeten moeten worden met jongeren en welzijnswerkers en moet er geluisterd worden naar de ideeën van de jongeren. Als dit goede ideeën zijn waarom dan niet belonen. Volgens ons is dit een goede manier om jongeren te activeren om deel te nemen aan het bevorderen van het welzijn van hun wijk. Ook van goede ideeën die volgens sommigen welzijnswerkers twintig jaar geleden ook al zijn uitgetoetst. Iedere generatie heeft recht op zijn eigen miskleunen. Wanneer een welzijnsorganisatie een slechte prestatie levert; met veel dichte deuren en klagende buurtbewoners, kunnen de dure centen beter aan betere activiteiten worden uitgegeven.

Welzijnswerk in stadsdelen, wijken en buurten moeten vooral inspelen op behoeften van de bewoners in de omgeving en de krachten bundelen met sport, onderwijs, zorg en andere organisaties die zich met kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen bezighouden. Dit betekent dat niet overal hetzelfde moet worden gedaan. Het stadsdeel bepaalt - vooral op aangeven van bewoners en betrokkenen en uiteraard binnen de subsidievoorwaarden - wat er gaat gebeuren en wat niet.

In dit kader lijkt ons samenwerking met het onderwijs van eminent belang. Graag citeren wij hierbij de woorden van de rector van het Terra College in Den Haag, Gerard van Miltenburg: "veel jongeren groeien op in drie culturen: Eén thuis, één op school, en één op straat. Er is maar een manier voor de jongeren om dit te overleven: "Breng deze drie culturen bij elkaar". Dus: ouders lopen gemakkelijk de school binnen en leerkrachten spelen ook in de omgeving van de school een rol. De straat is niet de fijnste leerschool voor jongeren, het recht van de sterkste telt en werkt daarmee machogedrag in de hand, dit aandeel zou dus zo beperkt mogelijk moeten blijven. Wij durven te stellen dat er voor de jeugd onvoldoende buitenschoolse alternatieven in de eigen wijk te vinden zijn, qua huiswerkbegeleiding, buurtsportvereniging, een clubhuis en een wijktheater.

Vandaar dat wij pleiten voor een Brede Buurtschool, dus meer sportverenigingen, niet alleen voor het basisonderwijs ook voor het voortgezet onderwijs. Leraren op de basisschool krijgen steeds vaker te maken met kinderen die in meerdere opzichten niet goed mee kunnen komen, bijvoorbeeld wat betreft taalvaardigheid en hun motorieke en sociale vaardigheden. Ze zijn genoodzaakt opvoedingstaken van de ouders over te nemen en kinderen buiten het schoolprogramma om, te begeleiden. De basisschool verandert hierdoor van karakter. Door zich te ontwikkelen tot Brede Buurtschool wordt de school voor kinderen een plek waar ze zich thuis voelen en kennis kunnen maken met onderdelen van de samenleving zoals cultuur,

natuur en sport. De ouders worden actief betrokken bij de school en kunnen een beroep doen op opvoedingsondersteuning.

De Brede Buurtschool staat midden in de wijk en onderhoudt contacten met welzijnsinstellingen, (sport)verenigingen en culturele organisaties.

Ouders, school en buurt hebben gezamenlijk de taak om de opvoeding en ontwikkeling van kinderen in goede banen te leiden.

Het buurtnetwerk signaleert vroegtijdig problemen bij kinderen of gezinnen. Een logische gedachtesprong is dan ook dat wij er voor pleiten om de portefeuille Welzijn in een volgende collegeperiode te koppelen aan die van Onderwijs.

Een heikel punt dat nog aan de orde moet komen is de herverdeling van de welzijnsbudgetten. De verdeling van het welzijnswerk over de stad Den Haag, heeft meer te maken met traditie dan met ratio. Het is daarom goed dat de Nota van Driel (website, gemeente den haag) een handreiking biedt om tot een eerlijker verdeling van het welzijnsaanbod over de stad Den Haag te komen. In juli 2002 vroeg het Haagse college de adviescommissie welzijnssubsidiëring een advies uit te brengen over de werking en eventuele verbetering van het subsidie-instrument productsubsidieëring. Dat leidde tot een rapport van de commissie Van Driel (Gemeente Den Haag⁷). De aanbevelingen van de commissie Van Driel zijn vrijwel geheel overgenomen door het college.

Op 23 april 2003 is de eerste reactie van het Haagse college van B & W in de commissie van sociale zaken, zorg, werkgelegenheid en integratie (SZWI) besproken. De collegereactie is nu op de volgende punten uitgewerkt en verder ingevuld:

- standpuntbepaling inzake de bewaking van de kwaliteit van het welzijnswerk;
- bestuurlijke aansturing van het welzijnswerk in het duale stelsel;
- splitsing van het welzijnsbudget in een vast- en een variabel aanbod;
- herverdeling van het voor welzijnswerkbeschikbare subsidiebudget per stadsdeel.

De uitkomst van de Nota van Driel zal niet iedereen tevreden stellen. Natuurlijk moeten de stadsdelen in Den Haag, die nu relatief het meeste geld uit de gemeentebegroting voor welzijnswerk ontvangen, inleveren ten bate van de wijken Escamp en Loosduinen/Segbroek in Den Haag. Maar de pijn hoeft niet acuut te zijn en er zijn in bepaalde wijken omstandigheden denkbaar die zo'n aanslag op het budget onverantwoord maken. Wellicht is in deze gevallen compensatie uit andere budgetten mogelijk.

De rijksbezuinigingen in acht genomen, die de gemeentebegroting de komende jaren moeten inboeken, zal het welzijnswerk extra moeten inzetten op kwaliteit, en daar hoort een nieuw elan bij. Deze geestdrift moet ook bij jongeren opgewekt worden, met leuke beloningen voor jongeren kom je al heel ver. Naar onze mening moet er dus meer gekeken worden naar de mening van de buurtbewoners van de wijken in Den Haag. Jongeren hebben veel ideeën wat betreft hun vrijetijdsbesteding. Uit onze interviews is gebleken dat er volgens de jongeren niet veel met deze ideeën wordt gedaan. Jongeren voelen zich op deze manier gepasseerd. Als je naar kwaliteit wilt kijken wat betreft de welzijnsprojecten, dan moeten de behoeften van de wijk meer geïnventariseerd worden. Dus naar onze mening vooral blijven communiceren met elkaar zodat er een project opgestart wordt waar de behoeftes en het aanbod goed op elkaar aansluiten (zie onze aanbeveling).

⁷ <http://www.denhaag.nl/smartsite.html>

3.3 Het aanbod van het welzijnswerk

In deze paragraaf zullen wij een aantal projecten in Den Haag benoemen die aansluiten bij de behoeften van onze doelgroep. Hiermee willen wij laten zien welke projecten er georganiseerd worden voor jongeren in Den Haag. Deze projecten zijn allemaal voor jongeren tussen 10 en 20 jaar. Deze projecten liggen niet allemaal in de wijken Schilderswijk en Laak. Wij hebben gekozen om deze projecten toch te benoemen, omdat uit onze interviews met jongeren is gebleken dat veel jongeren, naar een andere wijk gaan, om hier hun vrije tijd door te brengen. Dit doen zij om verschillende redenen; omdat ze het aanbod in hun eigen wijk niet leuk vinden, het te druk is in de buurthuizen of dat ze vrienden in een andere wijk hebben wonen. Veel jongeren die wij geïnterviewd hebben in de stadsdelen Laak en Schilderswijk wonen in een andere buurt, maar volgen een opleiding in de stadsdeel Schilderswijk. Hun vrije tijd brengen ze dan ook meestal door waar hun vrienden wonen en dat was bij ons onderzoek dus in verschillende wijken. Na een beschrijving van de projecten zullen wij een conclusie geven over dit aanbod.

Samson

Samson is een jeugdcentrum voor jongeren tussen de 12 en 20 jaar. Dit centrum is gelegen in de Schilderswijk in de van Ostadestraat 225. Zo is er veel te doen aan sport, creativiteit; waaronder toneel, muziek en kunst valt, multimedia, enz. Ook is er speciaal een meidenclub genaamd Elle. Samson is alleen toegankelijk voor ingeschreven leden die in het bezit zijn van een pasje; dus laat je snel inschrijven; het kost 5 gulden voor een jaar, maar je krijgt dan ook korting op feesten en uitstapjes.

Centrum de jeugdhaven

Dit centrum is gelegen op de Prinsegracht 67a. Elke dag worden hier allerlei leuk activiteiten georganiseerd voor kinderen en volwassenen. Je kunt hier bijvoorbeeld komen knutselen, computeren, koken, sporten, dansen en nog veel meer. Ook houden zij zich bezig met het organiseren en verzorgen van verlengde schooldag activiteiten.

Project de Kans

Dit is een project voor jongeren met een (klein) crimineel verleden. Het kan zijn dat je met de politie in aanraking bent geweest en je niet of nauwelijks naar school gaat en geen werk en geld hebt. Kortom, nog even, en je hebt een prachtkans voor een criminele carrière voor je liggen, maar dat hoeft niet. Samen met de Kans kun je zorgen voor een alternatief voor zo'n toekomst. Zes maanden samen keihard werken aan een oplossing voor school, werk, huisvesting, vrije tijd, geld en voor je eventuele andere problemen.

Leeftijd: 12-25 jaar

Spreekuur: woensdag om de week 16.00-18.00 uur

Het welzijnsaanbod voor jongeren in de leeftijd van 12-20 jaar; in de wijken Houtwijk, Kom-Loosduinen, Kraayenstein, Notenbuurt en Waldeck,

In de diverse accommodaties en op verschillende plekken in de wijk. De aanpak van het team jongerenwerk is buurtgericht. Dit betekent dat de diverse belanghebbenden in jullie wijk (jongeren, ouders, buurtbewoners, jongerenwerk, politie, sportverenigingen en scholen)

betrokken zijn bij het welzijnswerk. Het is de bedoeling dat er veel gezamenlijk georganiseerd wordt. Er is hier ruimte gehouden voor jullie eigen ideeën voor activiteiten of oplossingen voor eventuele problemen. Het programma van het jongerenwerk zal hierdoor flexibel zijn. Er zijn vertrouwde activiteiten die wegens succes voortgezet worden en een aantal nieuwe, interessante activiteiten.

Jongereninloop

Kom gezellig met je vrienden poolen, tafeltennissen, kaarten, muziek luisteren of zomaar wat kletsen. Samen met de jongerenwerker kun je ook zelf activiteiten bedenken en uitvoeren.

Graffiticursus

Elk jaar komt er op de bus een nieuwe graffiti. Omdat niet iedereen die hier aan mee zou willen doen weet hoe hij of zij de spuitbus moet hanteren organiseren we voor de belangstellenden een cursus. Let op, óók voor meisjes. In die cursus leer je tekenen, ontwerpen, met de spuitbus omgaan en alles wat er mee te maken heeft. Van de eerste ideeën tot het eindwerkstuk: de bus. We regelen opdrachten, op diverse plekken in Segbroek en Loosduinen, om te oefenen.

We doen niets illegaal.

Dag en tijd in overleg

Periode:

februari 2004 - juli 2004

Kosten: € 5,00 per cursus

De Bus

Er is een SRV-wagen gekocht die het jongerenwerk verbouwd heeft tot een activiteitenbus. De Bus staat vijf maal per week op verschillende plekken in Loosduinen. Er zit sportmateriaal in, je kunt er informatie krijgen over verschillende onderwerpen (JIP) en natuurlijk wat te drinken halen. De Bus kan in de loop van het jaar ook van plek veranderen.

Tienerparty

Tijdens de tienerparty kun je komen dansen op de allernieuwste hits. Je kunt cd's aanvragen die je graag wilt horen. Er is voldoende begeleiding aanwezig. Je hebt een speciaal tienerpartypasje nodig, daarover kun je meer informatie krijgen bij het jongerenwerk.

Iedere eerste vrijdag

van de maand

19.00-21.00 uur

Leeftijd: 10-14 jaar

Kosten: € 1,50 per keer

Het JIP

Het JIP is een informatiewinkel waar je zonder afspraak terecht kan. De hulp is gratis en anoniem. Je kan hier persoonlijk langskomen, maar bellen of e-mailen mag ook.

Wat kan je bij het JIP?

- Langskomen en vragen stellen.
- Het JIP is een informatiewinkel waar je met al je vragen terecht kunt.
- Rondkijken in onze folderrekken.
- Wij hebben veel folders en brochures die je kan meenemen of inkijken.
- Hulp bij brieven en formulieren.
- Verder helpen wij je op weg met ingewikkelde formulieren en sollicitatiebrieven.
- Bemiddelen bij problemen met instellingen.
- Als je er niet uitkomt met instanties kunnen wij bemiddelen.

Bureau Jeugdzorg

Hier kan je terecht als je hulp nodig hebt. Sommige problemen kunnen in een gesprek worden opgelost. Voor andere problemen is een aantal gesprekken nodig of hulp van andere instellingen. Dan maken ze een afspraak met jou en ouders voor een uitgebreid gesprek.

Onze bevinding op het aanbod:

De projecten die wij hierboven genoemd hebben zijn allemaal vanuit een positieve instelling begonnen, namelijk het bevorderen van het welzijn van jongeren. Het is de bedoeling jongeren het zoveel mogelijk naar hun zin maken, door verschillende projecten aan te bieden die ingaan op de behoeftes van jongeren. Tijdens onze interviews hebben jongeren aangegeven tevreden te zijn met het aanbod van deze projecten. Het nadeel van de meeste projecten is dat je er voor moet betalen. De jongeren uit ons onderzoek komen voornamelijk uit achterstandswijken en hebben geen geld om deel te nemen aan deze projecten. De ouders van onze doelgroep genieten meestal zelf een uitkering en hebben ook meerdere kinderen, dus als het ene kind een betaalde activiteit wil deelnemen, dan willen de andere kinderen dat ook. Hier hebben de meeste ouders uit ons onderzoek geen geld voor. Het is dus niet zo dat de jongeren uit onze onderzochte wijken niet willen deelnemen, maar door financiële omstandigheden niet deel kunnen nemen. Dan komt bij ons de vraag; waarom komen er niet meer onbetaalde activiteiten in buurthuizen, zoals disco's en dergelijke. Jongeren geven aan dat het vooral gaat om de avonden dat de buurthuizen dicht zijn en er geen projecten zijn. Dit zijn de tijden dat jongeren niet weten waar ze terecht kunnen. Uit onze interviews blijkt dat deze jongeren in de avond vaak bij de bankjes op pleintjes worden weggestuurd door de politie. Deze jongeren weten dan ook niet meer waar ze naar toe moeten. Onze geïnterviewden vertelden ook dat ze uit verveling bepaalde objecten gingen vernielen of buurtbewoners gingen lastig vallen. Als je gaat kijken naar de naar de projecten dan heeft elk project en buurthuis wel iets te bieden wat aansluit op de behoeftes van jongeren. Een ander punt, dat uit onze interviews naar voren is gekomen, is de bekendheid van het aanbod van buurthuizen en instellingen in onze onderzoekswijken. De jongeren zijn niet op de hoogte van de projecten die er aangeboden worden voor jongeren. Dit geldt ook voor de welzijnsorganisaties die een aanbod hebben voor jongeren. Als de jongeren niet op de hoogte zijn van verschillende projecten in Den Haag dan kunnen zij hier ook geen deel van uit

maken. Er zou meer nagedacht en geïnvesteerd moeten worden in de promotie van projecten. Dit zou eventueel door scholen, flyers en spelmiddagen gedaan kunnen worden. Relevant hierbij is dat jongeren zelf bij de promotie worden ingezet omdat zij deel uit maken van de doelgroep en ideeën hebben over wat jongeren aanspreekt.

3.4 Tekortkomingen in het welzijnswerk aangaande de gedragsproblemen

In de vorige paragraaf hebben wij onder andere beschreven waarom bepaalde projecten van welzijnsorganisatie niet aansloegen bij jongeren in de wijken Laak en Schilderswijk. Hier willen wij in deze paragraaf verder op ingaan. Er zijn verschillende problemen op het vlak van de huidige hulpverlening. Hieronder zullen wij een aantal problemen benoemen, die in de huidige hulpverlening aan jongeren kunnen bestaan. Uit ons onderzoek bleek dat de problemen zowel aan de kant van de hulpverlening bestaan, als aan de kant van de jongeren.

Geen kennis van het aanbod

Een van de factoren die een belangrijke rol spelen bij de bereikbaarheidsproblematiek is dat jongeren vaak niet of nauwelijks op de hoogte zijn van het aanbod van hulp- en welzijnsinstellingen. Als jongeren niet weten welke voorzieningen er in de buurt zijn of niet weten dat er überhaupt bepaalde activiteiten georganiseerd worden, dan is de drempel om hulp buitenshuis te zoeken hoog. De drempel wordt ook hoger als jongeren niet weten wat ze van deze welzijnsinstellingen kunnen verwachten en wat de positieve gevolgen hiervan kunnen zijn. De jongeren gaven tijdens de interviews aan dat ze bij individuele problemen vooral hulp zochten bij familie en vrienden. Dit is aan de ene kant niet zo vreemd, omdat de wijk waarin wij onderzoek hebben gedaan, bestaat uit allochtonen, onder andere van Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse en Surinaamse afkomst. Binnen die cultuur is het vanzelfsprekend om je "vuile was niet buiten te hangen". Aan de andere kant zou er meer reclame en promotie moeten komen, om het aanbod van de welzijnsinstellingen bekend te maken.

Accent op enkelvoudige problematiek

Een van de oorzaken is de versnippering van het hulpaanbod en het gebrek aan coördinatie in het hulpverleningssysteem. Er is geen oog voor het geheel en de continuïteit van de hulpverlening. Op die manier is er geen globale aanpak voor de complexe problematiek bij deze jongeren. In de praktijk blijkt de aanbodgerichte aanpak er maar al te vaak toe leidt dat de ene instelling aan de slag gaat met bepaalde problemen en -als het daar niet kan worden opgelost- de cliënt wordt 'doorgeschoven' naar de volgende instelling. Als een jongere in contact komt met bureau Jeugdzorg, wordt er gekeken naar het welzijn van het kind. Vaak zijn er meerdere problemen binnen een gezin. Bureau jeugdzorg kijkt hierbij vooral naar het belang van het kind en verwijzen de ouders door naar het Algemeen Maatschappelijk werk. Deze splitsing van de ouders en het kind bij verschillende instellingen wordt niet als positief beschouwd door een gezin. Naar onze mening wordt op deze manier teveel gekeken naar het probleem wat op dit moment speelt bij het kind en niet waardoor het probleem is ontstaan en in stand gehouden wordt.

Professionals denken voor jongeren en ouders; bevoogding

In een aanbodgerichte benadering oriënteren professionals zich primair op hun professionele kader en gebruiken zij dit maar al te vaak als een meetlat om de leef- en opvoedingssituatie van de jongeren te beoordelen. Professionele standaards komen echter lang niet altijd overeen met de standaards die jongeren hanteren. In een aanbodgerichte benadering neemt een professional dan ook snel de rol op zich om jongeren te vertellen wat hun probleem is en wat zij anders zouden moeten doen (bevoogding). Jongeren worden dus niet uitgenodigd zelf hun problemen te definiëren en zelf op zoek te gaan naar oplossingen. Iedereen die een jongere is geweest weet, dat je in je pubertijd denkt alles beter te weten en niet iemand om je heen wilt hebben die voor jou gaat bepalen wat het beste voor je is. Jongeren zullen hier meestal in opstand tegen komen.

Frans poort,1997, zegt hierover: “Jeugdigen zelf, hun wensen en oplossingen, moeten een grote rol spelen bij de vormgeving en de uitvoering van dat beleid. Wat mij elke keer weer treft als ik met de kinderen of jongeren praat is de frisse kijk die ze hebben. We vergeten om daar gebruik van te maken. Er zijn tal van voorbeelden van projecten die zijn mislukt, omdat aan jeugdigen zelf niets is gevraagd. Samenhang en dus samenwerking is denk ik essentieel om het bestaande aanbod te verbeteren”. Wij sluiten ons aan bij mening van Frans Poort. Wij benadrukken hierbij, dat er een gebrek aan communicatie is, tussen de gemeente(raad) en de jongeren. Er is een Haagse Jongerenraad waar jongeren hun mening kwijt kunnen en die weer doorspelen aan de gemeente(raad), maar waar blijft het echte contact tussen jongeren en de gemeenteraad in de wijk? Jongeren moeten kunnen laten zien wat er ontbreekt in hun wijk en de gemeente. De jongeren uit ons onderzoek geven aan dat zij nog nooit echt een gesprek hebben gehad met "mensen van bovenaf" op de pleintjes en veldjes waar zij rondhangen. Om de jongeren te kunnen begrijpen, moet de gemeente gaan kijken hoe de wereld van jongeren er uit ziet.

De sociaal culturele dimensie

De cultuur van kwetsbare jongeren sluit vaak niet aan bij de cultuur van maatschappelijke instituties als de school en de jeugdgezondheidszorg. Dit geldt zowel voor autochtone als allochtone jongeren. Hierdoor is er nauwelijks of geen aansluiting bij maatschappelijke voorzieningen waar men potentiële hulp en steun zou kunnen krijgen. Veelal voelen jongeren zich niet begrepen en serieus genomen. Grote groepen allochtone en autochtone jongeren voelen zich niet thuis in de formele maatschappelijke instituties en staan hier gereserveerd tegenover. De diversiteit van de Nederlandse samenleving wordt in de zorg- en welzijnssector onvoldoende weerspiegeld. Bovendien krijgen maatschappelijke kwetsbare jongeren steeds weer te maken met de controlerende en sanctionerende kant van hulpverlenende instellingen. Jongeren moeten meer te weten komen over het aanbod van verschillende instellingen zodat ze weten dat ze ook gewoon advies kunnen vragen als ze dat nodig hebben en dat ze niet alleen met deze instellingen in contact komen als het dwingend wordt opgelegd.

3.5 Wat vinden de jongeren zelf van het aanbod?

De jongeren hebben veel te vertellen als het gaat om het aanbod voor hun vrijetijdsbesteding. Jongeren zijn goed in staat om aan te geven wat zij wel en niet willen. Hoewel zij wel blij zijn dat er verschillende projecten worden georganiseerd, hebben ze toch een aantal punten die zij graag veranderd zouden zien worden. Hieronder zullen wij een aantal van die punten en uitspraken van jongeren uit ons onderzoek weergeven.

- De jongeren willen iets voor zichzelf, een eigen plek. Ze zijn niet in bepaalde structuren te persen. De klacht van hen is dat er niets te doen is. De jongerencentra zijn maar bepaalde tijden op een dag geopend. Er zijn er niet echt veel en ze zijn meestal maar 2 keer in de week open. Dit is meestal ook alleen maar in de avond. Ze zouden eigenlijk ook in de middag open moet gaan, want dan verveel je je ook.

"In avond verveel ik me het meest met mijn vrienden, als wij op een bankje gaan zitten in de wijk en gewoon kletsen, dan worden wij door de politie aangesproken dat we niet mogen hangen in de wijk en dan moeten wij opstaan van dat bankje en dan gewoon staan, maar we mogen niet zitten."

- De jongeren vinden dat de jongerencentra langer geopend moeten blijven en vaker in de week en ook in het weekend, want dan vervelen zij zich het meest. In de tijden dat deze centra gesloten zijn, hangen de jongeren op straat. Ze hebben nergens om naar toe te gaan. De jongeren geven hier ook aan dat ze dan uit verveling in hun groepje onderling dingen in de buurt gaan vernielen. Doordat de jongens dan op straat met elkaar afspreken, worden ze weggestuurd, omdat ze dan als hangjongeren worden gezien. Zij hebben geen ontmoetingsplek.

"We hebben vaak niets doen, soms vernielen we dan dingen uit de buurt. Puur uit verveling en om een beetje te lachen"

- Jongeren wil meer trapveldjes zoals het Vermeerpark. Dit park is schoon en geeft een goede mogelijkheid om te sporten. Dit park en de andere parken in de wijken zijn vaak al bezet door verschillende groepen en diverse leeftijdscategoriën. Dit belemmert het voetballen.

"Als je wilt voetballen in het Vermeerpark, moet je meestal lang wachten voordat je aan de beurt komt, want veel mensen willen hier voetballen, omdat het mooiste en schoonste veldje is in de Schilderswijk er zijn gewoon teveel mensen en veel jonge kinderen"

- De in de vorige paragraaf genoemde activiteiten, hebben allemaal entreegeld. De entreegelden zijn meestal te hoog. Jongeren in deze leeftijd hebben geen geld om de activiteiten bij te wonen. Er zouden meer gratis activiteiten moeten komen. De jongeren van allochtone afkomst vragen naar activiteiten die passen bij hun sekse.

"Ik vind het leuk om te internetten, maar als je naar een internetcafé gaat, moet je altijd betalen, soms heb ik wel geld en soms niet."

- Er zouden meerdere disco's georganiseerd moeten worden, maar dan heb je portiers nodig. Je komt dan in de commercie terecht. Tegenwoordig (met speed, stuff en pillen) is het moeilijk om de verantwoordelijkheid te dragen.

"Er hangen veel dealers in de Schilderswijk rond, soms ben ik bang om daar 's avonds te lopen."

- De jongeren zijn niet op de hoogte van de georganiseerde activiteiten. Er moet meer reclame gemaakt worden voor activiteiten. Jongeren zijn niet op de hoogte van verschillende welzijnsinstellingen. Zij kennen meestal het Algemeen Maatschappelijk Werk en Bureau Jeugdzorg niet. De enige activiteiten die de jongeren kennen, zijn degene die door de school worden georganiseerd, zoals voetbaltoernooien.
- De jongeren die niet in de wijk horen, moeten daar ook niet rondhangen. Als zij namelijk herrie schoppen, dan krijgen de jongeren die wel in de wijk wonen, daar de schuld van.

"Ik hang met vrienden in de wijk rond en dan worden we meteen aangesproken door de politie als er weer eens wat is gebeurd, ook al zijn het jongens uit andere wijken."

- In de buurthuizen is er meestal maar één pooltafel en één tafelfootbal. Dit is te weinig, want er zijn teveel jongeren en daardoor is het erg druk. Daarom gaan veel jongeren ook naar andere wijken om te kijken wat daar allemaal te doen is. Dit stellen de jongeren uit de ander wijk niet op prijs.
- Er zouden meer zalen moeten komen met computerspelletjes, een leuke plek voor jongeren. Het liefst één die gratis is. In de buurthuizen staan meestal geen of te weinig computers voor spelletjes. Jongeren willen achter het internet zitten. Er moeten meer activiteiten georganiseerd worden voor jongeren vanaf 12 jaar. Er zijn wel veel speelplekken voor jongeren tot 10 jaar, maar helaas zijn er weinig speelplekken voor de oudere jeugd. Er is vooral behoefte aan geasfalteerde voetbalveldjes. De voetbalveldjes verkeren in slechte staat en worden niet onderhouden. Wij zouden ze ook graag verlicht zien in de avond, zodat je dan ook nog kan voetballen. Met het oog op de veiligheid geven de jongeren aan dat de lampen rond 23.00 uur automatisch kunnen worden uitgeschakeld. Hiermee wordt voorkomen dat er 's nachts hanggroepen op veldjes gaan zitten. Hier komen wij deels tot een antwoord van onze probleemstelling; dat de vragen van de jeugd door het huidige welzijnswerk niet goed aangepakt of niet aansluiten bij de beleavingswereld van jongeren.

"Ik vind computerspelletjes het leukst om te doen in mijn vrije tijd, maar overal moet je betalen. In de Schilderswijk zouden ze een grote hal moeten maken met computerspelletjes, want er is er geen één, behalve in cafetaria's heb je soms computerspelletjes."

- De jongeren willen ook graag een betaalbare oefenruimte waar ze met verschillende muziekinstrumenten kunnen repeteren. Op dit moment zijn er wel een aantal locaties waar dit kan, maar volgens de jongeren is het huren van de ruimte en de instrumenten erg duur.
- De clubhuizen zouden wel eens een opknappbeurt kunnen krijgen. Zo zijn er problemen met de verlichting en de riolering. De buurthuizen zijn meestal oude gebouwen. Het ruikt er muf en ze zouden opgeknapt moeten worden. Als hier geld voor beschikbaar gesteld zou worden, dan zouden ze het een verfbeurt kunnen geven en dit samen met de jongeren die er komen. Zo kunnen de jongeren het een beetje naar hun kleuren inrichten.

- Jongeren willen meer activiteiten en op kamp gaan. Veel van deze jongeren komen uit gezinnen die van een sociaal minimum leven en waarschijnlijk niet vaak op vakantie zijn geweest. Door op kamp te gaan leren de jongeren een andere omgeving kennen en met elkaar samen werken.

"Ik ben een keer meegegaan op kamp dat door een buurthuis was georganiseerd. Dat was echt leuk, als ze dat weer zouden doen, zou ik weer mee willen gaan"

3.6 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn we ingegaan op het aanbod van het welzijnswerk, aangaande de vrijetijdsbesteding van de jongeren in Den Haag. Hierin hebben wij besproken wat de gebreken en tekortkomingen zijn. Wij hebben deze aspecten van het aanbod weergegeven omdat wij tot een aanbeveling willen komen in hoofdstuk 6. Om tot een aanbeveling te kunnen komen, moesten wij eerst inventariseren wat de tekortkomingen zijn op het aanbod van het welzijnswerk. Onze mening is dat er tal van activiteiten te vinden zijn voor jongeren in Den Haag. De jongeren zijn deels wel tevreden met de activiteiten die er georganiseerd worden, maar zijn te weinig op de hoogte van het gehele aanbod van het welzijnswerk en de georganiseerde activiteiten. Op de vraag waarom jongeren nog steeds op straat hangen zijn wij tot de volgende conclusie gekomen; jongeren willen het liefst een eigen hangplek, met een eigen identiteit en begeleiding. De buurthuizen die er zijn, zijn meestal te vol en zijn niet altijd open, zij willen dan ook dat de buurthuizen langer open blijven met name in de avond en in het weekend. Jongeren willen altijd een plek hebben waar ze met vrienden kunnen zitten. Doordat ze dit niet hebben, gaan ze met vrienden in de buurt hangen en de jongeren geven ook aan dat ze dan in groepsverband meer overlast bezorgen in de buurt. Jongeren worden ook weggestuurd door de politie als ze met een groepje in de buurt gaan hangen. Ze geven aan, geen eigen plek te hebben. De meeste ouders willen ook niet dat hun kind al zijn vrienden mee naar huis neemt, dus dan hangen de jongeren maar buiten. Het is ons opgevallen dat jongeren vooral 's avonds in groepjes rondhangen. De conclusie die wij hier gedeeltelijk uit kunnen trekken is dat er weinig georganiseerd wordt in de avond voor de jongeren, aan de andere kant kun je ook zeggen dat er wel bepaalde activiteiten georganiseerd worden in de avond, maar dat het grootste gedeelte van de jongeren hier niet van op de hoogte is.

Een andere reden waarom de georganiseerde activiteiten niet aanslaan bij de jongeren is het entreegeld. Voor bijna elke activiteit wordt entreegeld gevraagd. De meeste jongeren in deze wijk hebben geen geld en hun ouders verkeren meestal ook in een situatie waarin ze afhankelijk zijn van een uitkering.

Een tweede reden van het wegblijven bij de activiteiten is het aanbod van het welzijnswerk. Er zouden meer zalen moeten komen met computerspelletjes, een leuke plek voor jongeren. Het liefst één die gratis is. Jongeren willen achter het internet zitten. In de Schilderswijk en de wijk Laak zijn veel speelplekken voor jongeren onder de 10 jaar, maar helaas zijn er weinig speelplekken voor de oudere jeugd. De voetbalveldjes verkeren in slechte staat en worden niet onderhouden. Verlichte voetbalveldjes in de avond zou een uitkomst kunnen zijn voor de jongeren.

Een derde reden is dat de jongeren niet op de hoogte zijn van de georganiseerde activiteiten. Er moet meer reclame gemaakt worden voor activiteiten. Jongeren zijn niet op de hoogte van verschillende welzijnsinstanties. Zij kennen meestal het Algemeen Maatschappelijk Werk en Bureau Jeugdzorg niet. Uit ons onderzoek is gebleken dat het jongerenwerk bekend is bij de jongeren die naar de buurthuizen gaan. Deze jongerenwerkers die de jongeren kennen zijn werkzaam bij de buurthuizen. Jongeren geven aan goed contact te hebben met deze

jongerenwerkers, ze zeggen echter dat als je een tijdje niet verschijnt in het buurthuis dat er niet eens naar je wordt omgekeken om te kijken of er iets aan de hand is. Dit geeft aan dat het contact alleen binnen de buurthuizen goed is en in de buurt dus toch te weinig jongerenwerkers rondlopen. Uit eigen stage-ervaringen bij het Algemeen Maatschappelijk werk in de Schilderswijk en het Laakkwartier, blijkt dat er weinig aanmeldingen zijn van jongeren voor het maatschappelijk werk. Dit heeft mede te maken met dat jongeren niet precies weten wat de werkwijze en het doel van het Maatschappelijk werk. Aan de andere kant zijn de jongerenwerker niet bekend bij de jongeren in de desbetreffende wijken.

Hoofdstuk 4: De rol die de jeugd zelf kan spelen in de aanpak van hun problemen

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken wij een gedeelte van deelvraag één, namelijk de agogische- en pedagogische infrastructuur die aansluit bij wat de jongeren zelf willen. Ook behandelen wij deelvraag twee; welke rol in de aanpak van de problematiek is weggelegd voor de jongere zelf? Welke vaardigheden vraagt dit van de jongere? Welke methodieken en/of participatie initiatieven komen in dit verband in aanmerking?

Tenslotte behandelen we deelvraag drie; indien er sprake is van een aanpak waarbij de nadruk ligt op de inzet van de jongere zelf, welke eisen stellen jongeren dan aan (participatie) initiatieven die zich via agogisch en pedagogisch werk (social work) inzetten voor de aanpak van opvoedkundige- en gedragsproblemen?

In paragraaf 4.2 bespreken we de kern van de pedagogische infrastructuur om vervolgens in te gaan op het belang hiervan. Ook hebben we het over de eisen die jongeren stellen aan (participatie) initiatieven die zich via agogisch en pedagogisch werk inzetten voor de aanpak van opvoedkundige- en gedragsproblemen.. Dit behandelen we vanuit twee perspectieven, namelijk: vanuit de literatuur en ons praktijkonderzoek.

In paragraaf 4.3 behandelen we de rol van de jongeren in de aanpak van hun problemen. De jongeren kunnen verschillende rollen hebben bij de aanpak van hun problemen, namelijk: de adviserende, de ontwikkelende en de uitvoerende rol. Alle drie de rollen worden benoemd.

We benoemen in deze paragraaf tenslotte een aantal projecten en initiatieven waarin jongeren een duidelijke rol hebben.

Paragraaf 4.4 gaat over de visie van de jeugd aangaande de aanpak van gedrags- en opvoedingsproblemen. Hier bespreken we de visie uit de literatuur met een aanvulling van onze eigen bevindingen.

In paragraaf 4.5 hebben we het over de vaardigheden die de jongeren nodig hebben bij het participeren aan activiteiten, initiatieven en projecten. De ontwikkelende rol van de jongeren wordt hier besproken.

4.2 De pedagogische infrastructuur die de jeugd aanspreekt

4.2.1 *De kern van de pedagogische infrastructuur*

De context van de opvoeding, zowel in het gezin als op school, in het vrijetijdsmilieu en dergelijke, is in laatste instantie de samenleving. De in de maatschappij bestaande verhoudingen en daarmee samenhangende normen en waarden bepalen, of beïnvloeden op zijn minst de concrete opvoedingssituaties in gezin en school.

Het plaatsen van het kind in een beschermde, ‘pedagogisch’ verantwoorde opvoedingsomgeving hangt nauw samen met de opkomende industriële maatschappij. Daarbij is het verklaarbaar dat aan het gezin zo’n centrale plaats werd toegekend. Het is ook begrijpelijk dat de waarde die in de opvoeding wordt toegekend aan de individuele ontplooiing en zelfrealisatie, op z’n minst mede, voortkomt uit de eisen van de huidige informatiesamenleving.

Maar al vroeg, eigenlijk tegelijk met het benadrukken van de waarde van het gezin als opvoedingsmilieu, werden er stemmen gehoord en maatregelen genomen die getuigen van een zekere ongerustheid met betrekking tot de vraag of het gezin deze opvoedingstaak wel steeds

aan zou kunnen. We realiseren ons vaak niet dat de autonomie van het gezin al vroeg en in niet geringe mate werd aangetast. Dit wordt opnieuw duidelijk in conflicten met allochtone gezinnen, die zaken als leerplicht tot 16 of 18 jaar, die wij in onze samenleving al lang als vanzelfsprekend ervaren, zien als inbreuk op hun autonomie.

We denken in dit verband in eerste instantie aan de leerplicht, die een niet gering deel van de opvoedingstaak van het gezin overdroeg aan de school. Maar ook zijn allerlei –al of niet preventieve- kinderschermingsmaatregelen en daarmee samenhangende voorzieningen in dit verband van belang. Welbeschouwd zijn er nogal wat instituten en voorzieningen die door de maatschappij zijn ingesteld om de opvoedingsactiviteit van het gezin aan te vullen, te controleren of te verbeteren.

Al vanaf het begin van de twintigste eeuw, maar in toenemende mate vanaf de jaren twintig kon de overheid op grond van de kindervetten ingrijpen in het ouderlijk gezag, kinderen uit huis plaatsen en de opvoeding overdragen aan opvoedingsinrichtingen en jeugdwelzijnsinstellingen.

In de jaren vijftig werden op instigatie van het ministerie van Onderwijs enkele grootscheepse onderzoeken geëntameerd naar het gedrag en de situatie van jeugdigen. Uit deze onderzoeken werd duidelijk dat in vele milieus de opvoedingssituatie niet voldeed aan de gangbare burgerlijke opvoedingsidealen die door de overheid als criteria voor een ‘verantwoorde opvoeding’ werden gehanteerd. Ook in het huidige Schilderswijk en Laak wonen veel gezinnen die niet voldoen aan de burgerlijke opvoedingsidealen. Een verantwoorde opvoeding wordt in dit soort wijken bemoeilijkt.

Dit leidde tot allerlei maatregelen en voorzieningen als clubhuiswerk en vormingswerk voor werkende jongeren, die met kracht werden gestimuleerd en die tot doel hadden –in termen van Dasberg- de greep van ‘jeugdland’ op het kind en de jeugdige, met name uit arbeidersmilieus, te verstevigen. Juist in die milieus achtte men de gezinnen daartoe niet bij machte. (A.J Dieleman, J van der Lans, 1999)

4.2.2 Het belang van de pedagogische infrastructuur voor jongeren

Jongeren ervaren de publieke omgeving en dan vooral de buurt in pedagogisch opzicht als leeg. Ze missen betrokkenheid. Ze denken niet serieus te worden genomen en voelen zich in hun buurt of straat vaak niet welkom en overbodig. Het gevolg is gevoelens van onzekerheid, onveiligheid en wantrouwen, die ondermijnend werken voor hun ontwikkeling en die bijna onvermijdelijk ongewenst of agressief gedrag in buurten en wijken teweegbrengen. De vanzelfsprekende opvoeders (de buurvrouw, politieagent, burens, de bejaarde) houden zich gedeisd of zijn verdwenen. Ook andere deelaspecten van de pedagogische infrastructuur (buurtorganisaties, de school, verenigingen, e.d.) zijn dikwijls onvolkomen.

Professor de Winter betreurt deze gang van zaken. Hij is van mening dat de opvoeding een collectieve opdracht hoort te zijn (2000, publiek geweld). Samen met Kroneman (soc. Interventie) signaleert hij op dit moment een ‘pedagogisch gat’ in de samenleving, omdat buiten het gezin nog te weinig sprake is van inzet.

Het pedagogische gat in, met name buurten en straten moet gedicht en autonoom gemaakt worden of er moet samen met andere trajecten bouwstenen aangedragen worden voor een goede pedagogische infrastructuur. Een structuur waar de uitspraak ‘it takes a whole village to raise a child’, recht wordt gedaan. Er kunnen enerzijds opvoeders geactiveerd worden.

Bijvoorbeeld de buurvrouw die, in het kader van een gezamenlijke veegactie met jongeren, al werkend de jongere op een speelse en spontane manier kan socialiseren. De jongeren die in het kader van een boodschappendienst voor bejaarden werken – en spelenderwijs met de neus op bepaalde normen en waarden worden geduwd. Ook de bejaarden die een mentorfunctie

vervullen op een school of oppas- activiteiten verrichten, dragen bouwstenen aan voor een goede pedagogische infrastructuur. Voor de jeugd wordt de publieke ruimte in deze context een schitterende maatschappelijke oefenplek voor zelfontplooiing, juist maatschappelijk handelen en voor het opdoen van communicatieve vaardigheden volgens geldende normen. (M. de Winter)

4.2.3 De eisen die jongeren stellen aan (participatie) initiatieven

Bij het werken met ‘nog niet bereikte groepen’ is het belangrijk om niet alleen problemen, maar ook de sterke kanten, successen en de mogelijkheden in de leefsituatie van jongeren te kunnen zien. Aansluiten op successen en mogelijkheden werkt erg motiverend voor veel jongeren en vormt een belangrijke succesfactor van de inspirerende praktijken.

Participatie in activiteiten levert jongeren ook wat op: ze leren andere mensen kennen, kunnen experimenteren met nieuw gedrag en doen allerlei ervaringen op. Het is een manier om invloed uit te oefenen op zaken die ze belangrijk vinden. Wat vinden jongeren in Laak en Schilderswijk er zelf van? Moet het vooral leuk zijn, of vinden zij het ook belangrijk dat ze er wat van leren? Als de jongeren gevraagd wordt naar hun voorwaarden voor aantrekkelijk ‘vrijwilligerswerk’ in activiteiten, noemen ze de volgende zaken:

- Het moet leuk en gezellig zijn.
- Er moet een beloning aan vast zitten.
- Het mag niet te ver zijn.
- Het mag geen geld kosten en niet al te veel tijd.
- Het moet samen met andere jongeren zijn.
- Het mag niet te emotioneel belastend zijn.
- Je moet er wel wat van leren.
- Je moet gewaardeerd worden.
- Het moet duidelijk zijn welk aanbod er is en wat er van je verwacht wordt.

4.2.4 Wat spreekt de jeugd aan?

Door middel van interviews trachtten wij te ontdekken welke pedagogische en agogische infrastructuur de jeugd aanspreekt. Al gauw kwamen we er achter dat de pedagogische infrastructuur die de jongeren kennen voornamelijk de buurtcentra, de familie, de politie, de buurt en de school is. Ze kennen het Maatschappelijk Werk niet en weten ook niet hoe het opbouwwerk in elkaar zit. Ze kenden een heleboel andere instellingen ook niet of wisten niet wat ze voor werk deden. Het was voor ons dus eigenlijk lastig om hierover door te vragen of om ze naar hun meningen en wensen hierover te vragen. Toen we de jongeren toch ondervroegen over hun wensen en behoeften in de pedagogische- en agogische infrastructuur gaven ze ons antwoorden die aansloten op hun wensen en behoeften in de vrijetijdsbesteding.

Uit de interviews die we met 25 jongeren in Laak en Schilderswijk hebben gehouden is het volgende gebleken:

Het is ons opgevallen dat de geïnterviewde jongeren in Laak en Schilderswijk op één lijn zitten wat betreft hun wensen en behoeften over de pedagogische infrastructuur waar zij mee te maken krijgen.

De meeste jongeren willen meer activiteiten in de wijk. Volgens 21 van de 25 is dit de oplossing voor hangjongeren en criminaliteit. Ook willen zij graag een plek om naar toe te kunnen wanneer zij zich vervelen.

De jongeren willen een ruimte die in de avonduren open is en waar activiteiten te doen zijn zoals computeren (internet), tafeltennis, tafelvoetbal en waar zij ook cursussen kunnen volgen of kunnen fitnessen. In het weekend willen zij dat het centrum langer open is. De jongeren willen meer voetbalgelegenheden. Er zouden meer plekken moeten komen waar er gevoetbald kan worden.

De helft van de jongeren hebben naar onze verbazing ook meer behoefte aan aandacht en een luisterend oor van de jongerenwerkers en van de leraren op school. School is volgens meer dan de helft van de geïnterviewde jongeren ook een oplossing om hangjongeren van de straat te houden. Het houdt de jongeren bezig en de jongeren bouwen d.m.v school meer zekerheid voor de toekomst op.

Ook blijken de jongeren een veilige en sociale woonwijk erg belangrijk te vinden. Zij vinden het jammer dat de mensen in de wijk niet allemaal even goed op hun jeugd letten. Ze vinden het buurtvader-project (project vanuit het Vadercentrum lopend in Laak en Schilderwijk. Marokkaanse vaders gaan s'avonds de straat op om te patrouilleren in de wijken. Zij houden op deze manier de eigen jeugd in bedwang) dan ook een goed initiatief. Op deze manier kunnen de jongeren in toom gehouden worden.

Volgens een aantal jongeren moet de politie ook harder optreden tegen de jongeren die voor narigheid zorgen in de wijk. Ze vinden de politie te soft in het straffen van crimineel gedrag. Tegelijkertijd vinden een aantal jongeren dat de politie een aantal groepen jongeren in de wijk juist uitlokt tot wangedrag. Dit doen zij door de jongeren niet met respect te behandelen en door deze jongeren te discrimineren. Het 'negatieve gedrag' van de agenten maakt de jongeren agressief waardoor zij aangezet worden tot wangedrag. De jongeren vinden dat er een beter contact gemaakt moet worden tussen de jongeren en de politie.

4.3 De rol van de jongeren in de aanpak van hun problemen

4.3.1 De Jongeren in de adviserende en uitvoerende rol

Twee jaar geleden heeft in het onderzoek "Haagse Jongeren en Politiek" (Nick Vogels en Arnoud Scheer, 2001) een overgrote meerderheid van de Haagse jongeren (84%) aangegeven dat ze graag een Jongerenraad in Den Haag wilden. Hieronder zullen we de belangrijkste bevindingen uit het rapport benoemen.

Van de 1640 scholieren antwoordde 1 op de 3 wel mee te willen denken en helpen met het opzetten van een Jongerenraad. Ook dit gegeven geeft wel aan dat ook jongeren zelf graag mee willen denken en participeren.

Luisteren naar de wensen van jongeren en meer uitgaansgelegenheden staan bij jongeren hoog op de agenda als het gaat om het verbeteren van het gemeentelijk beleid. Bijna 62% van de jongeren vindt dat er beter geluisterd moet worden naar de jongeren.

Al jaren vragen jongeren om een beter "uitgaansleven". In al die jaren is daar nog niks van terechtgekomen. Veel jongeren gaan naar een andere stad om daar uit te gaan. Want Den Haag mist zijn uitgaanstrekkers waar jongeren voor blijven. Het uitgaansleven zal in Den Haag op korte termijn sterk verbeterd moeten worden, om de concurrentiepositie tegenover de andere grote steden te versterken.

Het welzijnswerk in de gemeente Den Haag staat bij de jongeren niet zo hoog aangeschreven. Slechts 8% vindt dat de gemeente goed werk levert. In ieder geval doet de gemeente veel te weinig voor de jongeren.

Slechts een schamele 2,7% vindt dat de gemeente genoeg doet voor de jongeren. Dit is een teken voor de gemeente dat aan dit punt hard gewerkt moet worden.

Het taalgebruik is na jaren discussie nog steeds niet begrijpelijk. Ook rapporten over jongeren en jeugdbeleid blijven onleesbare pakken papier en dat terwijl 62% van de jongeren best te interesseren is voor dergelijke onderwerpen.

Wij kunnen op grond van het onderzoek concluderen dat jongeren van 12 tot en met 25 jaar in Den Haag willen meepraten, gevraagd en ongevraagd advies willen uitbrengen als het gaat om zaken zoals de openingstijden en de opknop van het buurtcentrum, de beste hangplekken, en het organiseren van leuke activiteiten (vaak voetbal). Jongeren in Den Haag willen graag een Jongerenraad om mee te kunnen praten over deze zaken. De Haagse Jongerenraad heeft niet alleen een adviserende rol maar ook een uitvoerende rol.

4.3.2 Het doel van de Haagse Jongerenraad

De Haagse Jongerenraad is een organisatie voor en door jongeren tussen de 12 en 26 jaar. De Haagse Jongerenraad is een adviesorgaan van de gemeente Den Haag.

Iedere eerste woensdag van de maand komen alle jongeren bijeen. Dit is de maandelijks raadsvergadering. Tijdens deze bijeenkomst worden allerlei onderwerpen besproken die jongeren aan gaan.

Als er een aantal jongeren vinden dat de gemeente moet weten hoe zij over een onderwerp denken wordt er advies geschreven. Dit advies wordt dan aan de gemeente aangeboden. De gemeente laat ze zo snel mogelijk weten wat zij met het advies doen.

Natuurlijk geeft de Haagse Jongerenraad niet alleen advies. De Haagse Jongerenraad organiseert ook activiteiten zoals bijvoorbeeld een debat. Hiermee willen wij de stem van jongeren laten horen. De Jongerenraad vindt het namelijk erg belangrijk dat er naar jongeren wordt geluisterd.

Om de aantal maanden worden er bijeenkomsten georganiseerd waarin de jongeren mee kunnen praten over hun wijk. Tijdens de bijeenkomsten is men tot de conclusie gekomen dat de jeugd het volgende aanspreekt: vanuit bijna iedere stadsdeel werd gevraagd of de jongerencentra vaker open kunnen zijn. In iedere jongerencentrum hanteren ze weer andere openingstijden. In sommige centra kunnen jongeren elke doordeweekse dag binnenvallen en in andere centra maar twee keer per week. Jongeren vinden het belangrijk om een jongerencentrum in de buurt te hebben. Dit is vooral omdat er na schooltijd niets of nauwelijks iets te doen is voor jongeren. Er zijn erg weinig plekken waar de jongeren gewoon onder elkaar kunnen zijn, waar ze lekker kunnen 'hangen'. Ook zijn er bij de meeste centra speelbenodigdheden zoals een voetbaltafel, TV of een tennistafel. Naast de inloopmiddag/avond vinden veel jongeren het jammer dat er zo weinig activiteiten voor hen worden georganiseerd, want jongeren willen ook niet alleen hangen, ze willen ook echt nog iets ondernemen. In sommige centra worden er weer meer activiteiten georganiseerd, dan in andere jongerencentra.

Tijdens de bijeenkomsten is gebleken dat er nogal veel verschillen zitten in het aanbod van het jongerenwerk. Graag wil de Haagse Jongerenraad dat er een duidelijk overzicht komt waarin staat⁸:

- Hoeveel jongerencentra er in Den Haag zijn.
- Wanneer de jongerencentra geopend zijn.
- Hoeveel geld er voor de verschillende jongerencentra beschikbaar is.
- Hoeveel jongerenwerkers er werken per stadsdeel en hoeveel uren zij aan het jongerenwerk besteden.
- Wat voor activiteiten worden georganiseerd voor jongeren vanaf 12 jaar en wat voor faciliteiten elk jongeren centrum biedt.
- Hoeveel jongeren maken gebruik van het jongeren centrum.
- Hoe is het met het onderhoud gesteld van de verschillende jongerencentra.

De Haagse Jongerenraad komt met deze aanbevelingen omdat zij hebben ingezien dat er grote verschillen zijn tussen de verschillende jongerencentra. Sommige centra zijn maar twee keer per week open en andere weer elke doordeweekse dag. Een aantal hebben het nieuwste van het nieuwste qua faciliteiten en sommige hebben alleen een tafelfootbal.

Ook is er tijdens de bijeenkomsten aangegeven dat de jongerencentra meer open moeten. Op dit moment zijn alle jongerencentra in het weekend gesloten, behalve in Laak, waar elke zondag een jongeren centrum geopend is. De jongeren in de Schilderswijk zien graag dat de centra ook in het weekend open zijn, dit omdat de meeste jongeren vrij zijn van school en zich dan vervelen. De Haagse Jongerenraad hoopt dat er dit jaar de (meeste) jongerencentra ook in het weekend geopend zijn.

Er zijn veel reacties gekomen dat er voor jongeren meer voetbal- en /of basketbalvelden of (goede) skatevoorzieningen moeten komen in hun buurt. Dit voorkomt dat de jongeren zomaar ergens gaan voetballen of hangen en daardoor overlast veroorzaken.

Een ander probleem dat regelmatig onder de aandacht van de Haagse Jongerenraad werd gebracht is het aanbrengen van voorzieningen voor jongeren zonder dat zij hierin inspraak hebben gehad. Vaak worden er dan verkeerde voorzieningen neergezet. De Jongerenraad wil graag dat jongeren voortaan nauw betrokken worden bij ieder speelveld dat wordt aangelegd.

Ook in Laak en Schilderswijk zijn er bijeenkomsten georganiseerd met jongeren. Tijdens deze bijeenkomsten in november en december 2000 hebben de jongeren de volgende punten naar voren gebracht:

- Er zijn te weinig activiteiten voor de jongeren. De jongeren willen langere openingstijden van hun clubhuis. Ze willen ook computers en andere activiteiten. Veel jongeren willen graag voetballen in de wijk. Ook daar zijn te weinig voorzieningen voor.
- Ze zouden ook graag huiswerkbegeleiding willen krijgen in het buurthuis.
- Jongerenwerkers moeten geen strenge aanpak hebben. Ook moeten ze met jongeren praten, er moet goed contact zijn. Hij met de jongeren die naar het buurthuis komen kennen.

⁸ Bron: De Haagse jongeren aan het woord, Bestuur Haagse Jongerenraad, mei 2003.

- Er is te weinig te doen voor tieners in de wijk. De jongeren kunnen nergens naartoe. Dat geeft een probleem, veel jongeren hangen rond en vervelen zich. Graag willen de jongeren dat er meer activiteiten georganiseerd worden in de wijk die aansluiten op wat zij leuk vinden. De jongeren willen daarom met de gemeente praten over hun ideeën. Ook willen zij om dezelfde reden betrokken worden in de organisatie van de ideeën die uitgevoerd worden.
- Een aantal jongerencentra moeten opgeknapt worden. De jongeren willen graag helpen om de zaak op te knappen.
- De politie moet ook een positieve kijk op de jongeren hebben en niet iedereen als slecht of dader zien en dus zo behandelen.

De rol van de jongeren zal hierin het volgende zijn:

De jongeren uit Laak geven tijdens één van de bijeenkomsten aan dat zij beseffen dat zij ook plichten hebben. De jongeren zijn bereid om ook de politie vriendelijker aan te spreken. Er zijn ook jongeren die willen doorgaan met het overleg met de politie zoals dat al eerder plaats heeft gevonden. Zij vinden dat een repressieve aanpak niet nodig is als ze elkaar gewoon aanspreken op elkaars gedrag. Zij ervaren de bijeenkomsten met de politie en de welzijnsinstellingen als positief. Zij willen de leefbaarheid in de wijk ook verbeteren. Het moet van twee kanten komen en de jongeren willen daar ook verantwoordelijkheid in nemen. Jongeren zijn ook bereid om als vrijwilligers deel te nemen aan activiteiten voor jongeren. Het is volgens de jongeren belangrijk dat Stichting Welzijn betrokken jongerenwerkers aanstelt. Ongemotiveerde mensen zoals een Jongerenfunctionaris werkt niet goed. Jongeren willen iets te zeggen hebben in wie hen gaat begeleiden. Het is nu ook belangrijk dat er na al dat praten resultaten geboekt worden.

De Jongerenraad is bereid deel te nemen aan de organisatie van activiteiten vanuit het buurtcentrum of de politie. Ook willen deze jongeren graag helpen bij het opknappen van de buurtcentra waar zij komen (Eindavond; contact met jongeren op straat, 20 december 2000).

Wat is de taak van de Haagse Jongerenraad?

- De Jongerenraad geeft de gemeente advies over het gemeentelijk jongerenbeleid dat voor die specifieke wijk van belang is.
- Onderhoudt contacten binnen de bewonersorganisatie en met de politie, welzijnsinstellingen, het stadsdeel Jongerenraad en de gemeente.
- Vertaalt wensen en behoeften van jongeren in de wijk in activiteitenplannen.
- Met andere woorden de wijk Jongerenraad is de ambassadeur van de wijk.

Bij de Haagse Jongerenraad hebben jongeren de kans om aan te geven wat zij vinden van hun eigen buurt. Vinden ze de buurt veilig, missen ze bijvoorbeeld (speel)voorzieningen en wat vinden ze van hun jongerencentrum. Zij kunnen aangeven wat zij graag veranderd willen hebben in hun eigen leefomgeving.

Wij zullen hieronder nog een aantal initiatieven en methoden zoals de Haagse Jongerenraad in kaart brengen waarin jongeren in een adviserende en/of uitvoerende rol worden ingezet.

4.3.3 *Peerpreventie*

Peerpreventie is een nieuwe preventiemethode die gebruik maakt van de actieve inzet van jongeren bij het bereiken van de doelgroep. Risicjongeren in het algemeen worden slecht bereikt door de reguliere preventieprogramma's omdat volwassenen doorgaans weinig invloed hebben op het gedrag van adolescenten. Jongeren zijn geneigd hun voorbeelden te zoeken in hun eigen kring, de peergroup. De methode peerpreventie maakt daar gebruik van door jongeren in te zetten voor voorlichting aan leeftijdsgenoten. In de training van de jongeren wordt gewerkt aan het versterken van de sociale vaardigheden en het gevoel van eigenwaarde van de jongeren.

Jongeren ondergaan een intensieve training en zijn vervolgens, mits onder goede begeleiding, in staat om de kloof tussen jongeren en de reguliere instanties te overbruggen.

Deze methode is onder andere met succes toegepast door een instelling voor verslavingszorg en het jeugdwelzijnswerk bij Marokkaanse jongeren. (Congres peerpower, dinsdag 6 april 2004)

De GGD Zuid-Hollandse Eilanden heeft in 2000 het project Peerpreventie allochtone jongeren getest bij een groep problematische Antilliaanse jongeren in Spijkenisse en Turkse jongeren in Hellevoetsluis.

4.3.4 *Empowerment*

Een definitie van empowerment die vaak wordt gebruikt in de literatuur is die van Rapport (1987 in Zimmerman, 1995): empowerment is een proces waarbij mensen of groepen meer invloed krijgen over gebeurtenissen en situaties die belangrijk voor hen zijn. Dit is een algemene definitie waarbij empowerment gezien wordt als een proces waarin de controle over en invloed op de omgeving toenemen. Deze toename van controle kan geschieden op verschillende niveaus. Rapport heeft het in deze definitie over de niveaus van individuen, organisaties en gemeenschappen. Andere auteurs maken ook een onderscheid tussen verschillende niveaus van empowerment (Zeegers, 1998, Guttierrez, 1995). Wij zullen een onderscheid maken tussen empowerment op individueel niveau en op gemeenschapsniveau (Verzaal, 2002). Het individuele niveau van empowerment betreft het sterker maken van individuen binnen hun eigen sociale context, zodat zij beter in staat worden gesteld om controle te krijgen over hun leven (Dunst, Trivette & Deal, 1988 in Verzaal, 2002). Op gemeenschapsniveau betekent empowerment dat er sprake is van een gemeenschap die initiatief neemt om de gemeenschap te verbeteren, te reageren op bedreigingen van de kwaliteit van leven en burgers de mogelijkheid geeft om te participeren (Zimmerman, 1995). Naast het onderscheid in niveaus is het ook behulpzaam om een onderscheid te maken tussen macht en kracht (Verzaal, 2002). Deze twee termen verwijzen naar onderdelen van het empowermentproces. Empowerment in de zin van de ontwikkeling van kracht verwijst naar de ontwikkeling van competentie en vermogen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de eigen kracht. De ontwikkeling van competentie en vermogen draagt bij aan de mogelijkheden, die een individu of groep heeft om invloed uit te oefenen op de omgeving.

Empowerment in de zin van het verwerven van macht verwijst naar het verwerven van controle over en invloed op maatschappelijke structuren en organisaties. Emancipatie en participatie zijn manieren om macht te verwerven. Ook decentralisatie en delegatie worden gezien als manieren om macht te verwerven (Verzaal, 2002).

Bij sommige benaderingen van empowerment ligt de nadruk meer op de ontwikkelingen van macht en bij andere benaderingen meer op de ontwikkelingen van kracht. Er zijn ook benaderingen die het ontwikkelen van zowel macht als kracht noodzakelijk achten om

daadwerkelijke empowerment te bereiken (Roos Delahaij, maart 2004).

Prioriteit bij het niveau van empowerment wat voor onze doelgroep geschikt is het versterken van de eigen kracht van jongeren. Hun laten zien dat zij zelf wat van hun leven moeten maken, hun eigen kracht versterken. Bijkomend effect kan kadervorming en vorming van een infrastructuur zijn.

Doel empowerment: Het versterken van de eigen kracht van jongeren door bewustwording en toerusting en het bereiken van een groter gevoel van eigenwaarde en meer zelfvertrouwen bij jongeren.

Praktijkvoorbeeld:

Er is in Zoetermeer voor de Antilliaanse probleemjongeren een project in de vorm van 'Empowerment'. Afgelopen jaar hebben twaalf jongeren, die 'aan de rand zaten', deze cursus gevolgd. De cursus was erop gericht om de jongeren zelfvertrouwen bij te brengen. Oudere Antillianen worden bij dit project betrokken. Van hen nemen de jongeren makkelijker iets aan, dan van een vreemde. Het project leidt er nu zelfs toe, dat deze jongeren nu een vereniging willen oprichten. Binnenkort start een tweede groep aan de 'Empowerment-cursus'.

Jongeren Op Straat

In samenwerking met de gemeente Leiden (milieu en beheer), als subsidieverstrekker en aanbieder van zakgelddbaantjes, is bepaald dat de Leidse Welzijnsorganisatie - in het verlengde van haar doelstelling - zorg draagt voor de begeleiding van de zakgelddbaantjes voor kwetsbare jongeren.

Deze begeleiding is hoofdzakelijk gericht op het bevorderen van de zelfstandigheid en maatschappelijke deelname van deze jongeren.

Project Jeugd en veiligheid Walcheren

In opdracht van de gemeenten Middelburg, Veere en Vlissingen heeft de Regiopolitie Zeeland de leiding van het project Jeugd en veiligheid Walcheren. Het project richt zich op het voorkomen, terugdringen en bestrijden van vandalisme, geweld en criminaliteit onder de jeugd op Walcheren. Hiertoe worden actieplannen opgesteld, die concreet en kansrijk zijn en gericht op samenwerking tussen Regiopolitie Zeeland, gemeenten, Raad voor de Kinderbescherming, St. Jeugdzorg Zeeland, het basis- en voortgezet onderwijs, het jeugd- en jongerenwerk, Bureau Halt, Zorgstroom en Scoop.

4.4 Visie van de jeugd bij de aanpak van gedrags- en opvoedingsproblemen

De jongeren hebben heel wat te melden over het gezin en alles wat daarbij hoort. Ze zijn wel degelijk geïnteresseerd en hebben heel wat te zeggen. Dat geldt niet alleen voor goedgebekte jongeren afkomstig uit toch al bevoorrechte milieus. Ook jongeren die van huis uit minder onderhandelingsvaardigheden hebben meegekregen, jongeren afkomstig uit kwetsbare sociale milieus, allochtoon of autochtoon, blijken maar al te graag bereid hun zegje over het gezinsbeleid te doen. Als het concreet gemaakt wordt en ze het gevoel hebben dat er met respect naar hen wordt geluisterd. Hun belangstelling is niet zo vreemd, wanneer we ons realiseren dat zich juist in hun gezinnen, buurten en scholen de sociale problemen van deze tijd het meest opstapelen (E. Terpstra, prof. M. de Winter, 1998).

Onderzoek waarin rechtstreeks aan jongeren is gevraagd wat zij vinden van gedrags- en opvoedingsproblemen is zeer schaars (volgens het Beleidsrapport, Prof. Dr. M. de Winter). In 1998 is er echter ten behoeve van een beleidsrapport een jongerenraadpleging gehouden. Deze werd uitgevoerd door de Stichting Bevordering Jongeren Participatie (JP2000+). JP2000+ trainde jonge vbo leerlingen in het afnemen van interviews. Met de jonge interviewers werd er een vraagstelling overlegd. Vervolgens interviewden deze 24 jongeren elk 10 leeftijdsgenoten van hun eigen school.

Wij kwamen tot de ontdekking dat de conclusies uit dit onderzoek niet veel verschilden van onze bevindingen tijdens het eigen praktijkonderzoek. Hieronder zullen wij een weergave geven van de uitkomsten.

Als oorzaken van opvoedingsproblemen in gezinnen wijzen de jongeren voornamelijk naar de omgang tussen ouders en kinderen onderling. Sommige ouders voeden niet goed op doordat ze hun kinderen niet begrijpen, te weinig aandacht schenken, zelf problemen hebben of omdat ze de jongeren slecht behandelen. Een andere categorie probleemoorzaken is te vatten onder de noemer 'normen en waarden'. Hiermee wordt bedoeld dat de kinderen en ouders het niet eens zijn over de regels die gelden in de opvoeding. Ook willen of kunnen jongeren zich niet aanpassen aan de regels in de samenleving: vaak genoemde redenen waarom er problemen ontstaan komen voort uit de omgeving. Het gezin krijgt niet genoeg ondersteuning of er zijn te weinig speelvoorzieningen en activiteiten in de vrije tijd. Ook is 'de overheid' soms de schuldige: ze biedt te laat hulp, straft verkeerd of steunt de ouders niet genoeg.

De oplossing voor problemen (in gezinnen) zoeken jongeren in voorlichting, scholing, grotere financiële middelen voor gezinnen, preventieve voorzieningen, activiteiten voor jongeren en ouders, controle en regels. Ook hulpverlening en het aanleren van een andere houding aan kinderen en ouders, zoals niet bang zijn om hulp te vragen, scoort goed.

Ons is opgevallen dat de jongeren uit het Laakkwartier en de Schilderswijk deze oplossingen ook aandragen voor hun problemen. In evaluaties van eerder gemaakte onderzoeken en tijdens onze interviews kaarten de jongeren aan dat scholing erg belangrijk is om de jongeren op het juiste spoor te houden. Ook benoemen zij het gebrek aan geld als oorzaak voor verveling in hun vrije tijd. Zij kunnen niet naar de film of iets dergelijks omdat zij daar het geld niet voor hebben. Ook is er volgens de jongeren weinig te doen in de wijken. Er moeten meer activiteiten georganiseerd worden. Ook moeten de activiteiten voortaan meer aansluiten op hun wensen en behoeften. De jongeren vinden dat de politie beter moet optreden tegen de jongeren. Hun gedrag tegenover de jongeren moet verbeterd worden en de politie moet meer preventieve projecten organiseren zoals het jaarlijkse Survivalweekend.

Toen hen de vraag werd voorgelegd welke oplossingsrichting het belangrijkste was, kozen de jongeren voor de strategie om meer activiteiten buitenshuis, zowel voor jongeren als ouders, te realiseren. Zulke activiteiten zouden de overbelaste gezinnen kunnen ontlasten, en zouden kunnen helpen voorkomen dat jongeren in de fout gaan doordat ze doelloos op straat rondhangen.

De jongeren rekenen de uitbreiding van sportmogelijkheden, het creëren van jongerencentra en speelvoorzieningen, het organiseren van activiteiten in de buurt en het scheppen van uitgaansmogelijkheden voor jongeren onder de zestien tot een beleid dat het leven van hun gezinnen kan verbeteren. In gesprekken met jongeren bleek een sterke relatie te worden gelegd tussen dergelijke vrijetijdsvoorzieningen en het voorkomen van gezins- en opvoedingsproblemen. De vraag naar prettigere en veiligere buurten (meer winkels, goedkoop

openbaar vervoer, veiligheid en minder geweld op straat) kan eveneens in dat licht worden opgevat. Volgens de jongeren is er in hun buurten weinig te doen en voelen ze zich beperkt in hun bewegingsvrijheid. 'Dan maar thuis blijven' is voor de meeste geen oplossing: het verhoogt alleen maar de belasting van het gezin als geheel en doet de kans op spanningen en ruzies toenemen. Wanneer gezinnen met veel mensen in kleine, gehorige huizen wonen, en als er toch al spanningen tussen ouders en kinderen bestaan, dan kan een onwelkome, onveilige en aanbodarme buitenruimte negatieve gevolgen hebben.

Jongeren kennen aan 'activiteiten in de vrije tijd' twee functies toe. Enerzijds bieden ze de mogelijkheid om problemen die al in gezinnen bestaan (of dreigen) te voorkomen, anderzijds kunnen ze het leven van ouders en kinderen zodanig vergemakkelijken, dat zulke problemen überhaupt niet hoeven op te treden. Voor jongeren hebben het organiseren van activiteiten in de vrije tijd de volgende voordelen⁹:

- ze leren de sociale omgang;
- ze gaan niet uit verveling het criminele pad op;
- ze kunnen hun agressie kwijt en ze kunnen zich uitleven in sport;
- de tijd gaat sneller en er is minder verveling;
- ze leren andere jongeren kennen en kunnen vrienden maken;
- ouders kunnen komen kijken;
- kinderen leren luisteren naar elkaar;
- spijbelaars hoeven niet meer naar een coffeeshop;
- ze hoeven buiten niet meer rond te zwerven;
- ze kunnen iets leren van de activiteiten;
- activiteiten zijn gezellig;
- jongeren en ouderen kunnen van elkaar leren.

De doelen die jongeren met activiteiten nastreven zijn samen te vatten als het tegengaan van verveling doordat je je kunt vermaken met vrijetijdsactiviteiten, het ontmoeten van elkaar en volwassenen, en nieuwe dingen leren.

Deze bevinding uit het Beleidsrapport (professor M. de Winter, E. Terpstra, 1998) komen overeen met onze eigen bevindingen. Het valt ons ook op dat de jongeren deze doelen noemen aangaande het deelnemen aan activiteiten. De jongeren zeggen er van te kunnen leren, nieuwe mensen te willen leren kennen en de vrijetijdsactiviteiten gaat volgens de jongeren verveling tegen.

Andere voordelen die de jongeren noemen zijn een invulling van hoe dergelijke activiteiten georganiseerd zouden kunnen worden. Het moeten activiteiten zijn die jongeren aanspreken en die ze (voor een deel) zelf kunnen organiseren. Sommige activiteiten kunnen voor kinderen en volwassenen samen zijn. In het activiteitencentrum zouden jongeren eerst hun huiswerk kunnen maken en daarna leuke dingen gaan doen. Zo voorkom je dat het huiswerk verwaarloosd wordt omdat er leuke activiteiten zijn.

Buiten het gezin moet de overheid zorgen dat deze jongeren een eigen domein krijgen. Kinderen in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar, hebben nog niet het geld, de rechten en de vrijheid om gebruik te maken van verschillende (commerciële) vrijetijdsvoorzieningen, of ze komen er niet aan te pas omdat jongeren die ouder zijn dan zij, het overnemen. Ze vinden dat

⁹ E. Terpstra, prof. M. de Winter, 1998.

de overheid moet zorgen voor een alternatief. Als jongeren de kansen en middelen krijgen, dan willen ze zelf ook op een constructieve manier die alternatieven helpen vormgeven.

Wij vinden het erg belangrijk dat de jongeren deze kansen en middelen krijgen omdat de jongeren daar in het heden maar ook in de toekomst veel aan hebben. De jongeren moeten vanuit het buurtcentrum waar ze komen vervuld kunnen worden in hun wensen en behoeften. Er moeten mogelijkheden zijn om zich te kunnen ontwikkelen d.m.v. bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding. Ook vinden wij dat er sportmogelijkheden moeten zijn. De jongeren moeten met regelmaat kunnen sporten. Uitoefening van hun hobby's zoals het bespelen van een muziekinstrument is ook mogelijk. Kortom, de jongeren moet geboden kunnen worden waar het de doorsnee jongere in Nederland ook niet aan ontbreekt.

4.5 De vaardigheden die jongeren nodig hebben bij de aanpak van hun problemen

De jongeren in een ontwikkelende rol

Sleutelvaardigheden

We maken onderscheid tussen twee soorten vaardigheden: specifieke en algemene. Specifieke vaardigheden zijn bijvoorbeeld een wedstrijd fluiten of notuleren. Algemene vaardigheden liggen op het vlak van sociale vaardigheden. We hebben het dan over zaken als samenwerken, verlies incasseren, verantwoordelijkheid voelen. Door te participeren bij het organiseren van activiteiten kunnen jongeren deze vaardigheden ontwikkelen. Deze vaardigheden zijn voor de jongeren ook in andere situaties bruikbaar. (Annet Huizing, 2001)

Mensen die niet in staat zijn om oplossingen voor problemen te vinden, die niet goed op veranderingen kunnen reageren, die onvoldoende kunnen communiceren of samenwerken, die niet van fouten kunnen leren, zullen steeds moeilijker in de samenleving functioneren.

Om niet alleen voldoende een bijdrage te kunnen leveren aan de organisatie van activiteiten maar ook het functioneren in de samenleving te vergemakkelijken moeten jongeren de volgende sleutelvaardigheden beheersen (Annet Huizing, 2001):

- samenwerken
- omgaan met mensen
- geduld hebben
- problemen oplossen
- leidinggeven
- omgaan met financiën
- orde houden
- overleggen
- iets presenteren aan een groep
- je persoonlijk ontwikkelen
- werken met een doel
- uitleggen aan anderen wat je bedoelt
- omgaan met tegenslagen of problemen
- naar elkaar luisteren
- omgaan met emoties en gevoelens

- plannen en organiseren
- inspelen op veranderingen

De jongeren die wij gesproken hebben benoemen de volgende punten als vaardigheden die zij leren bij het participeren in het organiseren van projecten; leren overleggen, leren samenwerken, nieuwe mensen leren kennen, leren met problemen om te gaan, leren afspraken na te komen, leren verantwoordelijkheid te nemen, leren met problemen en stress om te gaan en leren om op een juiste manier te communiceren met anderen. Deze punten sluiten aan bij een aantal van de hierboven genoemde punten.

Wij vinden het leren beheersen van deze vaardigheden het belangrijkste bij de participatie in de organisatie van activiteiten. De jongeren hebben hier ook in hun toekomst veel aan. Het is een stukje ontwikkeling wat bij een heleboel jongeren thuis niet geboden kan worden. Het ontwikkelen van deze vaardigheden geeft de jongeren meer zelfvertrouwen waardoor de jongeren ook meer gemotiveerd worden om iets te bereiken in hun leven. Het geeft een aantal jongeren meer hoop over de toekomst.

Probleemgedrag bij jongeren gaat veelal gepaard met een gebrek aan sociale vaardigheden. Ongewenst symptoomgedrag bij jongeren is betrekkelijk ongevoelig voor reguliere preventieprogramma's omdat de instandhoudende factoren niet worden aangepakt. Naast betrekkelijk moeilijk beïnvloedbare factoren als de sociaal-culturele en economische afstand tot de omringende samenleving zijn er ook factoren bij de jongeren zelf die wellicht kunnen worden omgebogen. Het gaat dan om competenties en cognitie.

Empowermentprogramma's zijn juist gericht op het versterken van al bestaande competenties en het gevoel van identiteit. Ze bieden daardoor mogelijk een niet-problematiserende en proactieve aanvulling op het scala aan bestaande preventiemethodieken ten behoeve van allochtone jongeren. Empowerment kan mogelijk een bijdrage leveren aan het terugdringen van marginalisering onder allochtone jongeren.

4.6 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we getracht antwoord te geven op de volgende deelvragen van de probleemstelling:

Deelvraag één; welke pedagogische en agogische infrastructuur sluit aan bij wat de jongeren willen.

Deelvraag twee; welke rol in de aanpak van de problematiek is weggelegd voor de jongere zelf? Welke vaardigheden vraagt dit van de jongere? Welke methodieken en/of initiatieven en/of community work initiatieven komen in dit verband in aanmerking?

Deelvraag drie; indien er sprake is van een aanpak waarbij de nadruk ligt op de inzet van de jongere zelf, welke eisen stellen jongeren dan aan (participatie) initiatieven die zich via agogisch en pedagogisch werk (social work) inzetten voor de aanpak van opvoedkundige- en gedragsproblemen?

Wij zijn bij deelvraag één tot de conclusie gekomen dat de jongeren de buurtcentra, de school, de politie, de wijk en de familie als pedagogische en agogische infrastructuur zien. De jongeren geven aan dat de buurtcentra langere openingstijden moeten hebben. Ook moeten er door de mensen daar meer activiteiten georganiseerd worden en moet er meer betrokkenheid komen van de jongerenwerkers. De jongeren ervaren het als prettig wanneer de jongerenwerkers aandacht aan ze schenken en hun afspraken nakomen.

Ook willen de jongeren dat er meer betrokkenheid van de school moet komen. Ons is

gebleken dat het merendeel van de jongeren school erg belangrijk vindt voor een goed toekomstperspectief. Een aantal jongeren vindt dat school ze tegenwerkt in plaats van ze te helpen hun opleiding af te maken. Ze voelen zich door een aantal leraren onbegrepen en soms zelfs ongewenst. Dit zien zij graag anders.

De jongeren vinden het jammer dat de politie niet op een betere manier optreedt tegenover jongeren op straat. Volgens hen versterkt de politie wangedrag alleen maar. De jongeren kaarten aan dat het belangrijk is dat er een beter contact moet komen tussen de jongeren en de politie. De politie moet de jongeren anders aanspreken, meer met respect. Maar ook de jongeren moeten de politie meer met respect bejegenen. Dat beseffen de meeste jongeren wel. Volgens de jongeren speelt de wijk ook een rol in de opvoeding van jongeren. Als er in de wijk meer sociale controle zou zijn dan zouden jongeren minder geneigd zijn om 'kattenkwaad' uit te halen. Zij vinden initiatieven zoals het buurtvaderproject heel effectief. Deze vaders houden de jongeren een beetje in toom.

Bij deelvraag twee zijn we tot de volgende conclusies gekomen. Jongeren willen graag een rol hebben in het bedenken en uitvoeren van activiteiten. De jongeren willen graag meepraten en advies uitbrengen over zaken aangaande het buurtcentrum, de hangplekken en het organiseren van activiteiten. Dit doen de jongeren in de vorm van initiatieven zoals de Haagse Jongerenraad, Peerpreventie, Jongeren op straat en Project Jeugd en Veiligheid. In deze projecten hebben de jongeren een uitvoerende, adviserende maar ook een ontwikkelende rol.

De jongeren zien verveling en geen nuttige vrijetijdsbesteding als de grootste oorzaken van problemen bij jongeren. Zij geven aan dat de gemeente voor een alternatief moet zorgen. De buurtcentra moeten meer geld krijgen zodat zij kunnen zorgen voor betere vrijetijdsvoorzieningen. Er moet meer georganiseerd worden in de wijk om verveling bij jongeren te verminderen. De jongeren willen graag een bijdrage leveren bij de opzet en uitvoering van de activiteiten. Zij leren hier veel van. Het geeft hen meer zelfverzekerdheid waardoor ze meer motivatie krijgen om aan een betere toekomst te werken.

Als we het over deelvraag drie hebben dan kunnen we concluderen dat de jongeren een heleboel eisen stellen aan participatie initiatieven. De jongeren willen dat het leuk en gezellig is, het mag niet te ver weg zijn, het mag geen geld kosten, ze moeten er op tijd betrokken bij worden, ze willen mee kunnen praten en meedenken, er moeten andere jongeren meedoen, het mag niet te belastend zijn, ze willen er wat van kunnen leren, ze willen gewaardeerd worden en ze willen dan duidelijkheid hebben over het aanbod en over wat er van ze verwacht wordt. Dit zijn de belangrijkste eisen die zij stellen.

Wij zijn tot de conclusie gekomen dat jongeren wel degelijk een rol kunnen spelen bij de aanpak van hun problemen. Ze zijn onder redelijke voorwaarden bereid deel te nemen aan initiatieven en projecten die men wil organiseren en ze willen graag meepraten en meedenken over allerlei zaken die hen aangaan, waaronder de jongerenproblematiek. Wij denken dat Den Haag hier meer aandacht aan moet schenken. De jongeren voelen zich niet serieus genomen en dat is een slechte zaak. Een initiatief zoals de Haagse Jongerenraad en de Peerpreventie vinden wij dan ook goede initiatieven. In deze initiatieven spelen de jongeren op een structurele en officiële wijze een duidelijke rol in een heleboel zaken die hen zelf aangaan. Hierbij leren de jongeren ook nog eens vaardigheden die zij in hun verdere toekomst in hun voordeel kunnen gebruiken. Ook krijgen ze meer zelfvertrouwen waardoor ze meer motivatie ontwikkelen om iets in hun leven te bereiken.

Hoofdstuk 5: Methodieken en projecten met de nadruk op de bijdrage van de jongeren zelf

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op deelvraag twee van de probleemstelling. We gaan ons namelijk bezighouden met een aantal projecten waarin methodieken naar voren komen die gericht zijn op de bijdrage van de jongeren zelf. In paragraaf 5.2 gaan we in het kort een aantal methodieken en projecten benoemen waarin jongeren als ‘onderwerp’ fungeren. Dit doen we om het verschil aan te duiden tussen alleen het onderwerp van een project zijn en een eigen bijdrage hebben in het ontwikkelen ervan. In paragraaf 5.3 benoemen we een tweetal projecten met een geschikte methodiek waarin jongeren zelf deelnemen. In deze paragraaf komt het aspect de bijdrage van de jongeren zelf aan de orde. Dit is het relevante gedeelte van ons afstudeerproject. In dit hoofdstuk vinden wij het belangrijk om duidelijk te maken dat projecten alleen kunnen slagen wanneer jongeren van meet af aan deelnemen, zodat zij zelf kunnen aangeven wat zij belangrijk vinden. Jongeren moeten ook gemotiveerd en geholpen worden om een bijdrage te leveren, zodat het slagingspercentage succesvol en naar wens van de jongeren kunnen zijn. In paragraaf 5.4 komt ons eigen plan van aanpak naar voren die gebaseerd is op de uitgekozen methodieken. Vervolgens zullen we in paragraaf 5.5 het hoofdstuk sluiten met een conclusie.

5.2 Methodieken en projecten waarin jongeren als ‘onderwerp’ fungeren

5.2.1 *Methodiek: Opgroeien en opvoeden in de wijk*

Deze methode hebben we gekozen omdat er meerdere punten naar voren komen die van toepassing zijn op ons onderwerp. In de methode staat namelijk de wijk centraal en de belevingswereld van kinderen en jongeren vormt steeds het uitgangspunt, met de nadruk op hun kracht en positieve kwaliteiten. Dit vinden wij een goed punt, want volgens ons behaal je daarmee meer resultaten. Het doel is dus niet primair het oplossen of bestrijden van problemen, maar het versterken van kansen en mogelijkheden. De methode Opgroeien en opvoeden in de wijk legt een brug tussen theorie en praktijk. Een combinatie van bestaande inzichten enerzijds en ervaring, opgedaan tijdens pilots in de gemeenten Groningen en Almelo anderzijds, heeft geleid tot een praktische en systematische methode waarmee gemeenten en instellingen integraal jeugdbeleid vorm kunnen geven en hun ambities op dit gebied waar kunnen maken (Van Dijke). et., 2003). Wat we in deze methode missen is de bijdrage van de jongeren zelf. De methodiek is voor jongeren ontworpen en niet met de jongeren. Hierdoor mist men een goede aansluiting op de vraag van de jongeren zelf. Uit ons eigen onderzoek komt naar voren dat er activiteiten worden ondernomen en maatregelen bedacht die niet aansluiten op de behoeftes van de jongeren. Dit is naar onze mening zonde van de tijd, geld en de geïnvesteerde energie die in het ontwikkelen van een project zit.

5.2.2 *Project: Communities that Care, preventie van probleemgedrag bij jongeren*

Dit project hebben we uitgekozen omdat de doelstellingen die gesteld worden ons aanspreken. Het project Communities that Care is een manier om probleemgedrag bij jongeren en kinderen tegen te gaan. De aanpak is wijkgericht, wetenschappelijk verantwoord en systematisch van opzet. Communities that Care sluit aan bij de sterke kanten van een wijk en geeft die een nieuwe impuls. Het is ook een langetermijnstrategie om veilige en leefbare wijken te creëren waarin kinderen en jongeren zich gewaardeerd, gerespecteerd en aangemoedigd voelen zodat ze hun potentiële capaciteiten kunnen benutten.

Communities that Care bouwt aan een samenwerking tussen instanties, organisaties en bewoners in een wijk om een gezonde persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen en jeugdigen te bevorderen.

Het project moet leiden tot lokale plannen met als belangrijkste doelstellingen: gezinnen ondersteunen en versterken, betrokkenheid bevorderen bij schoolresultaten, verantwoordelijk gedrag aanmoedigen, een veiligere, samenhangende buurtgemeenschap bewerkstelligen (De Boer, 2002). Bij dit project missen we ook de rol van de jongere zelf. Het is een mooi ontwerp, maar zoals we al eerder hadden vermeld slaagt een project alleen als er vraaggericht wordt gewerkt. Verder vereist zo'n project een goede samenwerking tussen meerdere instanties en is dit in de praktijk vaak moeilijk realiseerbaar.

5.2.3 *Methodiek: 'Vindplaatsgericht werken'*

De methodiek 'vindplaatsgericht werken' is het laatste voorbeeld wat we geven omtrent projecten en methodieken waarin jongeren het onderwerp zijn. Deze methodiek is in onze ogen een succesvolle manier om met jongeren in contact te komen. De methodiek gaat namelijk uit van een maatschappelijk werker die zich op een actieve en positieve manier 'bemoeit' met jongeren. Ook is het 'vindplaatsgericht werken' niet zomaar een theorie. Het is erg efficiënt en op grote schaal toepasbaar (Van Susteren, 1991). Bij de methodiek 'vindplaatsgericht werken' wordt er zoveel mogelijk aangesloten bij de leefwereld van jongeren en bij hun beleving daarvan. Centraal uitgangspunt is dat de verschillende levensterreinen sterk met elkaar verweven zijn en dat hulpverlening alleen effectief kan zijn als er zicht is op de gehele situatie waarin jongeren zich bevinden. Problemen op het ene levensterrein staan oplossingen op het andere levensterrein namelijk vaak in de weg of doen deze teniet.

Het belang van een outreachende, vindplaatsgerichte werkwijze wordt door alle inspirerende praktijken benadrukt. Hierdoor worden jongeren bereikt die doorgaans als 'moeilijk bereikbaar' worden bestempeld. Een outreachende aanpak werkt drempelverlagend en motiverend voor jongeren, dankzij de persoonlijke benadering en het geeft de professional meer inzicht in de leefwereld van de cliënt.

Vervolgens is voor beide partijen belangrijk dat de jongeren bij het hele proces actief betrokken worden. Hierdoor komt er een gezamenlijke verantwoordelijkheid tot stand. Dit alles geeft jongeren het gevoel serieus genomen te worden en motiveert ze om actief aan de slag te gaan met de opgestelde doelen en activiteiten.

Uitgangspunten en doelen:

- De jongeren worden actief opgezocht op plaatsen waar zij zich veelvuldig ophouden, zoals koffieshops en gokhallen. Ongevraagd brengt de jongerenwerker zijn aanbod naar de doelgroep. Er wordt niet gewacht tot de jongeren worden aangemeld of zichzelf aanmelden.
- Er zijn weinig of zeer flexibele intakecriteria, omdat het werk een hele lange adem vraagt. Vaak heeft de jongerenwerker een relatie met de jongere opgebouwd, zodat die bij het overschrijden van de leeftijdsgrens niet zomaar verdwijnt. Het leggen van een vertrouwensrelatie is zeer belangrijk.
- De jongerenwerker heeft als doel zich een plaats te verwerven binnen de groep. Hij dient een autonome en dominante positie in de groep in te nemen, om de maatschappelijke koers van een groep te kunnen beïnvloeden.
- Naast het zoeken van aansluiting is het bieden van praktische hulpverlening een tweede strategie. Zoals het regelen van een uitkering of het regelen van onderdak.
- Op basis van de vertrouwensrelatie streven jongerenwerkers er naar om jongeren weer te integreren in de samenleving. Een instrument is integraal werken. In het aanbod probeert men alle leefgebieden in hun onderlinge samenhang aan te pakken. Zoals een begeleide doorverwijzing naar reguliere instituties en belangenbehartiging bij die instituties.

Voordelen van 'vindplaatsgericht werken':

Het maatschappelijk werk gericht op jongeren is een vorm van laagdrempelige hulpverlening, die recht doet aan het maatschappelijk groeiproces waarin jongeren verkeren. Bij het vindplaatsgericht werken wordt ervan uitgegaan dat de hulpverlener het bezoeken van de vindplaatsen in zijn takenpakket opneemt. Deze tijdsinvestering vraagt een bepaalde houding van de instelling en wordt op de langere termijn teruggewonnen, doordat de problemen zich in een eerder stadium aandienen. Daardoor wordt tijdrovende hulpverlening bij manifeste probleembehandeling vermeden.

Nadelen van 'vindplaatsgericht werken' en mogelijke ondervanging van deze nadelen:

Vindplaatsgericht werken vergt in beginsel een enorme tijdsinvestering van de maatschappelijk werker en daarmee in het verlengde, de werkdruk die aanzienlijk wordt verhoogd. Er zou een vorm gezocht moeten worden om deze methode van vindplaatsgericht werken op een efficiënte wijze ten uitvoer te brengen, waarbij meerdere hulpverleningsorganisaties kunnen profiteren (Van Susteren, 1991). Een mogelijkheid is via sleutelfiguren van bepaalde organisaties of vindplaatsen contact te onderhouden met het gehele netwerk van die betreffende organisatie of vindplaats. Via de sleutelfiguren is het mogelijk de juiste informatie in te winnen om een verantwoorde analyse te maken van wat er bij de jongere speelt en te behandelen.

Eigen bevindingen:

Uit ons eigen veldonderzoek zijn we er achter gekomen dat de methode 'vindplaatsgericht werken' het meest aanslaat bij onze doelgroep. Meerdere jongeren gaven aan dat zij dit een goede methode vinden, vooral omdat zij zelf weinig kennis hebben aangaande de vraag waar instellingen zich ophouden en wat zij te bieden hebben. Het idee dat een maatschappelijk werker of jeugdhulpverlener naar de jongeren toe komt spreekt hen aan omdat ze dan het

gevoel hebben dat er interesse in ze getoond wordt. Naar de vraag of het uitmaakt wie de hulpverlener is geeft het merendeel aan een hulpverlener te willen met dezelfde culturele achtergrond als zichzelf. Waar de hulpverlener aan moet voldoen volgens onze doelgroep is ten eerste interesse tonen, ten tweede zich kunnen inleven in de situatie, ten derde informatie kunnen geven over wat zij als belangrijk achten en als laatste moet hij leuke en leerzame activiteiten voor ze regelen.

5.3 Projecten waarin methodieken naar voren komen die gericht zijn op de bijdrage van de jongeren zelf

Jongeren zijn volgens ons nog te vaak object van beleid, voorzieningen en onderzoek zonder dat zij er zelf bij betrokken zijn. Dat leidt tot allerlei theorieën en acties aangaande jongeren, waarvan de doelgroep zelf geen flauw benul en baat bij heeft. Jongeren worden geproblematiseerd en daardoor in feite als mondige burgers gediskwalificeerd. De oplossing voor dit probleem is om alleen nog maar projecten en activiteiten te ontwikkelen waaraan jongeren van meet af aan deelnemen. Om een idee te geven waar wij het over hebben geven wij hier een aantal voorbeelden van:

5.3.1 Project: Peer-raadpleging in Amersfoort

Voor het project peer-raadpleging in Amersfoort hebben we gekozen omdat we zelf al het idee hadden om iets te doen in de richting van jongeren die leeftijdgenoten interviewen. Dit is een methode die we willen verwerken in onze eigen aanpak (zie hfst 6). We willen dit graag doen omdat jongeren onderling beter kunnen aangeven wat zij missen en anders willen in de buurt. Jongeren begrijpen elkaar waardoor ze beter met elkaar kunnen communiceren. In Amersfoort gingen de interviews over de vraag hoe jongeren aankijken tegen hun leefomgeving. Aansluitend hebben zij gezocht naar oplossingen om gesignaleerde problemen aan te pakken. De geïnterviewde jongeren hadden de leeftijd van 13 tot 20 jaar.

Achtergrond:

De gemeente Amersfoort maakte in 1998 een duidelijke keuze om jongeren te betrekken bij haar beleid. Dit kwam tot uiting in de ondersteuning van het Jongeren Forum Amersfoort en de doelstellingen in het Masterplan integraal jeugdbeleid Amersfoort. In aansluiting hierop heeft de Stichting Bevordering Jongerenparticipatie een project opgezet met als doel een vraaggericht activiteitenaanbod voor jongere in het Amersfoortse jeugdbeleid. JP 2000+ heeft verschillende methoden ontwikkeld om jongerenparticipatie een structurele plek te geven in een organisatie zoals peer-raadpleging en verbetergroepen. Beide zijn ingezet in het Amersfoortse project Gezocht beleidsmakers 0-23, M/V. Het motto was: niet alleen praten maar ook zoeken naar oplossingen en die direct uitvoeren. Voor de oplossingen had de gemeente vooraf geld vrijgemaakt. (Prakken et., 2003)

Werkwijze:

Het project bestond uit zeven deelprojecten. Zes van deze deelprojecten vonden plaats in zes verschillende wijken, het zevende deelproject was gericht op Marokkaanse jongeren in heel Amersfoort. Per deelproject is gezocht naar vijftien enthousiaste jongeren. Tijdens een weekend kregen de jongeren een communicatie-en interviewtraining. Ook werden zij direct

betrokken bij het opstellen van de vragenlijst voor de interviews. De vragen gingen over de problemen die in de betreffende wijk waren en de oplossingen die de geïnterviewde jongeren daarvoor zagen. Na de interviewtraining en het opstellen van de vragenlijst ging iedere jongere tien leeftijdsgenoten uit de wijk interviewen. Hierdoor ontdekten zij hoe leeftijdsgenoten en zichzelf dachten over hun eigen leefomgeving. Hoewel zo'n raadpleging niet beschouwd kan worden als een representatief onderzoek, geeft het wel in korte tijd een goed beeld van hoe jongeren over een bepaald onderwerp denken. De uitkomsten van de raadpleging werden door de interviewgroepen per deelproject in een verslag verwerkt. In de conclusies stonden steeds welke problemen er volgens de jongeren speelden in de wijk. Per deelproject is een verbetergroep samengesteld. Hierin zaten jongeren uit de interviewgroep en een paar volwassenen. De verbetergroep koos in onderling overleg het belangrijkste probleem. Vervolgens gingen ze samen op zoek naar een oplossing. Deze aanpak moest het draagvlak voor de gekozen oplossing vergroten. Tot slot werden de verbetergroepen ook betrokken bij de organisatie en uitvoering van 'hun' oplossing.

Resultaten:

Op grond van de interviewresultaten zijn in alle betrokken wijken verbetergroepen in het leven geroepen en aan de slag gegaan. Zo had een jongerencentrum in een van de wijken een slechte naam bij een deel van de jongeren in die wijk. In de verbetergroepen zijn de oorzaken hiervoor nagegaan. Als belangrijkste oorzaak voor het slechte imago kwam naar voren dat ouders en jongeren uit de wijk niet goed wisten wat er allemaal in het jongerencentrum gebeurde. Nadat verschillende oplossingen de revue waren gepasseerd, is besloten een open dag te houden voor alle ouders en jongeren in de wijk, georganiseerd door de verbetergroep. In twee andere wijken was te weinig te doen voor jongeren. Dit werd opgelost door in de ene wijk een megafestatie te houden en in de andere een skatebaan te plaatsen. In een volgende wijk waren te weinig ontmoetingsmogelijkheden voor jongeren. Hier is het wijkcentrum geschikt gemaakt voor jongeren.

In het deelproject voor Marokkaanse jongeren kwam uit de interviews naar voren dat veel Marokkaanse jongeren zich niet gesteund voelden bij hun opleiding. Dit zou komen doordat jongeren onvoldoende gemotiveerd waren en ouders niet genoeg betrokken waren bij het onderwijs. Als oplossing werd ervoor gekozen om ouders individueel voorlichting te geven met behulp van tolken. Marokkaanse jongeren zeiden naderhand dat zij zich door alle inspanningen meer gesteund en geaccepteerd voelden.

Dit gegeven hebben we getoetst bij onze onderzoekspopulatie in Laak en Schilderswijk. Enkele jongeren gaven tijdens het interview aan dat zij dit ook ervaren. Vervolgens hebben wij de oplossing uit het Amersfoortse project voorgelegd en vroegen aan hun wat zij ervan vonden. Een aantal jongeren reageerde hier positief op. Anderen hadden het gevoel dat individuele voorlichting niet voldoende zou zijn. Deze jongeren konden vervolgens geen oplossing bedenken wat wel zou kunnen werken.

Met dit grote participatieproject zijn twaalf wijken van Amersfoort bereikt. Tachtig jongeren hebben interviews afgenomen en meer dan zevenhonderd jongeren zijn geïnterviewd. Ook na de afsluiting van het project zijn de uitkomsten verder in de praktijk gebracht. De lokale welzijnsstichting gebruikt de uitkomsten van het project in nieuwe verbetergroepen. Het deelproject Marokkaanse jongeren is doorgegaan als apart participatieproject. Kortom: op basis van Gezocht beleidsmakers blijven jongeren, beroepskrachten, vrijwilligers en

gemeenteambtenaren zich ervoor inzetten om de inbreng van jongeren een vaste plek te geven in Amersfoort.

Momenteel beraadt de gemeente zich over de vraag hoe ze in de toekomst verder wil gaan met jongerenparticipatie. Omdat jongeren ouder worden en er steeds nieuwe groepen jongeren ontstaan, wil ze ook iets nieuws ontwikkelen voor/met die groepen. Gebleken is dat ook jongeren steeds weer iets anders willen: je kunt ze niet steeds hetzelfde blijven voorschotelen.

De peer-raadpleging is een goed voorbeeld van jongeren die zelf bijdragen aan een project. De gehanteerde methodiek betreft jongeren bij het gehele proces. Jongeren hebben een eigen bijdrage in het uitvoerende gedeelte. Er wordt door leeftijdsgenoten en volwassenen gekeken naar de meningen van de jeugd. Ze brengen eigen adviezen uit en zorgen er ook voor dat deze worden uitgevoerd. Doordat jongeren betrokken worden bij het gehele proces voelen ze zich sterk en voelt het project ook aan als iets van henzelf waar ze trots op kunnen zijn. Meedoen is empowerment: het geeft jongeren de kans greep te krijgen op hun leven (Zande et al, 1995; Milburn, 2000).

5.3.2 Project: Community Youth Mapping in Prins Alexander Rotterdam

Onze interesse in het project Community Youth Mapping in Prins Alexander Rotterdam is ontstaan vanuit de uitkomsten van ons eigen veldonderzoek. Uit de interviews konden we namelijk concluderen dat onze doelgroep weinig tot geen kennis bezat over de bestaande organisaties bij hen in de buurt. Dat maakt dat dit project goed aansluit bij onze doelgroep, want het bestaat uit een onderzoek waarbij jongeren hun eigen omgeving in kaart brengen en organisatievertegenwoordigers interviewen. Onze gedachte hierbij is dat wanneer de jongeren eenmaal kennis hebben opgedaan over de bestaande organisaties en wat zij te bieden hebben, de doelgroep beter kan aangeven wat zij missen en graag anders zouden willen bij hen in de buurt. Voor meer informatie over het Project Community Youth Mapping in Prins Alexander Rotterdam kan ik u verwijzen naar de bijlage.

Community Youth Mapping in de VS

Community Youth Mapping (CYM) is een project dat ontwikkeld is door de Academy for Educational Development (AED), een afdeling van het Center for Youth Development and Policy Research in Washington, de Verenigde Staten. Het Academy for Educational Development omschrijft Community Youth Mapping als een proces dat jonge mensen in staat stelt met volwassenen te werken en de in de lokale samenleving aanwezige ontwikkelingsmogelijkheden te herkennen, lokaliseren en documenteren. Bij Community Youth Mapping wordt een team van jongeren ingezet om in hun wijk onderzoek te doen naar:

- locaties voor jongeren om naar toe te gaan en om daar dingen te doen;
- ruimten en personen die voor jongeren belangrijk zijn en waarom;
- (het ontbreken van) ontwikkelingsmogelijkheden in de eigen wijk en wat jongeren wel en niet daarin waarderen.

Community Youth Mapping is uitgevoerd in ongeveer dertig Amerikaanse steden, verspreid over twintig staten. Het concept en de naam Community Youth Mapping is eigendom van de Academy for Educational Development. De deelgemeente Prins Alexander heeft daarom toestemming moeten vragen (en gekregen) om het project uit te voeren.

Community Youth Mapping gaat uit van een aantal veronderstellingen, namelijk:

- participatie is een middel waarmee jongeren in de toekomst liggende posities kunnen bereiken;
- jongeren zijn kijkende, denkende en handelende leden van de samenleving;
- ontwikkelingsmogelijkheden zijn niet alleen te vinden bij maatschappelijke organisaties en formele- en informatiestructuren, maar ook in informele sociale verbanden en netwerken;
- ontwikkelingsmogelijkheden moeten door jongeren zelf worden herkend. Jongeren kunnen ontwikkelingsmogelijkheden waarnemen die volwassenen over het hoofd zien. En jongeren kunnen diensten en voorzieningen voorbij lopen die door volwassenen voor jongeren zijn bedacht.

Community Youth Mapping in Rotterdam

De organisatie:

In Prins Alexander is het Amerikaanse concept grotendeels overgenomen, inclusief de taakverdeling zoals die door de Academy for Educational Development is bedacht. De jongeren werden begeleid door een jongerenwerker en een projectgroep. De projectgroep op zijn beurt werd aangestuurd door een stuurgroep en ondersteund door een onderzoeksbegeleider.

De doelgroep:

In het project zijn twee doelgroepen te onderscheiden. De jongeren uit deelgemeente Prins Alexander die het object van onderzoek waren en de Youth Mappers.

De jongeren uit Prins Alexander:

Het onderzoek richtte zich op alle jongeren van twaalf tot en met zestien jaar die wonen of naar school gaan in Prins Alexander (PA). In totaal zijn 373 jongeren geïnterviewd: 201 meisjes en 171 jongens. De respondenten waren willekeurige passanten op straat. De interviews spraken de jongeren aan. Als ze mee wilden werken en binnen de leeftijdsgroep vielen, konden ze meedoen aan het onderzoek.

De Youth Mappers:

De jongeren zijn geworven via het opbouwwerk, de doc.shop, de deelgemeente, het jongerenwerk van de Stichting Welzijn Alexander, enkele scholen voor voortgezet onderwijs en via advertenties in lokale weekbladen. Daarnaast hebben de jongeren zelf hun informele netwerken aangesproken. Vanaf juni 1999 zijn 25 jongeren actief betrokken geweest bij het project. De Youth Mappers waren jongeren in de leeftijd van twaalf tot en met zestien jaar en waren woonachtig dan wel schoolgaand in de deelgemeente Prins Alexander. Tussen de jongeren onderling zaten grote verschillen in leeftijd, etnische achtergrond en opleidingsniveau. Het streven was te komen tot een zo divers mogelijk samengestelde groep. Daar is bij de werving van de jongeren op gelet. De Youth Mappers werden vervolgens bij alle fasen van het onderzoek betrokken.

De uitvoering in fasen

Het traject is onder te verdelen in fasen van voorbereiding, uitvoering, afronding, implementatie en vervolg.

Vorbereidingsfase maart 1998 - juli 1999:

Het project is gestart met het instellen van een projectgroep en het werven van jongeren. In oktober 1998 bracht de Academy for Educational Development een bezoek aan het stadsdeel. De Academy for Educational Development-mensen hebben de verschillende partners getraind in het opzetten van Community Youth Mapping. Het enthousiasme van de Amerikanen over de werkwijze werkte erg stimulerend en motiverend voor alle betrokkenen. Na dit onderzoek is een stuurgroep samengesteld.

Tijdens de eerste maanden verliepen de contacten met de jongeren via de projectgroep. Later werden deze overgenomen door de jongerenwerker. Met de jongeren is veel gesproken over Community Youth Mapping. De projectgroep en de jongeren moesten elkaar leren kennen. Verder moesten de jongeren zich een beeld vormen van de inhoud en de achtergrond van Community Youth Mapping. De jongeren hebben een werkgroep publiciteit en een werkgroep eindproduct gevormd om verder na te denken over de publiciteit rondom het project en de manier waarop zij het eindproduct presenteren.

Met de jongeren is besproken welke onderwerpen zij belangrijk vonden voor de vragenlijst. De onderzoeksbegeleider Stichting Alexander ontwikkelde op basis van de inbreng van de jongeren twee vragenlijsten. Beide vragenlijsten zijn in conceptvorm zowel met de jongeren als met de projectgroep besproken.

Een vragenlijst was gericht op organisaties en hun activiteiten aanbod voor jongeren van twaalf tot en met zestien jaar in Prins Alexander. De vragenlijst bestond uit open en gesloten vragen en was gericht op alle organisaties in Prins Alexander: bedrijven, clubs of verenigingen, hulpverleningsorganisaties, zelforganisaties en overheidsinstellingen.

De tweede vragenlijst was gericht op jongeren van twaalf tot en met zestien jaar. Er werd gevraagd naar ervaringen en bekendheid met het aanbod van organisaties, plekken en personen in de deelgemeente en naar de wensen van jongeren. Ook deze vragenlijst bestond uit open en gesloten vragen.

In drie trainingsbijeenkomsten leerden de jongeren de beginselen van het interviewen en oefenden zij met de vragenlijsten.

Uitvoeringsfase augustus 1999:

De uitvoeringsfase besloeg de laatste twee weken van de zomervakantie. Per week werd vier dagen geïnterviewd. Sommige jongeren deden een week mee, andere twee weken. De interviews werden afgenomen in koppels. De jongeren verzamelden iedere ochtend om negen uur op het kantoor van de deelgemeente, vanwaar ze vertrokken naar de hen toegewezen wijk. Hier liepen of fietsten ze de uitgezette route en interviewden organisaties of jongeren die ze tegenkwamen. Ze kregen geen lijst mee met organisaties die ze moesten bezoeken. Belangrijk was juist om uit te vinden op welke organisaties zij zouden stuiten.

De jongerenwerker was de hele dag bereikbaar voor eventuele vragen of calamiteiten. Rond drie uur kwamen de jongeren weer bij elkaar in het kantoor van de deelgemeente om de gebeurtenissen van die dag en de ingevulde vragenlijsten te bespreken. Dit gebeurde in kleine groepen samen met een van de projectgroepleden. Het belangrijkste doel hiervan was te checken of de vragenlijsten volledig waren ingevuld en om positieve en negatieve ervaringen

met jongeren te bespreken zodat zij eventueel negatieve ervaringen niet mee naar huis zouden nemen. Een ander doel van het nabespreken was het direct uitwisselen van voor het onderzoek relevante informatie.

In totaal hebben de Youth Mappers 412 interviews afgenomen, 280 onder jongeren en 132 bij organisaties. Bij 64 van de 132 organisaties waren ze nooit eerder geweest. Van 37 organisaties hadden ze zelf nog nooit gehoord.

Stichting Alexander zorgde voor de verwerking van de interviews. Het onderzoek bestond uit een combinatie van gesloten en open vragen. De koppeling van kwalitatief aan kwantitatief onderzoek had als voordeel dat aan veel van de kwantitatief verkregen gegevens, kwalitatief invulling kon worden gegeven. Er werd bijvoorbeeld niet alleen inzichtelijk hoeveel jongeren zeggen dat er niets te doen is in Prins Alexander, maar ook waarom ze dat zeggen. Een nadeel was dat de verwerking van de gegevens een vrij ingewikkelde en tijdrovende klus was. Aanvankelijk was het de bedoeling jongeren ook bij de verwerking van de onderzoeksgegevens te betrekken, maar dit bleek niet realistisch.

Afrondingsfase september-december 1999:

Na de uitvoering van het onderzoek is met Youth Mappers een panelgesprek gevoerd over de uitkomsten van het onderzoek. Centraal stond de vraag of jongeren zich konden herkennen in de resultaten. Als ervaringsdeskundigen gaven de Youth Mappers commentaar op de uitspraken en de antwoorden van hun leeftijdsgenoten. Hun inbreng betekende een aanvulling op en verdieping van de gevonden resultaten.

In een gezamenlijke bijeenkomst van jongeren en projectgroepleden werden vervolgens in kleine groepjes aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot activiteiten en voorzieningen. Dat gebeurde aan de hand van thema's: participatie, jongeren in relatie tot volwassenen en betere publiciteit en informatie over op jongeren gerichte activiteiten. De thema's waren afgeleid van de uitkomsten van het onderzoek.

Op 8 december 1999 tenslotte lieten de jongeren tijdens een drukbezochte multimedia presentatie de resultaten zien aan hun ouders, politici en pers. Ook presenteerde zij het Youth Mapping!Magazine voor jongeren met daarin de resultaten van het onderzoek. Een week later was er een afsluitend feest.

Naast het magazine is een onderzoeksrapport verschenen dat zich richt op beleidsmakers van gemeenten en instellingen. Hierin worden het proces, de opbrengsten, de evaluatie en de conclusies uitvoerig beschreven. Het biedt nuttige informatie voor de (verdere) ontwikkelingen van het jeugdbeleid in Prins Alexander. Instellingen en voorzieningen die op jeugdigen zijn gericht kunnen de uitkomsten van het onderzoek gebruiken om vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten.

Implementatie en vervolg:

Als vervolg op het project zijn vanuit de deelgemeente twee lijnen uitgezet. De ene lijn is het activeren van jongeren op wijkniveau. Onder de naam 'Alexaction' is een groep jongeren gevormd die controleerde of de aanbevelingen uit het Community Youth Mapping project ook werden opgevolgd.

De tweede lijn is gericht op de jeugdwerkers wiens taak het is om de conclusies uit het onderzoeksrapport te implementeren. De deelgemeente heeft aandacht voor jongerenparticipatie als criterium opgenomen in de subsidievoorwaarden voor instellingen.

Succes- en faalfactoren

Succesfactoren van dit project zijn derhalve het enthousiasme en de inzet van alle betrokkenen, jong en oud, gedurende een lange periode. En de gegroeide contacten en samenwerking tussen vele verschillende organisaties. De wetenschappelijke achtergrond van Community Youth Mapping leidde tot een degelijke en grondige aanpak. Er werden hoge eisen gesteld waardoor het onderzoek een hoog niveau had.

Een faalfactor is dat is gewerkt met een concept uit het buitenland dat niet simpelweg te kopiëren is naar elders. Het vertalen naar de Nederlandse situatie was niet altijd eenvoudig. Het resultaat in Prins Alexander was dan ook anders dan in de VS. Er is geen sprake geweest van real mapping, het resultaat is niet een kaart of een volledige overzicht van ontwikkelingsmogelijkheden. Zoals gezegd was achteraf gezien het werken met veel partijen niet altijd effectief en zeker niet goedkoop: procesmatig kan het eenvoudiger en goedkoper. Ook is de implementatie van de bevindingen niet door alle partijen goed opgepikt (Van Hees et., 2002).

5.4 Onze eigen aanpak gebaseerd op de gekozen hanteerbare methodieken

Op grond van de interviews die zijn afgenomen bij de jongeren zijn we tot de conclusie gekomen dat veel jongeren niet op de hoogte zijn van welzijnsinstellingen zoals het Algemeen Maatschappelijk Werk en Bureau Jeugdzorg. Ook zijn ze niet bekend met projecten die vanuit deze instellingen worden georganiseerd. Het informatiesteunpunt zoals het JIP klinkt ze ook onbekend in de oren. Waar ze wel mee bekend zijn zijn de buurthuizen, maar dit is er vaak één en andere buurthuizen worden niet bezocht, zodat ze ook niet weten wat het aanbod is. Dit is in onze ogen jammer aangezien de Schilderswijk en het Laakkwartier de stadsdelen zijn met het grootste aanbod buurthuizen in Den Haag.

Naar aanleiding van de vraag in de afgenomen interviews of jongeren geïnteresseerd zouden zijn om mee te werken aan een project van het begin tot het eind, waren de reacties niet echt positief. Sommige jongeren waren geïnteresseerd en andere weer niet. De voornaamste reden hiervan was geen tijd of zin en het niet op de hoogte zijn van het aanbod voor jongeren in de wijk. Jongeren die wel geïnteresseerd waren in het meewerken aan een project, waren de jongeren die meestal zelf iets hadden georganiseerd via het buurthuis waar ze regelmatig naar toe gaan. Dit zijn meestal kleine projecten zoals het organiseren van voetbal- en basketbaltoernooien en het samenstellen van de bijbehorende teams.

Aan de hand van de uitkomsten van de interviews van de jongeren, sleutelinformanten en het literatuuronderzoek dat wij hebben gedaan komen we tot het volgende project met de hanteerbare methodieken die in onze ogen goed kan aansluiten bij de onderzochte doelgroep. Het project is samengesteld door de uitgekozen bestaande projecten en methodieken. We hebben geen eigen project bedacht aangezien wij vinden dat er genoeg aanbod is, waar alleen aan gesleuteld moet worden om er een positieve draai aan te geven.

Ons eigen project ‘*Regie in eigen handen*’ bestaat uit een gecombineerde aanpak van projecten en methodieken. We maken gebruik van het project Community Youth Mapping. We hebben gekozen voor dit project omdat de jongeren in Schilderswijk en Laakkwartier nauwelijks op de hoogte zijn van de projecten en activiteiten die er in de wijk zijn. Community Youth Mapping is een goede methode om hier achter te komen. Als jongeren eenmaal de wijk in kaart hebben gebracht en op de hoogte zijn van wat er in de wijk te doen is, hebben ze iets om op terug te vallen. Hierdoor weten ze waar ze aan kunnen deelnemen en wat ze daarin willen veranderen zodat het aanbod van projecten beter aansluit op de vraag van de jongeren zelf. Ook maken we gebruik van het project peer-raadpleging in Amersfoort, want we willen niet alleen weten wat de jongeren die het project uitvoeren van het aanbod vinden, maar we willen ook weten wat hun leeftijdgenoten er van vinden in de Schilderswijk en Laakkwartier. Verder is het interviewen van leeftijdgenoten ook een leuke manier om informatie te verzamelen.

Uit eigen veldonderzoek zijn we er achter gekomen dat jongeren niet zomaar tijd gaan investeren in een project zonder dat daar iets tegenover staat. Dus we vinden het belangrijk om de jongeren te belonen die geholpen hebben het project tot stand te brengen en daarna ook uitgevoerd hebben. Wat verder een belangrijk aandachtspunt is om de jongeren van het begin tot het eind door het gehele project te ondersteunen en te motiveren!

Om duidelijk te maken hoe ons project ‘*Regie in eigen handen*’ eruit ziet gaan we onze aanpak beschrijven in een stappenplan (zie hfst 6). Bij elke stap wordt duidelijk beschreven wat er moet gebeuren en welke middelen daarvoor nodig zijn.

5.5 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we ons beziggehouden met projecten en methodieken waarin jongeren centraal staan en waarin jongeren zelf een bijdrage leveren. We hopen aan de hand van de genoemde voorbeelden een duidelijk beeld te hebben geschetst tussen de twee verschillen. Vervolgens zijn we tot de conclusie gekomen dat het ‘vindplaatsgericht werken’, Community Youth Mapping en peer-raadpleging de methodieken zijn die de jongeren het meest aanspreken. Onze eigen aanpak is hier dan ook grotendeels op gebaseerd. Voor dit hoofdstuk hebben we veel literatuur moeten doorspitten aangezien er talloze projecten en methodieken omtrent dit onderwerp de ronde gaan. Toch heeft het ons veel moeite gekost om deze specifieke stukken te vinden aangezien er toch een stuk minder literatuur beschikbaar is over jongeren die zelf het heft in handen nemen en die ook nog eens de jongeren aanspreken in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier. Door ons te verdiepen in de stof zijn we een heleboel bruikbare, maar ook minder bruikbare methodieken tegengekomen. Juist deze combinatie heeft ons de informatie opgeleverd die we in onze ogen nodig hadden. We zijn tot een eigen aanpak gekomen dat gebaseerd is op de gekozen hanteerbare methodieken en die in onze ogen aansluiten bij de jongeren in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier. Vervolgens zijn we tot een mogelijk bruikbaar stappenplan gekomen (zie hfst 6). Dit stappenplan kan door geïnteresseerden gebruikt worden en kan ook eventueel aangepast worden. Het is in ieder geval in onze ogen een stappenplan dat goed aansluit op onze doelgroep en waar de doelgroep vraag naar heeft.

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen

6.1 Inleiding

Aan de hand van de voorgaande hoofdstukken willen wij in dit hoofdstuk de conclusies en aanbevelingen weergeven van onze bevindingen die we hebben opgedaan gedurende het project. In de conclusies zullen we antwoord geven op de probleemstelling uit hoofdstuk 1. Uit deze conclusies zullen aanbevelingen voortvloeien, die hopelijk bruikbaar zijn voor het Welzijnswerk. Vervolgens hebben wij een methodiek ontwikkeld die is uitgewerkt in een stappenplan.

6.2 Conclusies en aanbevelingen

Wij zijn tot de volgende bevindingen gekomen aan de hand van literatuurstudie en de afgenomen interviews.

De eerste vraag die wij behandelen is deelvraag 1 van de probleemstelling, betreffende het huidige welzijnswerk dat niet goed aansluit bij de beleavingswereld van de jeugd.

Na het onderzoeken van de verschillende leefwerelden van jongeren zijn wij tot conclusies gekomen omtrent de onderwerpen; vrije tijd, gezin, onderwijs, arbeid, buurt en woonomgeving.

Naar onze mening wordt bij de leefwereld vrijetijdsbesteding vraag en aanbod niet goed op elkaar afgestemd. Er wordt in ons onderzoeksgebied veel georganiseerd voor de vrijetijdsbesteding van jongeren. Echter zijn er toch een aantal factoren waardoor jongeren niet deelnemen aan deze activiteiten. Deze factoren hebben te maken met gebrek aan financiële middelen, de activiteiten sluiten volgens de jongeren niet goed aan op hun wensen en behoeften en er is bij de jongeren nauwelijks bekendheid aangaande de activiteiten die georganiseerd worden.

Zij willen graag een eigen hangplek, maar hier wordt naar hun mening weinig gehoor aan gegeven door de gemeente. Wij vinden dat er meer geluisterd moet worden naar jongeren. Uit onze interviews blijkt dat zij goed kunnen aangeven wat ze wel of niet willen. Zo willen zij bijvoorbeeld dat het buurthuis langer open blijft en dat er meer activiteiten worden georganiseerd die aansluiten op wat zij leuk vinden. De jongeren willen absoluut geen jongerenwerkers die hun weinig of geen aandacht schenken.

Als we kijken naar de buurt en woonomgeving van de jongeren dan blijkt dat er te weinig sociale controle is waardoor de jongeren niet aangesproken worden op hun daden. De jongeren ervaren hun woonwijk als onveilig door de vele zwervers en dealers die in de wijk rondlopen. Zij vinden dat de politie hiertegen harder moet optreden.

Op het gebied van onderwijs ervaren de jongeren geen goede begeleiding vanuit school en hebben het gevoel dat ze tegengewerkt worden door de leraren. Zij willen graag op een positieve manier benaderd worden. Met deze benadering zijn wij het helemaal eens aangezien dit de manier is waarmee je naar onze mening het meeste effect bereikt. School houdt de jongeren bezig en ze bouwen daar meer zekerheid op voor de toekomst. Het is ons opgevallen dat de meerderheid van de geïnterviewde jongeren er zo over denkt.

Als we het hebben over arbeid en jongeren in ons onderzoeksgebied dan blijkt dat zij vaak laaggeschoold zijn en een taalachterstand hebben waardoor zij minder toekomstperspectieven hebben.

Tenslotte belanden wij bij de gezinssituatie van de jongeren. De ouders in de gezinnen Laak en Schilderswijk kunnen hun kinderen op financieel gebied weinig bieden. Dit komt door de grootte van het gezin en het lage inkomen. Hierdoor zijn zij niet in staat om hun kinderen deel te laten nemen aan betaalde activiteiten. Jongeren gaan door deze situatie uit verveling hangen op straat en zoeken elkaar vaak op. In groepsverband gaan zij door verveling op zoek naar sensatie en opwindning. Op deze manier leren hangjongeren de normen en waarden van de straat en worden zij in hun ontwikkeling belemmerd, aangezien zij hun vrije tijd niet nuttig besteden.

In deelvraag twee geven we een antwoord op de volgende vraagstelling; welke rol kunnen jongeren hebben in de aanpak van de hierboven beschreven problematiek? Uit ons onderzoek is naar voren gekomen dat de meeste jongeren graag willen meedenken en meepraten over onderwerpen die hen aangaan. Daar tegenover staat wel dat er dan ook daadwerkelijk iets gedaan wordt met de adviezen die ze geven. Anders ervaren ze het meedoen als nutteloos. Ook willen zij onder bepaalde voorwaarden, zoals een eventuele beloning en het krijgen van waardering, participeren in projecten en activiteiten.

Het komt erop neer dat de jongeren een adviserende, ontwikkelende en uitvoerende rol willen hebben in de aanpak van hun problematiek (zie hfst. 4).

Door te participeren aan initiatieven leren de jongeren veel waardoor zij zich goed kunnen ontwikkelen en ontplooien. Dit biedt hun een beter toekomstperspectief in de Nederlandse samenleving.

Wij zullen twee initiatieven benoemen waarvan de participatie van jongeren voorop staat. Het eerste initiatief is de Haagse Jongerenraad, die opgestart is voor en door jongeren. De Haagse Jongerenraad geeft advies en informatie aan de gemeente, organiseert activiteiten zoals een debat en gaat in overleg met verschillende instellingen. Hiermee wil de Haagse Jongerenraad de stem van de jongeren laten horen.

Het tweede initiatief is het project Community Youth Mapping. Dit is een project waarbij jongeren hun eigen omgeving in kaart brengen en organisatievertegenwoordigers interviewen. Het doel van dit project is om een beleidsformulering aan te dragen voor instellingen en de gemeente. Het resultaat is een overzicht van de aanwezige ontwikkelingsmogelijkheden in deelgemeentes vanuit het perspectief van jongeren.

De belangrijkste vaardigheden die de jongeren nodig hebben om te participeren aan deze initiatieven zijn; samenwerken, omgaan met mensen, plannen en organiseren, doelen stellen, communiceren, overleggen en uitleggen aan anderen wat je bedoelt.

In deelvraag drie gaan we in op de eisen die jongeren stellen aan participatie initiatieven. Jongeren willen invloed kunnen uitoefenen op onderwerpen die zij belangrijk vinden. Zij willen dat er naar hen geluisterd wordt en dat hun meningen meegenomen worden in de uitvoering daarvan.

De voorwaarden die jongeren stellen aan participatie initiatieven is dat het leuk en gezellig moet zijn, het mag geen geld kosten, ze moeten gewaardeerd worden, het moet duidelijk zijn welk aanbod er is, wat er van je verwacht wordt en er moet een eventuele beloning aan vast zitten.

Uit ons onderzoek is gebleken dat uit de pedagogische- en agogische infrastructuur die de jongeren kennen, voornamelijk de buurtcentra, familie, buurt, school en de politie zijn. De bestaande instellingen en initiatieven zijn onbekend bij de jongeren. Uit de afgenomen interviews hebben wij geconstateerd dat de jongeren meer wensen en behoeften hebben betreft hun vrijetijdsbesteding, zoals meer (spel)computers, langere openingstijden, meer huiswerkbegeleiding etc.

Op grond van de hierboven genoemde conclusies zijn we tot de volgende aanbevelingen gekomen:

- Wij zouden de jongerenwerkers vanuit het Maatschappelijk Werk het liefst meer op een outreachende manier zien werken. Hierbij moeten ze de jongeren aan spreken op straat om meer bekendheid te krijgen en als aanspreekpunt te fungeren. Ze kunnen dit doen door contact te maken met de jongeren in de wijk. Op deze manier kan er een direct en persoonlijk contact ontstaan met de jongere in de wijk. Hierdoor wordt de communicatie bevorderd waardoor de jongeren het gevoel krijgen dat hun mening aangehoord wordt. De jongeren werker komt er op deze manier achter wat de wensen en behoeften van de jongeren zijn.
- Jongeren kunnen het beste zelf een jongerenwerker aandragen die iets voor hen kan betekenen. Dit kan iemand zijn die bekend is met de buurt en de jongeren die er wonen. Deze toekomstige jongerenwerker is een voorbeeldmodel waar ze tegen op kijken.
- Om een activiteit te promoten zouden de jongeren ruim van te voren bij elkaar moeten komen met de organisatieleden. Op deze wijze kunnen ze brainstormen over de promotie van de activiteit. Om de kosten van de activiteit zo laag mogelijk te houden zouden ze zelf de flyers kunnen ontwerpen. Er kunnen twee jongeren aangesteld worden om de activiteit te promoten. Dit zou middels mond-op-mond reclame kunnen. De jongeren die hieraan meewerken moeten beloond worden. Deze beloning kan verschillend zijn.
- De buurthuizen zouden langer open kunnen blijven als de gemeente en welzijnswerk meer investeren in buurtcentra. De buurtcentra zullen dan als hangplek kunnen fungeren voor de jongeren. Langere openingstijden kunnen gerealiseerd worden door de jongerenwerkers meer uren aan te bieden en/of meer jongerenwerkers in dienst te nemen.
- Een initiatief zoals de Jongeren Raad zou voortgezet kunnen worden, om ervoor te zorgen dat er ook daadwerkelijk iets wordt gedaan met de adviezen en meningen van de jongeren. De Jongeren raad vertegenwoordigt de mening en doen op basis daarvan aanbevelingen bij de gemeente(raad).
- Allochtone ouders zien vaak het nut niet in voor vrijetijdsbesteding. Het Maatschappelijk Werk kan hierbij outreachend werk verrichten en de ouders het belang van vrijetijdsbesteding laten inzien. Veel ouders in de wijk zijn bekend met het Maatschappelijk Werk en zullen hier dan misschien gehoor aan geven. Het Maatschappelijk Werk kan de ouders hierbij inlichten over de eventuele vergoedingen die de ouders kunnen krijgen voor de vrijetijdsbesteding van hun kinderen.
- Wat willen jongeren graag doen in deze tijd? Internetten natuurlijk! Boekenuittreksels, werkstukken, spreekbeurten, plaatjes downloaden en desnoods chatten. Huur als de wiedeweerga een leegstaande winkel en richt een jongeren-internetwinkel in. De jeugd is van de straat en kan onder begeleiding van een jongerenwerker prettige en nuttige tijd met leeftijdsgenoten doorbrengen.

- Er moet jaarlijks een Haagse welzijnsdag georganiseerd worden waarbij alle kinder-, jongeren-, ouderenwerkers, mensen werkzaam in de sport, de maatschappelijk werkers enzovoort bij elkaar in werkgroepen komen. Dit is naar onze mening een snelkookpan voor goede ideeën.
- Er moet om de tafel gezeten worden met jongeren zodat er naar hun ideeën geluisterd kan worden. Jongeren die goede ideeën aandragen moeten beloond worden. Volgens ons is dit een goede manier om jongeren te activeren om deel te nemen aan het bevorderen van het welzijn van hun wijk.

6.3 Aanbevolen methodiek

Op grond van ons onderzoek zijn wij tot de conclusie gekomen dat projecten voor jongeren een positiever resultaat boeken, indien jongeren zelf van begin af aan deel te laten nemen bij het opstarten en uitvoeren van een project. Gebleken is dat de wensen en behoeften van jongeren vaak haaks staan op het aanbod van het welzijnswerk. Jongeren geven aan dat de basis van een aantal projecten en initiatieven goed zijn, maar zij zouden er toch liever een andere draai aan willen geven. Zij willen meer betrokkenheid en inbreng hebben over de zaken die hen aangaan in hun wijk en hun vrijetijdsbesteding. Gezien deze bevindingen hebben wij een stappenplan ontwikkeld, die wij hieronder zullen beschrijven.

Stappenplan project: ‘Regie in eigen handen’

Stap 1:

Het aanspreken van de jongeren in de wijk

Bij deze eerste stap willen wij jongeren aanspreken om deel te nemen aan dit project. Dit omdat we de jongeren van het begin tot het eind willen betrekken bij het project zodat ze het gevoel hebben dat het project van hen is. We maken promotie (flyers en internet) en vragen de aangesproken jongeren om leeftijdsgenoten die geïnteresseerd zouden kunnen zijn, te informeren. Dit moeten jongeren zijn in de leeftijd van 12 tot 16 jaar die woonachtig zijn in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier.

Stap 2:

Het zoeken van organisaties

Als we genoeg gemotiveerde jongeren hebben kunnen we beginnen met het vinden van organisaties die geïnteresseerd zouden kunnen zijn in het project en willen meewerken aan de uitvoering ervan. Dit kunnen eventueel verschillende organisaties zijn omdat het twee wijken betreft.

Stap 3:

Het werven van gemotiveerde werkers door de jongeren zelf

Jongeren moeten gemotiveerde werkers werven die willen deelnemen aan het project en die in staat zijn om jongeren te begeleiden bij de uitvoering van het project. Deze hulpverleners moeten affiniteit hebben met jongeren en redelijk op de hoogte zijn van activiteiten binnen de wijk. Ook moeten zij kennis hebben van de sociale kaart.

Stap 4:

De kennismaking van de deelnemers

In stap vier wordt er officieel kennis met elkaar gemaakt. De jongeren, jongerenwerkers en gekozen organisaties komen bij elkaar. Hier zal gekeken worden naar de inhoud van het project en het vraagstuk. Hierbij komt iedereen aan het woord en maakt zijn mening bekend omtrent het project.

Stap 5:

Jongeren op zoek naar de sociale kaart in de wijk

Een onderdeel van het project is om jongeren eerst te laten uitzoeken welk aanbod er is in de desbetreffende wijken. Het gaat hier om de Schilderswijk en het Laakkwartier. Hierdoor kunnen ze een goed beeld krijgen van de sociale kaart in de buurt. Jongeren zoeken de instellingen in de wijk op en interviewen een leidinggevende of vertegenwoordiger. Om dit te kunnen bewerkstelligen krijgen de jongeren eerst een communicatie- en interviewtraining. Ook gaan zij tijdens die training een vragenlijst opstellen voor de interviews. Het is de bedoeling dat de jongeren zelf uitzoeken via een wijkkaart, bestaande folders of simpelweg via vragen te stellen op straat hoe de ligging van de buurthuizen, instellingen en andere aanwezige faciliteiten te vinden zijn. Dan moeten zij via interviews erachter komen wat al die verschillende instellingen te bieden hebben. Hieronder vallen activiteiten die gericht zijn op bijvoorbeeld de vrije tijd of sport, projecten en cursussen die in de buurt worden georganiseerd.

Stap 6:

Jongeren interviewen leeftijdsgenoten

Dan breekt er een evaluatie moment aan. De jongerenwerkers en jongeren komen samen om te overleggen wat er uit het onderzoek naar voren is gekomen en werken de interviews samen uit. De jongeren zullen met deze gegevens leeftijdsgenoten uit de buurt gaan interviewen om erachter te komen wat zij van het aanbod vinden. Hier komt de communicatie- en interviewtraining weer aan bod. Leeftijdsgenoten worden gevraagd hun mening te geven over de activiteiten in de buurt, het aanbod van de buurthuizen en andere instellingen. In de interviews moet naar voren komen wat er bij hen in de buurt ontbreekt en wat er volgens hen anders kan. Ook is het goed om te weten waar de jongeren wel tevreden over zijn. Na de interviews kunnen de jongeren bekijken of het aanbod van de instellingen aansluit bij de vraag van de jongeren.

Stap 7:

Bespreken bevindingen interviews

Eerst komt er weer een evaluatieronde. De jongeren maken bekend wat hun bevindingen zijn. Daarna brengen de jongeren met behulp van de jongerenwerkers de uitslagen van alle interviews in kaart. Dit gedeelte kost een hoop tijd, maar is wel de moeite waard als de aanbevelingen er eenmaal zijn en er ook daadwerkelijk iets met de plannen worden gedaan.

Stap 8:

Jongeren brainstormen over nieuw aanbod

Jongeren gaan nadenken over een nieuw aanbod voor de buurthuizen en (bestaande) activiteiten. Hierbij maken ze gebruik van de interviews die ze hebben afgenomen bij hun leeftijdsgenoten en kunnen ze uiteraard hun eigen bevindingen gebruiken. Dan komt het gedeelte die neerkomt op het doen van aanbevelingen voor gemeente en buurthuizen waarin dingen anders kunnen en missen.

Stap 9:

Promotieplan ontwikkelen

Een plan ontwikkelen om het aanbod van de activiteiten in de wijk te promoten en bekend te maken bij de jongeren in de wijk. Eventueel door flyers, internet, mond-op-mond reclame. Dit zou ook kunnen in een vorm van een wedstrijd. Jongeren moeten ideeën aandragen over hoe je een activiteit het beste kunt promoten en diegene met het beste idee, dat dat dan ook daadwerkelijk mag uitvoeren.

Stap 10:

Uitvoering project

Eerst wordt er door jongeren uitgezocht welk aanbod er is in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier. Vervolgens zoeken jongeren de instellingen in de wijken op en interviewen een leidinggevende of vertegenwoordiger. Aan de hand van de uitkomsten en de kennis die jongeren hebben opgedaan gaan we naar de volgende stap; namelijk het interviewen van leeftijdsgenoten. Uit deze interviews moet naar voren komen wat leeftijdsgenoten vinden van het aanbod en wordt er gekeken of het aanbod aansluit op de vraag van de jongeren. Daarna wordt er nagedacht over een nieuw aanbod voor buurthuizen en instellingen. Er wordt een aanbeveling gedaan voor gemeente en buurthuizen. Vervolgens wordt er een plan ontwikkeld om het aanbod te promoten in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier. Dit zou in een vorm van een wedstrijd kunnen. Hoe dat eruit gaat zien wordt aan de jongeren zelf overgelaten.

Stap 11:

Eindevaluatie

In deze fase zal er teruggeblikt worden op de samenwerking. Hierbij moet er gekeken worden naar de punten die goed waren en die de volgende keer verbeterd kunnen worden. Jongeren moeten aangeven wat ze geleerd hebben, wat ze leuk vonden en wat niet. Er zal hier gekeken worden naar het vervolg van het project. Jongeren worden op de hoogte gehouden van de recente informatie over activiteiten. Het project kan herhaald worden bij de volgende groep jongeren met eventuele nieuwe aanpassingen en ideeën. Dit omdat jongeren steeds weer iets anders willen en een andere inbreng kunnen geven.

Bronvermelding:

Literatuur:

Nico de Boer (2002), *Communities that Care, Preventie van probleemgedrag bij jongeren*, Utrecht: NIZW.

Anke van Dijke, Andrea Heijboer, Ingrid Ligtermoet, Hans Meij, Linda Terpstra (2003), *Opgroeien en opvoeden in de wijk, Een andere aanpak voor integraal jeugdbeleid*, Utrecht: NIZW.

Ingrid Ligtermoet, Anke van Dijke, Andrea Heyboer (2003), *Iedere stem telt: raadpleging in de wijk, Vragenlijsten bij de methode Opgroeien en opvoeden in de wijk*, Utrecht: NIZW.

Joanka Prakken, Ingrid Ligtermoet (2003), *Barometers voor lokaal jeugdbeleid, Jongeren en ouders als participerende burgers*, Utrecht: NIZW.

Charlotte van Hees, Wouter Bombeeck, Jaap Terpstra en Clara Velema (2002), *Jong betrokken: jongerenparticipatie op lokaal niveau*, Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.

Jan van Susteren (1991), *Helpen in eigen omgeving, 'Vindplaatsgericht werken'*, Amsterdam

A.J. Dieleman (red.), J. van der Lans (red.), T. ter Borgt, R. van Daalen, F. Meijers, H. Mommaas, T. Pels, W.M.M.H. Veugelers (1999), *Heft in eigen handen*, Van Gorcum

J. van der Ploeg (2000), *Gedragsproblemen (ontwikkelingen en risico's)*,

Een ervaring rijker, NIZW, 2001

Scripties

Hulpverlening bij Marokkaanse criminele probleemjongeren, Torki Khalid, mei 2000

Laak op rails, Danielle Nijman, mei 2003

"Laak", onderzoeksgroep Hogeschool van Amsterdam, 2000/2001

Onderzoeksrapport, 'Waar de jongeren?', Katja van de logt, Inge Vos, Guy de Hoop, april 2003

Rapporten

Jongeren onderzoek laak, stichting Boog, oktober 1997

Jeugdig gezinsbeleid, E. Terpstra, prof. Dr M. de Winter, drs M. Kroneman, maart 1998

Gebiedsbeschrijving laak, dienst OCW, maart 1998

Notulen

Eindavond contact met jongeren op straat, 20 december 2000

Internet

<http://www.denhaag.nl/amsrtsite.htm/>

Betoog

Prof. Dr. M. de Winter, 2004

Bijlage 1:

Het project: Community Youth Mapping in Prins Alexander Rotterdam

Gemeente: deelgemeente Prins Alexander Rotterdam.

Doelgroep: jongeren tussen 12-16 jaar in de deelgemeente Prins Alexander (object van onderzoek) en 25 Youth Mappers (uitvoerders).

Betrokken partijen: Sector Preventief Jeugdbeleid van de GGD Rotterdam en Omstreken, Dienst Sport en Recreatie Rotterdam, Deelgemeente Prins Alexander, Stichting Welzijn Alexander; Stichting Onderneming Opbouwwerk Rotterdam (SONOR), doc.shop.

Begeleider: Stichting Alexander uit Amsterdam was onderzoeksbegeleider, de GGD en de deelgemeente Prins Alexander waren afwisselend projectleiders.

Periode: 1998-1999

Vorm: een onderzoek waarbij jongeren hun eigen omgeving in kaart brengen en organisatievertegenwoordigers interviewen.

Doelstelling: jongeren informeren over voor hen aanwezige faciliteiten. Informatie aandragen voor beleidsformulering van zowel instellingen als de gemeente.

Initiatief: Sector Preventief Jeugdbeleid van de GGD Rotterdam en omstreken geïnspireerd door het concept van het Academy for Educational Development (AED) uit Washington/VS.

Resultaat: een overzicht van de aanwezige ontwikkelingsmogelijkheden in de deelgemeente vanuit het perspectief van jongeren. Naast een rapport is er voor jongeren een tijdschrift Youth Mapping!Magazine verschenen.

Vervolg: formatie van het jongerenteam Alexation dat controleert of de aanbevelingen worden ingevoerd. Stichting Alexander voert het project onder de naam Youth Check and Report in andere gemeenten uit.

Informatie bij: deelgemeente Prins Alexander, tel: 010-2868255, Dienst Sport en Recreatie Rotterdam, tel: 010-4172792 en Stichting Alexander, tel: 020-6263929.

Bijlage 2:

Interview vragen sleutelinformanten:

- 1 Wat vindt u van het programma-aanbod bij het buurthuis/jongerencentrum?
- 2 Sluit het programma aan bij de doelgroep 12-16 jaar?
- 3 Welke knelpunten signaleert u tijdens uw werkzaamheden voor de jongeren?
- 4 Hoe komen de jongeren bij u terecht?
- 5 Wat geschied er in u instelling als een jongere impicet of expliciet met een hulpvraag komt?
- 6 Wanneer vindt er een doorwijzing plaats naar het maatschappelijk werk?
- 7 Op welke manier komen jongeren tussen 12-16 jaar in contact met een buurthuis?
- 8 Hoeveel jongeren komen er gemiddeld per dag naar een buurthuis?
- 9 Op welke manier zou het aantal jongeren verhoogd kunnen worden?
- 10 Wat denkt u dat de jongeren op deze vraag zouden hebben geantwoord?
- 11 Zijn er volgens u educatieve aspecten van het programma-aanbod van buurthuizen/jongerencentra's?
- 12 In welk opzicht zou er meer probleemgericht gewerkt kunnen worden in de burthuizen?
- 13 Wat vindt u van de samenwerking tussen gemeente en buurthuizen?
- 14 Is er een goede verhouding tussen de vraag van jongeren en het aanbod van de gemeente en buurthuizen?
- 15 Is er naar uw mening genoeg vrijetijdsbesteding in de wijk?
- 16 Hoe verloopt de samenwerking tussen de scholen in de wijk en de buurthuizen?

Bijlage 3:

Interviewvragen jongeren in de stadsdelen Schilderswijk en Laakkwartier:

1. Wat vind je leuk om in je vrije tijd te doen, je hobby's?
 - Zijn daar mogelijkheden voor in de wijk?
 - Zo niet: Wat doe je dan in je vrije tijd?
2. Hoe denk je over de vrijetijdsbesteding en activiteiten die er zijn in de wijk?
 - Zijn er genoeg jongerencentra in de wijk?
 - Sluit dit aan op wat jullie willen?
 - Hebben jij en je vrienden goed contact met de medewerkers in deze centra's?
 - Wat vind je van de pleintjes en veldjes in de wijk?
3. Doe je wel eens mee aan de activiteiten die er georganiseerd worden in de wijk?
 - Ben je ooit betrokken geweest bij het organiseren van deze activiteiten?
 - Wat vond je daarvan?
4. Ben je op de hoogte van de projecten die in de wijk aangeboden worden om jongeren met problemen te helpen?
 - Worden de jongeren uit de wijk ook wel eens betrokken bij het organiseren van deze projecten?
 - Vind je dat zulke projecten een positief effect hebben op jongeren?
 - Zo niet: heb je dan een idee wat wel goed zou kunnen werken?
5. Wat kunnen jongeren (zoals jij) zelf doen om de problemen te verminderen?
 - Vind je het belangrijk om een rol te hebben in de aanpak van de jongerenproblematiek?
 - Welke rol zou je hier dan in willen hebben?
 - Onder welke voorwaarden zou je meedoen aan de aanpak van jongerenproblemen?
6. Wat vind je van de wijk waarin je woont?
 - Weet je waar je naartoe moet met een klacht over de wijk?
 - Wordt er denk je iets gedaan aan deze klacht?
 - Wat mis je in de wijk?
 - Wat vind je van de veiligheid in de wijk?
 - Wat moet er volgens jou aan de wijk veranderd worden?
7. Als je met een persoonlijk probleem zit, waar ga je dan naartoe?
 - Word je hier goed geholpen met je probleem?
 - Ken je het Maatschappelijk werk?
 - Zou je bij hun hulp zoeken wanneer je met een probleem zit?

8. Zit je nog op school, welke?
 - Vind je het nuttig om naar school te gaan?
 - Zijn er activiteiten die vanuit school worden geregeld?
 - Gaat het goed op school, goede cijfers, aardige leraren?
 - Is er op school een persoon waar je terecht kan met je problemen?

9. Heb je een (bij)baan, waar?
 - Hoe ben je hieraan gekomen?
 - Vind je dit leuk om te doen?
 - Waar zou je later willen gaan werken?

10. Kom je uit een groot gezin?
 - Wonen je ouders nog samen?
 - Hoeveel broers en zussen heb je?
 - Wonen je broers en zussen allemaal nog thuis?
 - Spreken je ouders Nederlands?
Zo niet: welke taal dan wel?
 - Met wie kun je thuis het beste opschieten?
 - Met wie kun je thuis het minste opschieten?
 - Als je ergens mee zit, bij wie kan je thuis dan terecht?